

Economisch-Statistische Berichten

Speciaal nummer

PEILING 1958

★

NEDERLAND

BELGIË

DUITSLAND

VERENIGDE STATEN

GROOT-BRITTANNIË

FRANKRIJK

UNIE VAN ZUID-AFRIKA

★

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2164

WOENSDAG 24 DECEMBER 1958

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw
Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Herengracht 475, Tel. 221322
AMSTERDAM
HEAD OFFICE FOR CANADA
1130 Bay Street
TORONTO 5

Internationaal bureau voor marktonderzoek en verbruiksstatistiek van landbouwproducten

ATTWOOD STATISTICS LIMITED

vraagt wegens uitbreiding der werkzaamheden voor haar kantoor te Den Haag een

ACADEMICUS

teneinde de functie te vervullen van adjunct-economisch-adviseur. De taak van de te benoemen persoon zal zijn onze economisch-adviseur behulpzaam te zijn; en voorts om onder zijn toezicht met leidinggevende functionarissen van onze opdrachtgevers de afzet van hun landbouwproducten, of derivaten, en de afzetmogelijkheden van hun concurrenten op overtuigende wijze te bespreken aan de hand van onze op wetenschappelijke wijze gevonden gegevens.

Statistische ervaring, econometrische studies, psychologische diepte-onderzoekingen, of kennis van wiskundige verwerking van gegevens strekken tot aanbeveling.

Sollicitaties kunnen worden geadresseerd aan:

Attwood Statistics Limited,
t.a.v. Ir. F. L. K. van der Kloot Meijburg
Segbroeklaan 402,
Den Haag.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Ablasserdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transitio

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

ACADEMICUS (Dr.)

ZOEKT BETREKKING

Academicus, 51 jaar, met wetenschappelijk-leidinggevende positie bij Overheidsbedrijf, bekend met economisch-statistisch onderzoek, met redactionele ervaring, wenst van betrekking te veranderen. Br. E.-S.B. 46-1, postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.*
Telefoon redactie: 0 1800-52939. Administratie: 0 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B.fr. 400).*

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

(Zie voor vacatures ook blz. 1044)

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2164

WOENSDAG 24 DECEMBER 1958

PEILING 1958

INHOUD

	Blz.
Twee jaren „bestedingsbeperking”, door Prof. S. Posthuma	1008
De arbeidsmarkt in 1958, door Dr. Ir. D. R. Mansholt	1010
De economische en financiële ontwikkeling van België gedurende 1958, door Prof. R. Vandeputte	1015
L'évolution de la conjoncture en Belgique, door Dr. J. Libert	1018
Die wirtschaftliche Entwicklung in Westdeutschland, door Dipl. Volksw. B. Filusch	1022
Developments in the United States economy in 1958, door Prof. C. Lowell Harriss	1027
The economic position of the United Kingdom at the end of 1958, door Prof. F. W. Paish	1034
Frankrijks economie in 1958	1036
Ekonomiese toestande in die Unie van Suid-Afrika, door Dr. C. Verburgh	1039

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Met dit nummer is de 43e jaargang afgesloten.

Aan de interne inflatoire ontwikkeling van de jaren 1955/56 is in de loop van 1957/58 een einde gekomen. De bestedingsbeperking wordt in haar geheel genomen meer gekarakteriseerd door een onderbreking van de voortdurend opwaartse beweging van de daaraan voorafgaande jaren dan door een reële achteruitgang. Tegenover het surplus op de buitenlandse betalingsbalans van 1958 staat een sterke stijging van de liquiditeitenmassa in het binnenland. Mede in het licht van de achteruitgang van de internationale „Nederlandse vorderingen en schulden”-positie, is het van het grootste belang dat deze vermeerdering van de liquiditeitenmassa in de komende jaren haar weg vindt in een reële versterking van de Nederlandse interne kapitaal-, c.q. internationale „vorderingen- en schulden”-positie. Zowel de Overheid als de monetaire autoriteiten zullen er dus nauwkeurig op moeten toezien dat de vergrote liquiditeitenmassa niet leidt tot een stijging van de consumptie, die uitgaat boven de produktiviteitsvermeerdering welke het gevolg zal kunnen zijn van een nieuwe expansie door het particuliere bedrijfsleven.

Twee jaren „bestedingsbeperking”

Naarmate een land intenser met de buitenwereld is verbonden, zal een politiek, die in beginsel gericht is op het bevorderen en handhaven van een evenwichtige economische groei, in haar toepassing toch een ander karakter verkrijgen. Hoe minder de economie van een land van het buitenland afhankelijk is, des te meer zal het streven naar een evenwichtige economische groei een absolute vorm kunnen aannemen. Hoe sterker de economie van een land met de rest van de wereld is verbonden, des te groter zal de invloed van het verloop van de betalingsbalans op de te nemen beslissingen zijn en des te meer zal de binnenlandse politiek derhalve gerelateerd dienen te worden aan ontwikkelingen elders.

Laatstgenoemde situatie leidt in zekere zin tot een vereenvoudiging van de problematiek. Enerzijds zullen belangrijke schommelingen in de betalingsbalans bij de bevolking van een klein land spoediger een zekere bereidheid wekken bepaalde financiële en monetaire maatregelen als noodzakelijk te aanvaarden dan minder duidelijke criteria zouden doen. Anderzijds zullen schommelingen in de betalingsbalans van landen met een grote invoerquote op zichzelf reeds de omvang van de binnenlandse liquiditeitenmassa en daarmee van de bestedingen dusdanig beïnvloeden, dat automatisch een zeker evenwichtsherstel is te verwachten.

Tegenover dit alles staat echter dat de noodzaak, sterk te moeten zeilen op het kompas van de betalingsbalans ook ten gevolge kan hebben, dat men weleens tot maatregelen zal worden gedwongen, die op langere termijn gezien toch niet wenselijk kunnen worden geacht. In wezen speculatieve verschuivingen in de vraag naar en het aanbod van vreemde valuta behoren te worden opgevangen door veranderingen in de omvang van de valutareserves, zonder dat zij leiden tot een doorbreking van het interne groei-proces, voor zover dit overigens een gezond karakter draagt. Nauw verwant daarmee zijn schommelingen in de voorraden van uit het buitenland afkomstige grondstoffen.

Wanneer wij, nu het jaar 1958 ten einde loopt, der traditie getrouw nog eens terugblikken op de achter ons liggende periode, dan zal men in het licht van de voorafgaande overwegingen de neiging voelen deze terugblik niet te

beperken tot de laatste twaalf maanden, maar uit te strekken tot 1956. Immers, in dat jaar bleek voor iedereen duidelijk dat zich een interne inflatoire ontwikkeling in Nederland bezig was te voltrekken, die sterker was dan de toch al tot inflatie neigende ontwikkeling in de rest van de wereld en dat het toenemende tekort op de betalingsbalans het nemen van anti-inflatoire maatregelen noodzakelijk maakte. Het verlies aan goud en deviezen, zowel bij de Centrale Bank als bij de deviezenbanken beliep in 1956 f. 965 mln. en dit bedrag was groot genoeg om de Regering te doen overgaan tot het nemen van het nog vers in het geheugen liggende complex van monetaire en financiële maatregelen, dat in de geschiedenis wel zal blijven voortbestaan als de bestedingsbeperking van 1957.

Voor zover de evenwichtsverstoring van de betalingsbalans mede was beïnvloed door de Suezkanaalcrisis en de geruchten van een mogelijke koerswijziging van enige belangrijke valuta's, mocht men verwachten, dat een vermindering van de internationale politieke spanningen alleen reeds tot een zeker herstel van evenwicht op de betalingsbalans zou bijdragen. Hierop kon echter alleen worden gerekend, voor zover de regeringsmaatregelen zowel in binnen- als buitenland de overtuiging deden postvatten, dat zij krachtig genoeg zouden zijn om de dieper liggende interne verstoringen van het evenwicht weg te nemen.

Terugblikkend kan men zeggen dat aan de interne inflatoire ontwikkeling van de jaren 1955/56 in de loop van 1957/58 inderdaad een einde is gekomen. Daarbij laten zich in het algemeen echter twee periodes onderscheiden. De eerste periode loopt van begin 1957 tot de herfst van datzelfde jaar. De tweede periode zet reeds in de laatste maanden van 1957 in en strekt zich vervolgens over het gehele jaar 1958 uit.

De eerste periode kenmerkt zich door een daling van bijna alle economische indices vergeleken met hun hoogtepunt in 1956 en in de meeste gevallen ook ten aanzien van de overeenkomstige maanden van het voorafgaande jaar.

De tweede periode wordt gekenmerkt door een zekere mate van stabilisatie, die voor verschillende onderdelen alweer hier en daar een neiging tot stijgen gaat vertonen.

Doordat deze stijgingen echter kleiner zijn dan de voorafgaande dalingen, zullen de meeste jaarcijfers van 1958 beneden die van 1957 liggen.

Een tweede verschijnsel, waarop de nadruk moet worden gelegd, is dat, wanneer men kijkt naar de *volume*cijfers van verbruik en investeringen, de bestedingsbeperking in haar geheel genomen meer gekarakteriseerd wordt door een onderbreking van de voortdurend opwaartse beweging van de voorafgaande jaren dan door een reële achteruitgang.

Het reële nationale *inkomen* lag in 1957, ondanks de daling in de loop van het jaar, gemiddeld nog ongeveer 1½ pCt. boven het overeenkomstige cijfer van 1956, terwijl het in 1958 weer een ½ pCt. hoger zal blijken te liggen. Per hoofd van de bevolking betekent dit dat het nationale inkomen in de periode van de zgn. bestedingsbeperking praktisch gesproken gelijk is gebleven.

Het particuliere *verbruik* lag naar volume gerekend in 1957 gemiddeld slechts een ½ pCt. beneden dat van 1956 en steeg in 1958 vermoedelijk ruim 1½ pCt. boven het peil van 1957. Als gevolg van de bevolkingsaanwas daalde het volume van het verbruik per hoofd van de bevolking derhalve in 1957 met ongeveer 1½ pCt. en steeg het in 1958 met ongeveer ½ pCt., telkens gerekend ten opzichte van het voorafgaande jaar. Beide jaren tezamen genomen worden wat inkomen en verbruik betreft derhalve meer gekarakteriseerd door een stabilisatie dan door een teruggang.

Het werknemersaandeel in het nationale inkomen, dat in 1957 een kleinigheid daalde vergeleken met het hoge percentage van 1956, gaf in 1958 weer een ongeveer even grote stijging te zien.

De *investeringen in vaste activa van bedrijven* gaven, door na-ijling, naar volume gemeten in 1957 nog een gemiddelde stijging te zien van ongeveer 7 pCt., ondanks de tendens tot dalen in de loop van het jaar. Zij lagen in 1958 gemiddeld 9 pCt. beneden het peil van 1957. Ook hier kan men dus zeggen, dat de bestedingsbeperking veeleer een onderbreking heeft betekend van de voortdurende stijgingen van de voorafgaande jaren, maar gemiddeld niet heeft geleid tot een wezenlijke achteruitgang. Daarbij kan nog worden geconstateerd dat het peil van de investeringen nog altijd ligt boven het cijfer dat indertijd door het Centraal Planbureau in verband met de stijgende bevolking over een langere periode wenselijk c.q. noodzakelijk werd geacht.

De *investeringen van de Overheid*, die naar volume gerekend in 1957 op hetzelfde peil lagen als in 1956, daalden in 1958 met een procent of 5 à 6. De overige overheidsbestedingen stegen naar volume in 1957 met 0,4 pCt. en in 1958 een fractie meer. Zij bleven derhalve procentueel vermoedelijk een kleinigheid achter bij de groei van de bevolking.

De *investeringen in woningen* vertoonden, ondanks de sterke daling in de maandcijfers van de begonnen aanbouw in de loop van 1957, wat betreft de voltooide woningen een vrij stabiel verloop gedurende de gehele periode 1957/58. Het totaal van de woningen in uitvoering beweegt zich na de top in 1957 thans weer op een niveau dat vergelijkbaar is met 1956.

Op de arbeidsmarkt steeg de *werkloosheid* in de laatste helft van 1957, een stijging die zich in de eerste helft van het lopende jaar nog voortzette. Het jaargemiddelde zal in 1958 niet ver van de 100.000 liggen tegen ongeveer 50.000 in 1957 en 40.000 in 1956. Bij een beoordeling van deze cijfers dient men echter in aanmerking te nemen dat 1956 als inflatiejaar een duidelijke „underemployment” te

zien heeft gegeven en dat een cijfer van ongeveer 100.000 nog enige jaren geleden algemeen als „normaal” werd beschouwd. Bovendien geeft het verloop van de cijfers van de werkloosheid gecorrigeerd voor seizoensinvloeden de laatste maanden een onmiskenbare daling te zien.

Zoals kon worden verwacht heeft de contractie van de koopkracht in het binnenland een veel sterkere reflex gehad op de betalingsbalans.

Het tekort op *lopende rekening*, dat in 1956 f. 627 mln. bedroeg, daalde in 1957 tot f. 367 mln. en zal in 1958 waarschijnlijk een surplus opleveren van rond f. 1½ mrd. Deze verbetering van de betalingsbalans op lopende rekening was het gemeenschappelijk resultaat enerzijds van een voortgezette stijging van de uitvoer ondanks een zekere teruggang in de wereldconjunctuur en een onmiskenbare recessie in de Verenigde Staten, anderzijds van een daling van de invoer. Deze zette trendmatig gezien ongeveer medio 1957 in en kwam tot op het huidige ogenblik nog steeds niet geheel tot stilstand. Naar volume gerekend was de invoer in 1957 nog ruim 3 pCt. hoger dan in 1956, doch zij zal in 1958 wel ongeveer 5 pCt. lager blijken te liggen dan in 1957. Deze daling van de invoer vindt ten dele een verklaring in de daling van de investeringen, doch in ongeveer dezelfde mate in een verandering van de voorraadpositie.

Het waren vooral deze veranderingen in de lopende rekening van de betalingsbalans, die het totale deviezenverlies (inclusief de deviezenvoorraad van de deviezenbanken) van rond f. 965 mln. van 1956 veranderden in een deviezenoemering van ruim f. 400 mln. in 1957 en van ongeveer f. 1.300 mln. in 1958.

Behalve het lopende verkeer had echter ook het *kapitaalverkeer* zijn invloed op het verloop van de deviezenreserves. In 1957 bedroegen de netto-inkomsten uit het kapitaalverkeer in engere zin (d.w.z. de kapitaalbeweging op lange termijn inclusief het kapitaalverkeer van de Overheid) f. 813 mln.; daarentegen zal 1958 vermoedelijk een kleine netto-kapitaaluitvoer te zien geven. Deze zal vermoedelijk in de orde van grootte van f. 100-200 mln. blijken te liggen. Een belangrijk onderdeel van de kapitaalrekening vormen zowel de aan- en verkoop van effecten als de langlopende investeringen van particulieren. Beangstigend is dat in het bijzonder in de beide laatste jaren de inkomsten uit het particuliere kapitaalverkeer in engere zin (en dit zijn dan in hoofdzaak gelden, die Nederland per saldo zijn toegevloeid uit verkoop van effecten), de netto-investeringen in het buitenland in 1957 met meer dan f. 200 mln. en in 1958 met bijna het dubbele van dit bedrag hebben overtroffen. Dit verschijnsel dat uiteraard niet kan voortduren, betekent een achteruitgang van de Nederlandse internationale vermogenspositie. In de jaren van interne wederopbouw kon dit aanvaardbaar worden geacht, onder de huidige omstandigheden stemt het zorgelijk. Wel is daartegenover het Nederlandse valutabezit in deze zelfde jaren gestegen met een kleine f. 2 mrd. netto, maar in de eerste plaats is de stijging van de valutaserves gedurende de beide laatste jaren voor ongeveer f. 900 mln. slechts een herstel van de in 1956 geleden verliezen en voor het overige is zij weinig meer geweest dan men op grond van de schommelingen in de voorraadpositie mocht verwachten.

Tegenover het surplus op de buitenlandse betalingsbalans van 1958 staat (ondanks de binding van liquiditeiten bij de particuliere banken door verhoging van de verplichte kasreserves met ruim f. 300 mln. en zeer omvangrijke openmarktoperaties van De Nederlandsche Bank)

Na een voortgezette stijging van de werkloosheid in het eerste kwartaal van 1958 vond omstreeks april een omslag plaats. Het herstel was evenwel aanvankelijk nog van zo beperkte omvang, dat, toen in juli een groot aantal jeugdigen op de arbeidsmarkt verscheen, de werkloosheidsdaling tijdelijk werd onderbroken. Daarna zette een vrij sterke daling in, welke ten slotte het novembercijfer — na seizoencorrectie — op ongeveer gelijke hoogte bracht als dat van eind januari 1958. Gegeven de bestaande structuur van de werkgelegenheid heeft de conjuncturele verstoring in 1958 gemiddeld een werkloosheid van 17.000 mannen teweeggebracht. Eind november was deze conjunctuurwerkloosheid gereduceerd tot rond 10.000. De vooruitzichten t.a.v. de werkgelegenheid zijn thans gunstiger dan vorig jaar om deze tijd. Wel moet voor de komende maanden op een aanzienlijk geringer dalingstempo van het werkloosheidscijfer worden gerekend. In de lijn der verwachtingen ligt een schommeling van het niveau van de geregistreerde arbeidsreserve tussen 80.000 en 100.000 personen, met een tendens naar het lagere cijfer.

De arbeidsmarkt in 1958^{*)}

Algemeen overzicht.

De situatie op de arbeidsmarkt in 1958 werd in belangrijke mate beheerst door de vraag, in welke mate de in 1957 ingetreden teruggang van de bedrijvigheid in verschillende bedrijfstakken zich zou voortzetten dan wel of deze zich zou gaan stabiliseren op een lager niveau. Mede was hierbij van belang de vraag, of het mogelijk zou blijken de export niet alleen te handhaven, maar zo mogelijk te vergroten.

Hierbij moge nog in herinnering worden gebracht, dat de teruggang in 1957 in belangrijke mate samenhang met de gevolgen der overheidsmaatregelen tot beperking der nationale bestedingen en met de nijpende schaarste op de geld- en kapitaalmarkt. Er bestond weinig verschil van inzicht omtrent de noodzaak van deze maatregelen in verband met het algemene verloop van de conjunctuur, waardoor op verschillend gebied ontoelaatbare spanningen waren ontstaan.

In de loop van 1957 had dit geleid tot een snelle stijging

van de werkloosheid, waarbij tevens was gebleken, dat de gevolgen der overheidsmaatregelen in bepaalde gebieden en in bepaalde bedrijfstakken zich zwaarder deden gevoelen dan toelaatbaar werd geacht.

Een wel zeer bijzondere complicatie was bovendien het gevolg van de maatregelen der Indonesische Regering ten opzichte van de Nederlandse vestigingen in dat land en het handelsverkeer met Nederland. Verwacht mocht worden, dat dit o.a. tot de terugkeer van duizenden Nederlanders zou leiden. Het zou wel zeer moeilijk zijn passende werkgelegenheid voor hen te vinden, afgezien van de aanpassingsproblemen in de Nederlandse samenleving.

Zonder enige twijfel kan op het einde van 1957 en begin 1958 worden gesproken van een weifelende conjunctuur. In een dergelijke situatie zijn psychologische factoren van betekenis, waarbij in het bijzonder de terughoudendheid

^{*)} Het is mij een behoefte hierbij te vermelden de grote medewerking van de heer L. J. Niessen bij de samenstelling van deze beschouwing.

(vervolg van blz. 1009)

een vergroting van de liquiditeitenmassa in het binnenland met niet minder dan f. 600 à 700 mln. De vergroting van deze liquiditeitenmassa komt ruw gesproken overeen met hetgeen bij een hernieuwing van de stijging van de produktie voor aanvulling van voorraden nodig zal blijken.

Mede in het licht van de achteruitgang van de internationale „Nederlandse vorderingen en schulden“-positie, is het derhalve van het grootste belang dat deze vermeerdering van de liquiditeitenmassa in de komende jaren haar weg vindt in een reële versterking van de Nederlandse interne kapitaal-, c.q. internationale „vorderingen- en schulden“-positie.

De huidige politiek van de Regering is er op gericht van de overheidshuishouding in de ruimste zin genomen geen inflatoire of deflatoire tendenties te doen uitgaan. Aannemende dat zij hierin blijft slagen, hetgeen bij de hoogte van de in 1959 te dekken uitgaven op zichzelf reeds een moeilijke opgave is, betekent dit dat expansieve tendenties

slechts kunnen uitgaan van de particuliere sector. Dat het particuliere bedrijfsleven tot een nieuwe expansie in staat zal blijken, mag bij een redelijkerwijze te verwachten conjunctuurontwikkeling in het buitenland worden aangenomen. De voorafgaande beschouwingen maken het echter wel duidelijk dat de omvang van deze expansie geheel dient te blijven binnen de grenzen van de nieuw ter beschikking komende reële besparingen. Enerzijds betekent dit dat zowel de Overheid als de monetaire autoriteiten er nauwkeurig op zullen moeten toezien, dat de vergrote liquiditeitenmassa niet mag leiden tot een stijging van de consumptie, die uitgaat boven de produktiviteitsvermeerdering, die van zulk een investeringsvergroting het gevolg zal kunnen zijn en anderzijds dat bij een dergelijke gezonde politiek het tempo van de investeringsvergroting slechts bescheiden zal kunnen zijn. Een goede economische politiek is ten slotte de verwezenlijking van het mogelijke, niet van het gewenste.

Overveen.

S. POSTHUMA.

van producent en consument de bedrijvigheid ongunstig kunnen beïnvloeden. In dit verband moge worden opgemerkt, dat de Nederlandse samenleving in de afgelopen jaren langzamerhand gewend was geraakt aan extreem lage werkloosheidscijfers, ja aan een meer dan volledige werkgelegenheid. Een teruggang tot meer normale omstandigheden was daarom moeilijk te aanvaarden, temeer waar dit inhield het temporiseren van een aantal noodzakelijke investeringen en van de voorziening in verschillende dringende behoeften. Daartegenover stond de gedachte, dat deze teruggang er toe zou kunnen leiden, dat er een werkloosheid zou ontstaan als in de vooroorlogse jaren het geval was geweest. Voor velen is het in het bijzonder niet duidelijk, dat de structurele veranderingen in Nederland en in de wereld en de wijzigingen in de verdeling van het nationaal inkomen de situatie onvergelykbaar maken. Hierbij mag tevens niet worden vergeten, dat de uitrusting aan gegevens en statistieken en de analyse hiervan de mogelijkheid schept de gevolgen van bepaalde ontwikkelingen en daarbij passende maatregelen beter te beoordelen.

Een aanwijzing van deze psychologische beïnvloeding trad duidelijk naar voren, toen in de aanvang van 1958 het magische getal van 100.000 voor de geregistreerde arbeidsreserve werd overschreden. De noodzaak van een juiste voorlichting omtrent de relatieve betekenis van dit cijfer werd wel zeer duidelijk gevoeld. In herinnering moge worden gebracht, dat toenmaals uit de perscommentaren bleek hoezeer die betekenis werd overschat. Gelukkig is er uiteindelijk een vorm van uitwisseling van cijfers en commentaren tussen pers en de Directie voor de Arbeidsvoorziening ontstaan, waardoor de voorlichting aan het publiek beter tot zijn recht kwam.

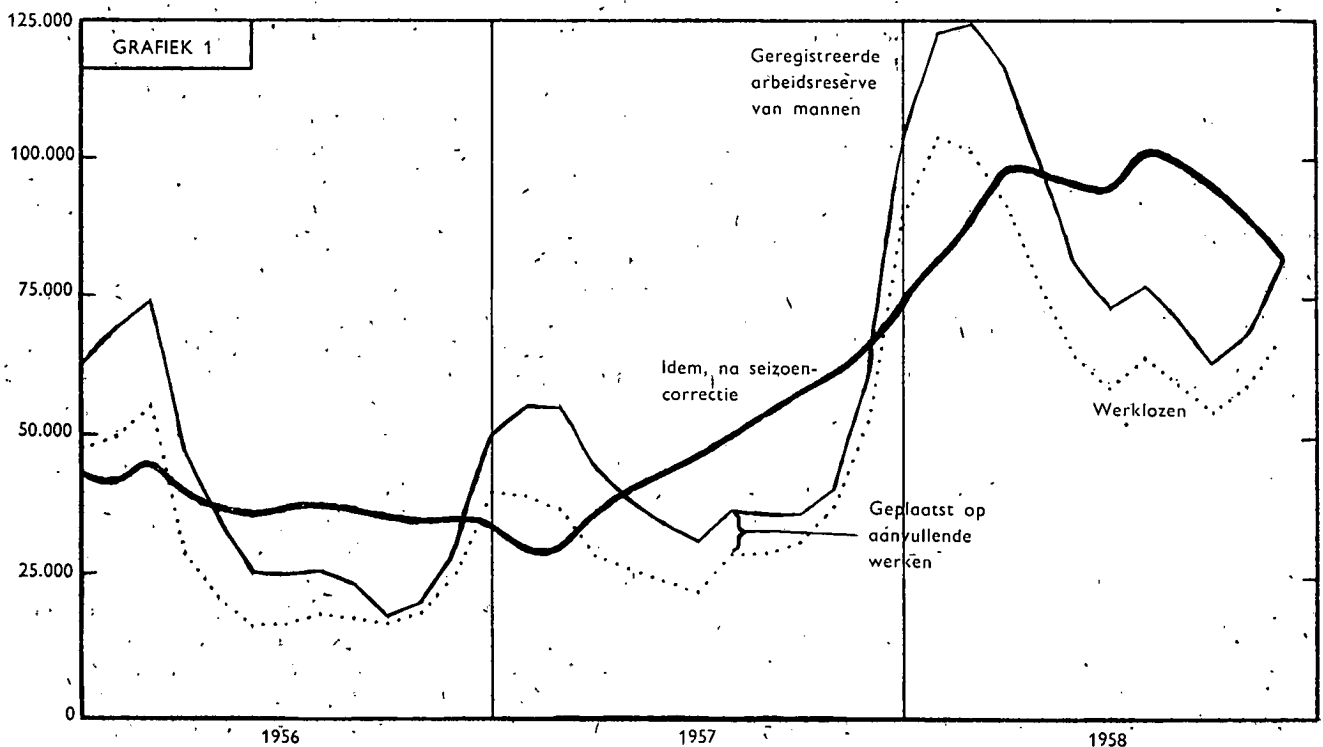
Het verloop van de werkgelegenheid ofwel de gang van zaken op de arbeidsmarkt vindt in het bijzonder zijn weerslag in de cijfers van de geregistreerde arbeidsreserve. Hierbij is het dan nodig tevens het verloop te volgen in de verschillende gebieden van ons land en in de verschillende

bedrijfstakken. Mede is van betekenis de tewerkstelling op de objecten voor aanvullende werkgelegenheid en op de sociale werkvoorzieningsobjecten. Niet in het minst is daarbij van belang de analyse van de oorzaken van de werkloosheid, nationaal en regionaal.

Beziet men het verloop van de werkloosheid in 1958, zoals weergegeven in grafiek 1, dan blijkt dat de ontwikkeling op de arbeidsmarkt zich door een drietal perioden heeft gekenmerkt. In het eerste kwartaal zette de stijging van de werkloosheid zich voort. Mede was dit een gevolg van het feit, dat het effect van een aantal gerichte maatregelen van de Overheid tot bestrijding dezer werkloosheid nog geen uitwerking kon hebben.

Aanvankelijk scheen in het tweede kwartaal de werkloosheid, gecorrigeerd voor seizoen, een neiging tot dalen te gaan vertonen, doch toen in juli een groot aantal jeugdigen op de arbeidsmarkt verscheen, bleek de opnamecapaciteit van het bedrijfsleven nog niet voldoende, zodat in deze maand het werkloosheidscijfer weer een sprong naar boven maakte. Het heeft enkele maanden geduurd alvorens deze jaarlijks terugkerende aanbodgolf was verwerkt.

Daarna zette een vrij sterke daling in, welke ten slotte het novembercijfer — na seizoencorrectie — op ongeveer gelijke hoogte bracht als dat van eind januari 1958. In deze laatste periode bleek er, behalve in de bouw, nog in verscheidene andere bedrijfstakken een opleving te zijn ontstaan. Als voornaamste hiervan kunnen worden genoemd verschillende takken van de metaalnijverheid, de kleding-, de wollenstoffen- en de schoenindustrie. Voorts vond een tijdelijke toeneming van de werkgelegenheid plaats ten gevolge van het feit, dat het met suikerbieten bebouwde areaal dit jaar ongeveer 25 pCt. groter was dan vorig jaar, hetgeen in de oogsttijd aan vele arbeiders extra werk verschafte. Daarmede hing samen een vroegere aanvang van de campagne op de suikerfabrieken, terwijl ook de duur hiervan is verlengd, hetgeen een vermindering van de seizoenwerkloosheid voor de betrokken arbeiders betekent. Bovendien heeft het gunstige najaarsweer de seizoen-

werkloosheid in de landbouw gedrukt, omdat meer gelegenheid bestond voor diverse najaarswerkzaamheden in deze bedrijfstak.

Samenvattend kan worden gezegd, dat de omslag in de werkloosheid eigenlijk reeds plaatsvond omstreeks april, doch, dat aanvankelijk het herstel nog van zo beperkte omvang was, dat de grote groep tegelijkertijd op de arbeidsmarkt verschijnende jeugdigen niet direct kon worden opgenomen, waardoor de reeds begonnen werkloosheidsdaling tijdelijk werd onderbroken.

De werkloosheid in vergelijking met vorige jaren.

Hoewel het decembercijfer van de geregistreerde arbeidsreserve nog niet bekend is, kan wel worden aangenomen, dat het jaargemiddelde, wat de mannen betreft, op ongeveer 91.000 zal komen te liggen. Dit betekent ten opzichte van vorig jaar (48.000) bijna een verdubbeling. Het jaar 1957 vormt echter geen goede vergelijkingsbasis, daar in een groot gedeelte van dat jaar nog van een min of meer ernstige overspanning van de arbeidsmarkt sprake was, hetgeen gepaard ging met een extreem laag peil van de werkloosheid. Een betere vergelijking vormt wellicht die met 1952, waarin het dieptepunt van de vorige inzinking viel. In dat jaar bedroeg de gemiddelde geregistreerde arbeidsreserve van mannen 131.000, belangrijk hoger dus dan in 1958. Men is ook wel eens geneigd — met alle gevaren van dien — de werkloosheid te toetsen aan het magische niveau van 100.000, zijnde 3 pCt. van de afhankelijke beroepsbevolking. Het gemiddelde over 1958 voor mannen en vrouwen tezamen (97.000) blijft daar dan nog juist beneden.

Tegen deze laatste vergelijking zijn echter ernstige bedenkingen aan te voeren. In de eerste plaats kunnen bij een landelijk totaalcijfer van 100.000 op de verschillende delen van de arbeidsmarkt, zowel geografisch als naar beroep gezien, geheel uiteenlopende verhoudingen tussen vraag en aanbod bestaan, zodat genoemd cijfer beslist niet synoniem is voor een evenwichtige situatie op de arbeidsmarkt. In de tweede plaats is van grote betekenis of dit niveau in de komende periode een neiging heeft tot stijgen, stabilisatie of dalen. In de derde plaats is in de praktijk wel gebleken, dat zich bij een dergelijk werkloosheidsniveau nog in belangrijke mate onaanvaardbare vormen van werkloosheid voordoen. De beste beoordeling van de situatie verkrijgt men door de oorzaken van een bestaande werkloosheid op te sporen en vervolgens te trachten hun effect zo goed mogelijk te kwantificeren. In onderstaande tabel is dit voor een aantal jaren geschied.

Jaargemiddelde van de geregistreerde arbeidsreserve, voor de mannen geanalyseerd naar de oorzaak van werkloosheid

	1952	1956	1957	1958
Seizoenwerkloosheid	25.000	12.000	14.000	20.000
Wrijvingswerkloosheid	25.000	8.000	13.000	21.000
Werkl. v. minder geschikt	15.000	10.000	11.000	18.000
Structuurwerkloosheid	32.000	7.000	9.000	15.000
Conjunctuurwerkloosheid	34.000	—	1.000	17.000
Totaal mannen	131.000	37.000	48.000	91.000
w.v. op aanvullende werken	28.000	10.000	11.000	16.000
Vrouwen	8.000	3.000	4.000	6.000

Uit deze tabel blijkt dan o.a. dat, ondanks het feit dat de totale geregistreerde arbeidsreserve in 1958 beneden de 100.000 is gebleven, er een vrij belangrijke structurele en conjuncturele werkloosheid was, terwijl voorts het aantal werkloze minder geschikt hoog is te noemen. Vergelijking met 1957 doet zien, dat in dat jaar de eerste

drie werkloosheidsvormen belangrijk beneden hun normale omvang bleven. De seizoenwerkloosheid werd gedrukt, doordat sommige werkgevers hun seizoenkrachten in de stille tijd aanhielden uit vrees er in het volgende seizoen niet over te kunnen beschikken, terwijl de wel ontslagen seizoenarbeiders veelal tijdelijk werk vonden in andere, niet-seizoengevoelige bedrijven, waar vaak nog grote tekorten aan arbeidskrachten bestonden.

In het algemeen vonden ontslagen arbeiders, die normaal een korte werkloosheidsperiode doormaken alvorens zij bij een nieuwe werkgever in dienst komen, vrijwel onmiddellijk ander werk dank zij de allerwegen bestaande grote behoefte aan personeel. Hierdoor was ook de wrijvingswerkloosheid aanzienlijk lager dan normaal. Hetzelfde gold ten slotte ook voor de werkloosheid van minder geschikt, doordat onder de druk van het grote arbeiderstekort minder streng werd geselecteerd. Zelfs de structuurwerkloosheid werd door deze zeer grote behoefte aan arbeidskrachten enigszins versluierd, o.a. doordat grote aantallen arbeiders uit de gebieden met structuurwerkloosheid gingen pendelen naar industriegebieden, waarbij dagelijks of wekelijks soms grote afstanden werden afgelegd. In 1956 deden bovengenoemde verschijnselen zich nog in aanzienlijk sterkere mate voor.

Bij deze vergelijking tussen 1957 en 1958 dient nog in het oog te worden gehouden, dat de mannelijke beroepsbevolking zich jaarlijks met een 35.000 à 40.000 uitbreidt. Dit houdt in, dat het aantal bezette arbeidsplaatsen, wat de mannen betreft, van 1957, op 1958 slechts met enkele duizenden is teruggelopen.

Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd, dat, gegeven de bestaande structuur van de werkgelegenheid, de conjuncturele verstoring in 1958 gemiddeld een werkloosheid van 17.000 mannen heeft teweeggebracht. Eind november was deze conjunctuurwerkloosheid inmiddels gereduceerd tot rond 10.000.

De vraagzijde van de arbeidsmarkt.

De vraag naar arbeidskrachten is slechts gedeeltelijk geregistreerd. Er bestaat nl. geen enkele dwang om vacatures bij het arbeidsbureau bekend te maken; zodat men omtrent de totale omvang van de openstaande vraag in het duister tast. Voor zover deze is geregistreerd, geven de cijfers echter wel een goede indicatie omtrent de ontwikkeling van de vraagzijde. In grafiek 2 is het verloop van het aantal openstaande aanvragen om mannelijk en vrouwelijk personeel weergegeven, waarbij tevens de voor seizoen gecorrigeerde lijnen zijn getekend. Het verloop, wat de mannen betreft, blijkt vrijwel tegengesteld te zijn aan dat van de geregistreerde arbeidsreserve, met dien verstande echter, dat van een opleving in de vraagcijfers nog weinig is te bespeuren. Pas in de laatste twee maanden is een nauwelijks merkbare neiging tot oplopen te onderkennen.

Het verloop van de vraag naar vrouwelijk personeel verschilt aanmerkelijk van dat van de mannen. De daling is daar minder sterk geweest, voornamelijk doordat de vraag in geen verhouding staat tot het zeer geringe aanbod. Er bestaat derhalve een groot tekort aan vrouwelijke arbeidskrachten, dat voor een belangrijk deel is blijven bestaan. Bovendien zijn in de bedrijfstakken, welke in 1957 het eerst en het zwaarst werden getroffen, t.w. de bouw- en de metaalnijverheid, betrekkelijk weinig vrouwen werkzaam.

De inkrimping van de vraag naar vrouwelijke arbeidskrachten vond eigenlijk eerst plaats aan het eind van 1957, toen de kleding- en de textielindustrie de gevolgen van de

verminderde kooplust gingen ondervinden. Deze inkrimping heeft echter slechts enkele maanden geduurd en reeds in het begin van 1958 waren tekenen van herstel waar te nemen, het eerst in de confectie-industrie, al vrij spoedig gevolgd door de wolindustrie. Hierdoor breidde de vraag naar vrouwelijk personeel zich weer geleidelijk uit. In de katoenindustrie, welke meer van de export — o.a. naar Indonesië — afhankelijk is, is de situatie nog minder gunstig.

Het verloop van de werkgelegenheid voor mannen werd in het afgelopen jaar voornamelijk bepaald door de gang van zaken in de bouw- en in de metaalnijverheid. Zoals reeds gezegd begon reeds in het voorjaar de bouwactiviteit weer aan te trekken. Deze verbetering deed zich voornamelijk in de woningbouw voor. Het aantal in aanbouw zijnde woningen, dat na augustus 1957 vrij sterk was teruggegaan, vertoont vanaf mei jl. weer een stijging. De plotselinge terugval van het betreffende cijfer in oktober moet waarschijnlijk als een uitvloeisel van de moeilijkheden rond de nieuwe c.a.o. worden gezien. In de water- en wegebouwsector kwam later in het jaar de bedrijvigheid eveneens weer op gang.

Het herstel van de bouwactiviteit had uiteraard zijn doorwerking in verschillende andere bedrijfstakken. Niet altijd echter kwam dit direct in de werkgelegenheid tot uiting, aangezien vele bedrijven over grote voorraden eindprodukt beschikten. In sterke mate was dit het geval in de baksteenindustrie, waar de tasvelden volstonden en alleen daarom al een produktie-inkrimping noodzakelijk was geworden. Deze voorraden zijn inmiddels belangrijk geslonken, doch men is nog slechts sporadisch tot uitbreiding van de produktie overgegaan. Bij de houtverwerkende industrie waren het vooral de meubelfabrieken, die van een vermindering van de afzet te lijden hadden. De verbeteringen in deze bedrijfstak dragen tot nu toe nog slechts een incidenteel karakter.

In verschillende takken van de metaalnijverheid had de

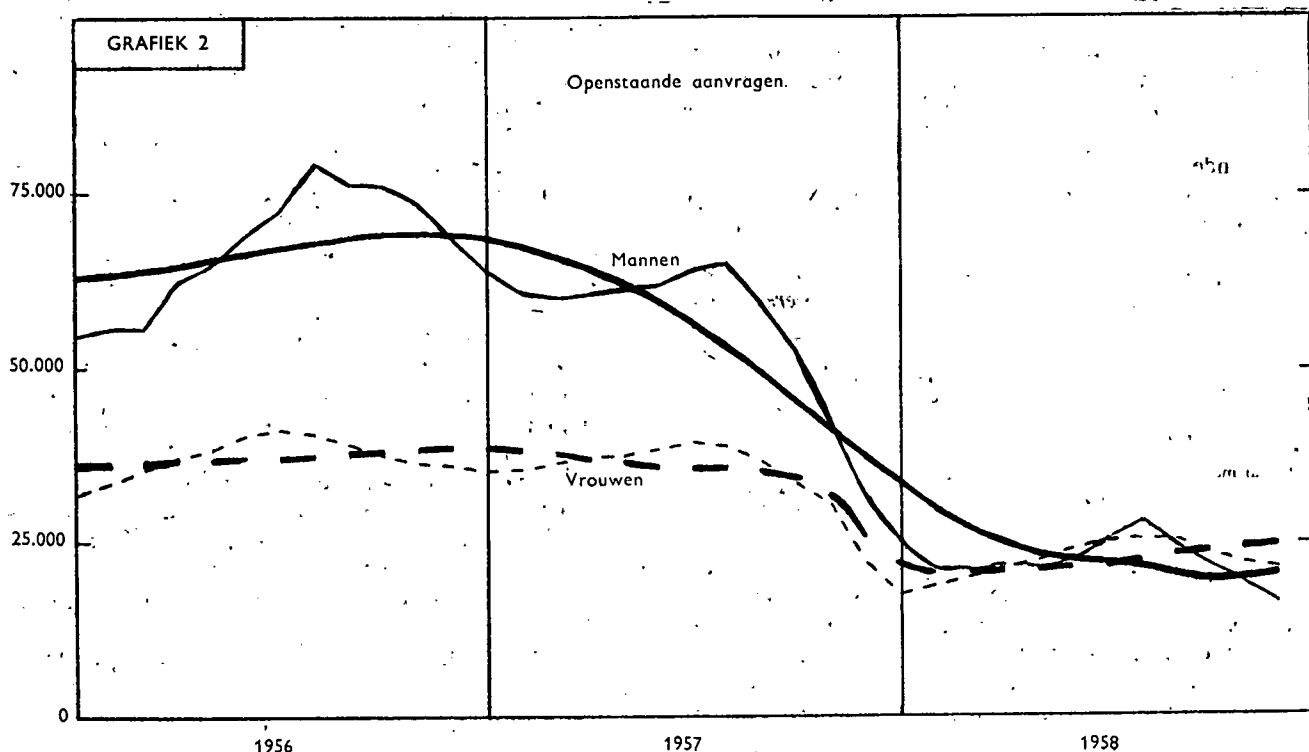
verbeterde situatie in de bouw wel direct effect op de werkgelegenheid, zoals in de constructiebedrijven, elektro-technische-installatiebedrijven, centrale-verwarmingsindustrie e.d. Daarnaast was ook in enkele andere bedrijfstakken een begin van opleving merkbaar. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de machinefabrieken, fabrieken van haarden en kachels, wagon- en carrosseriefabrieken en elektrische-apparatenfabrieken, de laatste twee mede dank zij weer toegenomen overheidsbestellingen. Verschillende toeleverings- en loonbedrijven, zoals bijv. de ijzergieterijen, konden hiervan nog slechts op bescheiden schaal profiteren.

Hoewel de ontwikkeling dus de goede richting heeft, is de situatie nog verre van opgeklaard. Een aantal bedrijven is door de laatste inzinking dusdanig in moeilijkheden geraakt, dat hun voortbestaan zeer onzeker is geworden. Voorts is er nog een aantal bedrijfstakken te noemen, bijv. de kleine scheepsbouw, de rijwiel- en bromfietsindustrie en de emaillewarenindustrie, waar de toestand uitgesproken ongunstig is. Behalve conjuncturele zijn hier echter ongetwijfeld ook structurele factoren in het spel.

Van de overige tbt de nijverheidssector behorende bedrijfstakken zij hier alleen nog de chemische industrie genoemd, die van de recente inzinking nauwelijks enige terugslag heeft ondervonden. Integendeel, deze industrie maakt momenteel een spectaculaire ontwikkeling door, waarvan het einde nog lang niet in zicht is. Regelmatig ontstaan er in de laboratoria nieuwe kunststoffen, waarvoor ook voortdurend nieuwe toepassingen worden gevonden. Voor de arbeidsmarkt heeft deze ontwikkeling echter minder betekenis, aangezien de kapitaalintensiviteit van de chemische industrie relatief groot is en nog steeds toeneemt.

Extra programma 1958.

De ontwikkeling op de arbeidsmarkt in 1957 leidde er toe, dat de werkloosheid in sommige delen van het land, waar deze reeds hoger was dan elders, tot een onaanvaardbaar

niveau opliep. Teneinde de verhoudingen enigszins te corrigeren, besloot de Regering in het begin van 1958 tot het doen uitvoeren van een extra werkgelegenheidsprogramma van f. 150 mln., dat voornamelijk zou worden geconcentreerd in de drie noordelijke provincies alsmede in delen van Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant.

Dit programma omvatte de uitvoering van openbare werken tot een bedrag van f. 55 mln., waarvan f. 5 mln. in de gebouwsector, het plaatsen van f. 25 mln. aan overheidsbestellingen bij het bedrijfsleven, het beschikbaar stellen van f. 10 mln. extra voor het subsidiëren van duurdere aanvullende werken daar waar te weinig goedkope objecten aanwezig zijn, de bouw van 3.000 woningwoningen boven het in het bouwprogramma vastgestelde contingent van 40.000 en een verruiming van het goedkeuringsbeleid in de particuliere sector.

Na enige inlooptijd heeft de bezetting van eerstgenoemde openbare werken in het tweede halfjaar geschommeld om de 2.000 man met een top van 2.600 in september. Ongeveer de helft van dit deel van het programma zal overlopen naar 1959. Ook de door de bouw van extra woningen, waarvan er 1.500 zijn bestemd voor gerepatrieerden, te creëren werkgelegenheid, welke niet afzonderlijk is vast te stellen, zal gedeeltelijk in het volgend jaar vallen.

Gerepatrieerden.

De komst van een kleine 40.000 gerepatrieerden, waarvan voor ongeveer 10.000 een arbeidsplaats moest worden gevonden, kwam gezien de hierboven geschetste ontwikkeling op de arbeidsmarkt bijzonder ongelegen. Mede dank zij de hulp van het bedrijfsleven echter zijn de resultaten van de door de arbeidsbureaus ondernomen bemiddelingsacties zeker niet onbevredigend te noemen.

Gedurende de eerste tien maanden van 1958 kon met zekerheid worden vastgesteld, dat ruim 3.600 personen werk hadden gevonden, al of niet door bemiddeling van een arbeidsbureau. Ruim 600 werden toegelaten tot een regionale werkplaats voor vakopleiding, terwijl een 100-tal op sociale werkvoorzieningsobjecten werd tewerkgesteld. Ongeveer 3.500 personen werden uit de administratie van de arbeidsbureaus afgevoerd, waarvan voor het merendeel kan worden aangenomen, dat zij zelf werk hebben gevonden. Per eind oktober stonden nog 3.100 personen als werkloos ingeschreven, waarvan 650 langer dan een half jaar.

Omtrent het aantal reeds geëmigreerde gerepatrieerden zijn geen gegevens beschikbaar, doch vast staat, dat de belangstelling hiervoor groot is. Voor het speciaal voor deze categorie ontworpen emigratieproject naar de Verenigde Staten hadden zich tot en met oktober reeds meer dan 7.000 personen gemeld; hieronder bevinden zich 2.300 beroepsbeoefenaren. In het komende jaar is hiervan dan ook een verlichting van de Nederlandse arbeidsmarkt te verwachten.

Vooruitzichten voor het komende jaar.

De verwachtingen ten aanzien van 1959 zijn zeker niet pessimistisch. Geleidelijk ziet men het herstel voortschrijden en men mag aannemen, dat dit proces, bijzondere gebeurtenissen daargelaten, zich het volgend jaar zal voortzetten. De snelle daling van de — voor seizoen gecorrigeerde — werkloosheid in de laatste vier maanden is echter geen juiste maatstaf voor het tempo, waarin dit herstel plaatsvindt. Tijdelijke oorzaken hebben nl. deze werkloosheidsdaling versneld, zodat in de komende maanden op een

aanzienlijk geringer dalingstempo moet worden gerekend. Er moge op worden gewezen, dat verwachtingen gebaseerd op bepaalde veronderstellingen voor het jaar 1959 zeer wel de bedrijvigheid ongunstig kunnen beïnvloeden. Dit kan gezien de huidige omvang van de beroepsbevolking resulteren in een schommeling van het niveau van de geregistreerde arbeidsreserve tussen 80.000 en 100.000 personen. Op dit ogenblik ligt echter een tendering naar het lagere cijfer meer in de lijn der verwachtingen.

Een en ander neemt niet weg, dat in verschillende gebieden de werkloosheidssituatie nog bijzondere zorg zal vragen. Daarbij dient o.a. te worden gedacht aan de noordelijke provincies, waar het probleem van de structuurwerkloosheid thans meer in zijn volle omvang aan de dag is getreden. Nu er vermoedelijk een periode van toenemende bedrijvigheid is aangebroken, zou het van groot belang zijn, indien de achterstand in de werkgelegenheid in deze gewesten ten opzichte van de andere delen van ons land kon worden ingelopen. Van betekenis is daarbij de realisering van de doeleinden van de zesde Industrialisatienota van de Minister van Economische Zaken.

De nodige aandacht zal zeker ook moeten worden gewijd aan het zuidwesten van ons land, waar de hoofdzakelijk agrarische werkgelegenheid voortdurend afneemt en dat door zijn eilandenstructuur slecht toegankelijk is voor industrievestiging. Dit heeft tot gevolg, dat dit gebied een relatief hoog vertrekoverschot heeft, waardoor de bevolkingsgroei vrijwel stil staat. Jarenlang is de ware toestand hier versluierd geweest door de uitvoering van grote cultuurtechnische en waterstaatswerken, doch nu deze werken geleidelijk gereed komen, blijkt de werkgelegenheid steeds meer tekort te schieten. De toekomstige uitvoering der Deltawerken biedt hiervoor slechts een zeer onvoldoende compensatie. De ontsluiting van dit gebied na voltooiing van deze werken zal nog jaren duren, zodat hier een acuut probleem in optima forma ligt. Het is dan ook zeer de vraag of de verwachtingen, welke hierboven voor Nederland als geheel werden geuit, op dit deel van het land van toepassing kunnen zijn.

De twee hiervoor slechts summier aangeduide problemen, waarvan er nog een groot aantal meer zijn te noemen, zijn hier aangehaald opdat niet de gedachte zal kunnen ontstaan, dat met het op gang komen van het herstel op de arbeidsmarkt men alle zorg daaromtrent kan laten varen. Integendeel, de ontwikkeling blijft voortdurend alle aandacht vragen, bijv. ook om te voorkomen, dat zij doorschiet naar een — evenmin gewenste — situatie zoals die in 1956 bestond.

Al met al kan worden gesteld, dat de vooruitzichten ten aanzien van de werkgelegenheid als geheel thans gunstiger zijn dan vorig jaar om deze tijd. Het afgelopen jaar heeft echter opnieuw zeer duidelijk aangetoond, dat een aantal gebieden nog de bijzondere zorg van de Overheid vraagt. Deze is nodig, wil de gebleken achterstand ten opzichte van in het bijzonder het westen des lands niet nog worden vergroot. Dit is temeer het geval, waar, aldaar, gezien ook de perspectieven van de Euromarkt, de oplossing van allerlei ruimtelijke problemen steeds moeilijker blijkt te zijn. Uiteindelijk is zelfs bij een gunstige ontwikkeling van de bedrijvigheid de mogelijkheid aanwezig dat er op de lange duur een tekort aan arbeidskrachten kan ontstaan. Deze kan van invloed zijn op de migratie uit andere delen van het land, in het bijzonder ook uit de zgn. expulsieregieden.

De economische en financiële ontwikkeling van België gedurende 1958

De economische ontwikkeling is in België in 1958 minder gunstig geweest. De industriële produktie daalde vergeleken met 1957 met vermoedelijk ongeveer 7 pCt. Verschillende belangrijke takken van nijverheid hebben met moeilijkheden te kampen, o.a. de steenkool- en staalnijverheid, de cement- en de metaalverwerkende industrie, de textiel- en de chemische industrie. De weinig bevredigende gang van zaken in het Belgische bedrijfsleven heeft zich niet weerspiegeld in de handelsbalans: over de eerste tien maanden van 1958 bedroeg het tekort iets meer dan 2 mrd. fr., hetgeen onbeduidend mag worden genoemd. Wat de financiële sector betreft kan 1958 worden gekenmerkt door een snelle ontwikkeling naar een bijzonder ruime geld- en kapitaalmarkt. De openbare financiën zijn in België weinig rooskleurig; in 1958 is hierin geen verbetering gekomen, integendeel de situatie is nóg aanmerkelijk slechter geworden. De Belgen zullen zich ernstig moeten inspannen en blijk moeten geven van moed en durf, willen zij het na de oorlog bereikte welvaartsniveau handhaven.

Onmiddellijk na het einde van de tweede wereldoorlog wist België, in een korte spanne tijds, zijn economische activiteit tot een hoog peil op te voeren, terwijl de meeste landen van Europa hun heropleving na de verwoestingen die het gevolg waren van het oorlogsgeweld, moeizamer en langzamer verwezenlijkten. De voorspoed, die België reeds in 1948 kenmerkte, hield aan. Wel zijn er gunstiger en minder gunstige jaren geweest, volgens de evolutie van de economische conjunctuur over de wereld of naar aanleiding van politieke gebeurtenissen die het klimaat op het nationaal of het internationaal plan af en toe kwamen storen. Doch alles samengenomen, konden de Belgen tevreden zijn over hun lot: de industriële activiteit steeg bestendig, de werkloosheid was nagenoeg onbestaand behalve in enkele minder ontwikkelde gewesten, de loonniveaus waren de hoogste van Europa, de Belgische frank was gerangschikt onder de sterkste munten van de wereld.

Nochtans hieven sommigen reeds de stem op om wijze en voorzichtige aanmaningen te laten horen: was België wel genoeg om zijn toekomst bekommerd? Kon men het tempo van de investeringen als bevredigend beschouwen? Was het verbruik, onder andere dat van de Staat, niet overdreven? In 1958 nam de vrees voor de toekomst, wegens de minder gunstige evolutie van de economische toestand, toe. Weliswaar hebben sinds het einde van 1957 vele landen en onder andere de Verenigde Staten een nogal gevoelige recessie gekend en men kan begrijpen dat België daaraan niet ontsnapt. Niettemin wijzen sommige tekenen erop dat ons land, meer dan verschillende naburige Staten, door de economische achteruitgang is aangetast. Het ware vermoedelijk overdreven voor België een sombere toekomst te voorspellen. Maar juist is het te verklaren dat onze landenoten een ernstige inspanning zullen moeten doen en blijk zullen moeten geven van moed en durf, indien wij de positie willen handhaven die wij onder de beschaafde volkeren bezitten.

De industriële produktie liep in 1958 terug. Ten overstaan van 1957 schommelt deze vermindering waarschijn-

lijk rond 7 pCt. Dat de globale bedrijvigheid onzer ondernemingen derhalve zorgen heeft verwekt, zal wel niemand betwisten.

Eigenlijk komt men tot één beeld dat nog minder aantrekkelijk is, wanneer men de toestand van de meeste onder de voornaamste bedrijfstakken afzonderlijk ontleedt. Tragisch zijn de verhoudingen te noemen in de steenkoolnijverheid. De onverkochte kolenstocks bereiken thans 6,8 miljoen ton. Studiecommissies werden belast met een onderzoek. Hun bevindingen zijn zeer ongunstig. Het probleem blijft niet meer beperkt tot enkele mijnen die wegens de nadelige ligging van de kolenlagen zouden moeten worden gesloten. De ganse steenkoolnijverheid komt in het gedrang. De kostende prijzen liggen te hoog en het verbruik is ontoereikend wegens de mededinging van de minerale oliën die met de dag scherper wordt. Om de bedrijfstak te saneren en de produktievoorwaarden van de leefbare ondernemingen aan te passen aan die welke bestaan in de andere landen, aangesloten bij de Europese Kolen- en Staalgemeenschap, moeten diepgaande maatregelen getroffen worden welke in een democratische Staat niet zo gemakkelijk worden opgedrongen.

De Belgische staalnijverheid heeft in de jongste jaren aanzienlijke investeringen gedaan om te voldoen aan de vereisten van de moderne techniek. Zulks was in andere landen ook het geval. Zodra het verbruik vermindert, wordt de concurrentie op de internationale markten bijzonder scherp. De verkoop van de staalnijverheid daalde zowel wat de hoeveelheden betreft als inzake prijenniveau. Ook voor de cementnijverheid en voor de metaalverwerkende nijverheid ging de voortbrengst fel achteruit.

De toestand van de textielindustrie moet op bijzondere wijze worden aangestipt: het cijfer van de produktievermindering ligt veel hoger dan voor andere takken van de nijverheid. Er zijn verschillende maanden geweest waar de voortbrengst slechts 80 pCt. van die van het vorig jaar bereikte. Globaal voorziet men voor de 12 maanden van 1958 een vermindering van minstens 15 pCt. Structurele moeilijkheden dienen in deze nijverheidstak te worden opgelost: het aantal bedrijven is te groot en de rationalisatie van de produktie werd niet voldoende doorgedreven.

Bovendien is de internationale mededinging vrij hevig.

Al was de activiteit van de scheikundige nijverheid eerder goed in vergelijking tot de evolutie van de meeste andere bedrijfssectoren, toch zijn ook voor haar zware problemen gesteld. Een ruimere concentratie, een versnelling van het investeringsritme en zelfs af en toe een grotere technische vaardigheid zijn vereisten om de toekomst te verzekeren.

Het is steeds zeer moeilijk geweest na te gaan welk het investeringsvolume van de Belgische nijverheid is. Vaak wordt daarvoor beroep gemaakt op de statistieken betreffende de import van uitrustingsgoederen en de leveringen van onze werkhuizen voor mechanische constructie aan onze eigen industrie. Waarschijnlijk liepen de immobilisaties van onze ondernemingen in 1958 nogal gevoelig terug. Gezaghebbende stemmen zijn dan ook herhaaldelijk opgegaan om op dit tekort te wijzen en om maatregelen ten bate van de industriële investeringen aan te bevelen. Vooral op fiscaal gebied wordt de wens geuit de inspanning van de industriëlen te zien steunen. Er bestaan wetsvoorstellen die echter tot hiertoe niet werden gestemd.

Al was het zakencijfer van het Belgisch bedrijfsleven in 1958 weinig bevredigend, toch had zulks geen weerslag op de handelsbalans, althans in deze zin dat, in geldsommen uitgedrukt, de invoer meer daalde dan de uitvoer, zodat per saldo de uitslag voor 1958 beter is dan voor 1957. Voor de eerste tien maanden van het jaar is het deficit van de handelsbalans iets meer dan 2 miljard, wat onbeduidend mag worden genoemd. Een geringere behoefte aan industriële grondstoffen wegens de achteruitgang van de produktie, lagere aankooprijzen van deze grondstoffen, althans in vergelijking met het begin van 1957, en een beperking van de invoer van voedingswaren naar aanleiding van een verhoogde produktie op eigen bodem, verklaren deze evolutie van de handelsbalans.

Er zijn maar weinig landen over de wereld waar de overvloedige voortbrengst van de landbouw geen economische en sociale problemen met verregaande draagwijdte doet oprijzen. België ontsnapt aan deze toestand allerminst. Van jaar tot jaar ongeveer stijgen de op de markt gebrachte hoeveelheden wegens de toepassing van betere teeltmethoden en een grotere beroepsbekwaamheid. In België zal het jaar 1958 nagenoeg het jaar 1957 inzake landbouwproduktie evenaren: voor beide jaren liggen de cijfers van de meeste gewassen zeer hoog. Toch verbetert het inkomen van de landbouwer niet, want de verkooprijzen gaan in dalende richting. Statistieken wijzen uit dat het procent dat aan de landbouw toekomt in het nationaal inkomen, al maar geringer wordt en dat de arbeid nergens minder goed dan in de landbouw bezoldigd is. Grensafsluiting is in België zoals elders, helaas, onontbeerlijk om de landbouwersstand te helpen. De prijs die de consument betaalt voor boter, tarwe en suiker heeft weinig gemeen met de wereldrijzen: deze laatste liggen ontzaglijk veel lager.

In de financiële sector is het jaar 1958 gekenmerkt door een snelle evolutie naar een bijzonder brede geldmarkt en

eveneens naar een verruimde kapitaalmarkt. Niets is zo treffend als de vergelijking met de toestand die voor enkele maanden bestond. In de zomer van 1957 hadden de banken ten belope van 16 miljard hun kredieten aan handel en nijverheid, bij wijze van herdisconto, op de Nationale Bank overgedragen. Een zekere terugtrekking van de deposito's en vooral de aanzienlijke vraag naar krediet verklaarden dit beroep op het uitgifte-instituut. Op dit ogenblik bezit de Nationale Bank praktisch geen handelspapier meer omdat de banken het zonder moeite zelf in portefeuille houden. In 1957 waren de raadgevers van de Schatkist gedurende vele maanden verplicht, wegens de nijpende kapitaalschaarste, iedere openbare uitgifte van de Staat of van een publiekrechtelijke instelling af te raden: men had het papier niet aan de man kunnen brengen zelfs niet mits de hoogste rentevoeten. Ook in dit opzicht deed zich in 1958 een snelle kentering voor: in het najaar werd door de Staat een lening uitgegeven die meer dan 10 miljard frank opbracht, wat een recordcijfer is.

Deze ommekeer op de geld- en kapitaalmarkt lijkt te mogen verklaard worden door de meest klassieke oorzaken. De verminderde activiteit van het bedrijfsleven heeft voor gevolg het behoud van liquide middelen wegens een geringere investering in stocks en uitrustingsgoederen. Anderzijds is de betalingsbalans van België uitgesproken positief. De goudvoorraad van de Nationale Bank bereikt nooit gekende hoogtepunten en is van november 1957 tot november 1958 met 20 miljard frank gestegen. De biljettencirculatie nam zeker niet in dezelfde mate toe, maar vermeerde toch in dat tijdsbestek met ongeveer 5 miljard, terwijl de verhoging van de bankdeposito's nog wat gevoeliger was.

Er is dus geld beschikbaar. Voor het bedrijfsleven is de kapitaalmarkt evenwel tot voor weinig tijd ontoegankelijk gebleven. Deze vaststelling moet onderlijnd worden want ze heeft een niet geringe betekenis. Sinds jaren bestaat een kloof tussen de industrie en het spaarwezen. Men is het er vrij algemeen over eens dat de Belgische bevolking nog wel een zekere spaarlust bezit die sommigen zelfs bevredigend noemen. Doch de aanwending van het uitgespaarde kapitaal is verontrustend. Het is een feit dat slechts een klein deel naar de industrie afvloeit voor het bekostigen van investeringen. In een recente rede (november 1958) uitte de Minister van Financiën de opvatting dat gedurende het voorbije jaar openbare uitgaven van Belgische ondernemingen niet meer dan 2 à 3 miljard opbrachten.

Sindsdien is nochtans een zekere hoop bij de grote bedrijven opgelaaid: door Cockerill-Ougrée werd een obligatielening aan de spaarders aangeboden die een nominaal bedrag van 500 miljoen frank beliep. De verkregen intekeningen lagen, naar het heet, 6 maal zo hoog. Misschien mag hierin een aanwijzing gevonden worden betreffende een betere verstandhouding tussen industrie en spaarwezen voor de toekomst. Inmiddels zijn de bedrijfsleiders sinds lang verplicht geweest hoofdzakelijk tot zelffinanciering hun toevlucht te nemen, telkens de bereikte resultaten zulks toelieten, terwijl bovendien aan de institutionele beleggers en aan enkele publiekrechtelijke krediet-

Blijf bij — Lees „E.-S.B.”!

instellingen de ruimst mogelijke hulp werd gevraagd.

Wegens het bestaan van ruime beschikbaarheden op de markt en insgelijks naar aanleiding van de verhoopte winstuitkeringen na de intense bedrijvigheid van de ondernemingen in 1957, zijn de beursnoteringen voor zekere rubrieken in 1958 wel enigszins gestegen. Zulks geldt onder andere voor de aandelen van banken, verzekeringsmaatschappijen, holdings, metaalverwerkende industrieën. Vaak is de verhoging circa 10 of 15 pCt. Doch wanneer men rekening houdt met het ongunstig verloop van de koersen in 1956 en in 1957 en met het feit dat het globaal indexcijfer der beursnoteringen van oktober 1957 tot oktober 1958 nagenoeg ongewijzigd is gebleven, dan komt men ongetwijfeld tot het besluit dat de toestand op de beurs dezelfde is als voor de openbare uitgifte van nijverheidspapier. Het spaarwezen is door industriële waarden niet aangelokt. De verruiming van de kapitaalmarkt heeft substantiële dalingen van de rentevoeten voor gevolg gehad. Op het einde van 1957 waren de noteringen voor staatspapier dusdanig gezakt dat het rendement ver boven de 6 pCt. lag en zelfs 7 pCt. bereikte. De jongste staatslening die een grote bijval kende en die op 10 jaar werd geëmitteerd, bezorgde aan de intekenaars een opbrengst van 5,10 pCt. Zoals hieruit blijkt, is het verschil op enkele maanden tijds zeer groot. Mindere gevoelig is de daling van de discountvoet van de Nationale Bank die in een tijdspanne van een jaar van 4,50 pCt. op 3,50 pCt. terugviel.

Sinds jaren is de toestand van de openbare financiën in België weinig rooskleurig. In 1958 is hij niet verbeterd, integendeel nog merkelijk verslecht. De inkomsten van de belastingen bereikten de budgettaire vooruitzichten niet; anderzijds waren de gewone uitgaven veel aanzienlijker dan voorzien. De Minister van Financiën vermoedt dat de gewone begroting van het Rijk voor 1958 met een deficit van circa 9 mrd. fr. zal sluiten. De gewone en buitengewone uitgaven van de Staat, die niet met normale inkomsten d.w.z. met de opbrengst van belastingen gedekt zijn en waarvoor derhalve op leningen moet beroep gemaakt worden, bedroegen reeds per einde augustus, dus na 8 maanden, meer dan 17 mrd. fr. De Rijksschuld bereikte 340 mrd. fr. op het einde van september 1958, terwijl ze per 31 december 1957 323 mrd. fr. beliep.

Voor 1959 zal het begrotingsontwerp inzake gewone uitgaven vermoedelijk een tekort van 5 mrd. fr. voorzien. Dit is wel uitzonderlijk. Gewoonlijk worden aan de Kamers, tegen het volgende dienstjaar, begrotingscijfers voorgelegd, die in evenwicht zijn. De Regering is van mening zulks niet te kunnen doen voor 1959 omdat ze verplicht is met de depressie in het bedrijfsleven rekening te houden wat verminderde fiscale inkomsten veroorzaakt.

De Expo 1958 werd, zoals het bekend is, een ongewoon succes. Langs de verschillende ingangen werden globaal 40 mln. bezoekers geteld. De voorbereiding van de tentoonstelling in 1956 en 1957, namelijk de aanleg van de wegen en de opbouw van de paviljoenen, geschiedde in een periode van hoogconjunctuur; deze prikkel had de economie niet nodig vermits zich reeds op verschillende plaatsen en namelijk op de arbeidsmarkt, spanningen voordeden. De uitbating van de tentoonstelling integendeel, sinds april 1958, oefende wel enigszins een heilzame invloed uit want de zaken waren over het algemeen wegens de ingetreden recessie zwakker geworden. Het staat evenwel vast dat de Expo de economische toestand van België, globaal beschouwd, eerder weinig heeft beïnvloed. De overtalrijke vreemdelingen die gedurende maanden toestroomden, be-

(Advertentie)

zorgden een deviezenvoorraad die ons uitgifteinstituut echter niet behoefde vermits, afgezien van deze factor, de algemene betalingsbalans van het land zeer bevredigend was. De tentoonstelling moet hoofdzakelijk beschouwd worden als een reusachtige publiciteitsmaatregel, bestemd om aan de wereld beter bekend te maken waartoe onze landgenoten in staat zijn.

Sinds het najaar lijkt de dalende richting van de economische curve gestuit te zijn. Op sommige ogenblikken heeft men zelfs gehoopt dat in verschillende sectoren, zoals de staalindustrie en de textielnijverheid, een zekere heropleving zou merkbaar worden. Voortekenen in die zin verkrijgen evenwel geen voldoende bevestiging. In het verleden is vaak gebleken dat het Belgisch bedrijfsleven dezelfde evolutie ondergaat als dat van de Verenigde Staten. Hieruit wordt een argument gehaald om te beweren dat de huidige doch reeds vertraagde stijging van de produktie in de Verenigde Staten een relatief optimisme voor ons land wettigt, al moet het worden toegegeven dat er geen logisch verband bestaat tussen de factoren die de economie van de Verenigde Staten beïnvloeden en diegene die aan de basis liggen van onze eigen toestand. Alleen de toekomst kan uitwijzen of dit optimisme gegrond is.

Doch inmiddels kan zonder aarzeling worden herhaald dat een niet geringe inspanning zal nodig zijn om België's welvaart te bestendigen. Onze industrie moet jong blijven, al heeft ze reeds een heel verleden achter de rug. Ze is bedreigd met structurele zwakheden die alleen door stoutmoedigheid, wilskracht en soepelheid bij de aanwending van nieuwe uitbatingsformules kunnen worden geweerd. De Gemeenschappelijke Markt zal binnen afzienbare tijd aan de Belgische bedrijfsleiders de gelegenheid verschaffen over ruimere afzetgebieden te beschikken. Hierdoor wordt een traditionele handicap afgeschaft. Doch om een eervolle plaats te behouden in het Europa van morgen, moeten onze bedrijfsleiders, vanzelfsprekend, door het indrukken van hun kostende prijzen en door de hoedanigheid van de aangeboden waren, aan een versterkte mededinging het hoofd weten te bieden.

Brussel.

Prof. R. VANDEPUTTE.

Allereerst wordt het algemene verloop van de industriële produktie in België gedurende 1957 en het eerste halfjaar 1958, vergeleken met dat in de voornaamste Europese landen en de Verenigde Staten. Hierbij valt op dat de ontwikkeling in België een sterke gelijkenis vertoont met die in de Verenigde Staten. Vervolgens wordt de gang van zaken geschetst in de belangrijkste Belgische bedrijfstakken: de ijzer- en staalindustrie, de metaalindustrie, de textielindustrie en de kolennijbouw. Daarna schenkt schrijver aandacht aan de ontwikkeling van de buitenlandse handel, de werkgelegenheid en de monetaire en financiële situatie. Schrijver wijst op de gevoeligheid van de Belgische economie voor de wereldconjunctuur: 35 pCt. van de totale omzet van de Belgische industrie wordt uitgevoerd. Hoewel België zich ingespannen heeft om vaste voet te krijgen op tamelijk stabiele exportmarkten — in dit verband wordt gewezen op de export van staal naar de Verenigde Staten — blijft zijn bedrijfsleven conjunctuurgevoeliger dan dat van zijn buurlanden.

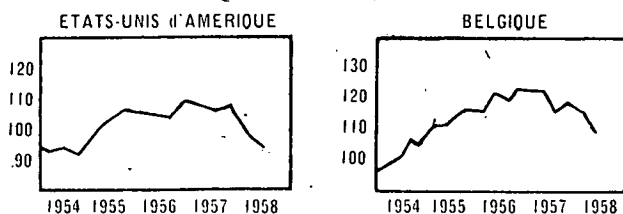
L'évolution de la conjuncture en Belgique

Quand on compare les diverses courbes nationales de la production industrielle au cours de la période 1955-1958, on ne peut manquer d'être frappé par le fait que, de tous les pays occidentaux, c'est la courbe belge qui présente la plus grande similitude avec la courbe américaine.

Tandis que les grands pays de la Communauté européenne poursuivaient en 1957 leur expansion, la Belgique voyait dès 1956 le rythme de sa progression se ralentir et accusait en 1957 les signes progressifs d'un retournement de la conjuncture, retournement qui se confirmait au cours du premier semestre de 1958.

L'allure de la conjuncture en Belgique a été depuis 1955 très proche des réactions observées aux Etats-Unis, comme le suggèrent clairement les graphiques des indices de la production industrielle publiés par l'O.E.C.E.: premier palier atteint au début de 1956, reprise à l'automne, plafonnement au niveau record en fin d'année puis, tendance fondamentale à la baisse au cours de l'année 1957 s'accroissant dans les derniers mois pour se prolonger et s'affirmer en 1958.

Production industrielle (1953 = 100)
Ajustés pour éliminer les variations saisonnières

Si le rythme de l'expansion en Europe occidentale a subi de façon générale en 1957 un certain ralentissement par rapport aux taux réalisés en 1955 et en 1956, la Belgique a été le seul pays à n'accuser, comme les Etats-Unis d'ailleurs, aucune progression de la production industrielle globale au cours de cette année. Même le Royaume-Uni qui avait marqué un recul en 1956, enregistrait un léger progrès en 1957.

L'année 1957 marque nettement la fin de la période d'expansion que l'économie belge a connue depuis 1954.

La conjuncture industrielle, stimulée par la crise de

TABLEAU 1.

Indices généraux de la production industrielle
1953 = 100

	Belgique	France	Allem.	Italie	Pays-Bas	Royaume-Uni	U.S.A.
1955 Année	116	117	129	119	118	114	104
1956 4e trim.	127	144	147	135	129	116	107
Année	123	129	139	128	124	113	110
1957 1er trim.	127	145	140	135	125	119	110
2e trim.	128	152	150	139	129	116	107
3e trim.	111	126	143	135	125	107	106
4e trim.	124	158	156	141	126	118	105
Année	123	140	147	138	126	116	107
1958 1er trim.	119	160	145	137	120	120	98
2e trim.	115	164	152	140	127	113	96

Source: O.E.C.E. Statistiques générales.

Suez, après s'être maintenue à un niveau très élevé au cours du premier semestre, manifestait à partir de l'été divers indices de fléchissement, souvent marqués par l'activité intense de quelques secteurs en liaison avec la préparation de l'Exposition. Certains symptômes de faiblesse se développaient d'ailleurs depuis le début de l'année et faisaient prévoir un recul ultérieur de l'activité.

Sur le plan international, la chute des prix des matières premières et des frets traduisait déjà un fléchissement de la demande mondiale, qui commençait d'ailleurs à se refléter dans le volume des commandes passées à notre industrie, en particulier la sidérurgie et les fabrications métalliques.

La réduction du volume des commandes a affecté surtout les biens d'investissement; la demande étrangère, principalement en provenance des pays situés en dehors de la Communauté européenne, a fléchi le plus tôt, en liaison sans aucun doute avec la baisse des cours des matières premières et l'amenuisement consécutif du pouvoir d'achat des pays producteurs.

C'est au cours du deuxième semestre de 1957 que le retournement de la conjuncture a commencé à se manifester au stade de la production et de l'emploi. Le début du renversement de tendance a d'ailleurs coïncidé avec des grèves assez étendues dans la métallurgie et la construction en

TABLEAU 2.

Fabrications métalliques: évolution des nouvelles commandes par rapport à la période correspondante de l'année antérieure

	Intérieur	Etranger	Total
1956 - 4e, trim.	+ 20,1%	+ 35 %	+ 25,3%
1957 - 1er trim. ...	+ 2,1%	- 12,7%	- 3,9%
2e trim.	- 5,0%	- 14,0%	- 8,3%
3e trim.	- 17,1%	- 28,9%	- 21,6%
4e trim.	- 23,1%	- 19,1%	- 21,6%
Année	- 11,0%	- 18,4%	- 13,8%

Source: Ministère des Affaires Economiques.

juin et juillet. Sans les pertes de production entraînées par ces mouvements sociaux, il est certain que l'indice de la production industrielle aurait encore marqué une progression en 1957. Il n'en reste pas moins que la conjoncture s'était dès ce moment résolument orientée vers la récession, comme l'a démontré par la suite l'évolution au cours du premier semestre 1958.

Depuis le début de cette année en effet, le niveau d'activité n'a pratiquement pas cessé de se réduire pour accuser en mai une chute de plus de 12% par rapport à l'année précédente. Suivant les estimations du Ministère des Affaires économiques, l'activité aurait subi un recul de 4% au premier trimestre et de 10% au deuxième. Amorcée par la faiblesse de la demande extérieure, la régression a trouvé ces derniers mois sa cause principale dans la contraction de la demande intérieure, qui ne paraissait pas encore au cours de l'été avoir atteint son niveau minimum.

Tous les secteurs sont en fait en recul, mais le secteur charbonnier et l'industrie textile traversent une crise particulièrement aiguë en raison de certaines faiblesses structurelles qui les rendent plus vulnérables aux mouvements de la conjoncture.

Dans les autres pays de la Communauté européenne cependant, l'activité a pu se maintenir — voire en France progresser encore — et, aux Pays-Bas même, après une période de régression commencée très tôt, la reprise s'est amorcée dès le début de l'année.

Il ne peut être question dans le cadre de cet aperçu sommaire d'analyser en détail les divers éléments de l'économie belge et leurs réactions respectives. On se bornera donc à réunir quelques données concernant successivement l'évolution de l'activité dans les secteurs industriels, fondamentaux, le développement du commerce extérieur, le niveau de l'emploi et la situation monétaire et financière.

L'industrie sidérurgique.

En 1957, la production sidérurgique a enregistré par rapport à 1956 une baisse de 3% pour la fonte et de 1,7% pour l'acier brut. Les grèves de juin et juillet ont entraîné des pertes sans lesquelles la production d'acier aurait en fait atteint un niveau supérieur de 4% à celui de l'année antérieure. Il n'en reste pas moins que la Belgique est le seul pays de la C.E.C.A. dans lequel la production de fer et d'acier a reculé en 1957. La part de la Belgique dans la production métallurgique de la C.E.C.A. s'est encore réduite. La Belgique perd ainsi la troisième place au profit de l'Italie.

En 1958, la tendance à la baisse s'est affirmée et la production d'acier a continué à se réduire de mois en mois jusqu'en mai, descendant jusqu'à 17% en-dessous du mois de mai 1957. Au cours des mois d'été cependant, l'activité a manifesté des signes de soutien et les rentrées de commandes en provenance de pays hors C.E.C.A. ont marqué une légère amélioration.

TABLEAU 3.

Part des pays-membres dans la production d'acier brut de la C.E.C.A.

(en % de la production totale)

	Alle- magne	Belgi- que	France	Italie	Luxem- bourg	Pays- Bas	Sarre	C.E. C.A.
1952	37,73	12,34	25,94	8,44	7,16	1,65	6,74	100
1953	38,88	11,42	25,21	8,83	6,70	2,20	6,76	100
1954	39,76	11,41	24,24	9,60	6,45	2,14	6,40	100
1955	40,54	11,20	24,00	10,25	6,13	1,86	6,02	100
1956	40,83	11,23	23,66	10,41	6,08	1,85	5,94	100
1957	41,01	10,47	23,59	11,32	5,84	1,98	5,79	100

Source: Informations Statistiques de la C.E.C.A.

Les fabrications métalliques.

L'industrie des fabrications métalliques a conservé pour l'ensemble de l'année 1957 un niveau d'activité très soutenu, malgré la diminution croissante des ordres, comme le montre le tableau reproduit plus haut. En raison des délais de livraison, de l'importance de certaines commandes passées fin 1956 dans des secteurs comme la construction navale et le matériel ferroviaire, et des retards entraînés par les grèves de l'été, la répercussion n'a commencé à s'en faire sentir qu'à partir du dernier trimestre. Les effets se sont immédiatement manifestés dans les effectifs ouvriers occupés et dans le nombre d'heures de travail prestées qui sont l'un et l'autre en recul à partir d'octobre-novembre. L'année 1957 s'est achevée néanmoins sur une progression de près de 5% de la valeur des expéditions par rapport à 1956.

Les premiers mois de 1958 n'ont pas dans l'ensemble accéléré la tendance et le premier trimestre marque même encore une progression de 3,3% des expéditions en valeur sur celles du premier trimestre 1957. Mais, à partir d'avril la situation paraît s'être détériorée et les expéditions sont restées nettement inférieures au niveau de l'année antérieure. Les effectifs de l'emploi sont en diminution dans presque tous les secteurs. Depuis le début de l'automne 1957, le nombre de travailleurs a fléchi de 8%. Le ralentissement affecte presque tous les secteurs mais surtout les premiers stades de fabrication et l'équipement lourd. Seules les fabrications électriques bénéficient d'une évolution particulièrement favorable.

L'industrie textile.

L'industrie textile, qui apparaît aujourd'hui comme un secteur durement frappé par le retournement de conjoncture, a encore pourtant connu au cours du premier semestre 1957 une situation intéressante, la production marquant un progrès de 10% sur la période correspondante de 1956. A partir du 2e semestre cependant, le niveau d'activité a décliné très rapidement, devant l'effondrement de la demande intérieure, à tel point que, renversement complet, la production se situait au dernier trimestre quelque 10% en-dessous cette fois du niveau correspondant de 1956.

Il est caractéristique de l'évolution conjoncturelle actuelle que le recul s'est étendu à tous les secteurs, même à la bonneterie et à l'industrie du tapis qui s'étaient avérées les plus favorisées dans la phase précédente.

Mais c'est à partir du début de 1958 que la régression s'est accélérée et a pris l'allure d'une véritable crise, comme le reflète le tableau suivant qui exprime l'évolution de l'activité par rapport aux périodes correspondantes de l'année précédente.

TABLEAU 4.

	1957		1958	
	3 ^e trim.	4 ^e trim.	1 ^{er} trim.	2 ^e trim.
Filatures	+ 5,4%	- 9,2%	- 21,7%	- 29,8%
Tissages	- 2,0%	- 9,5%	- 19,7%	- 24,5%
Bonneterie	- 3,4%	- 20,0%	- 20,0%	- 14,3%

Source: Institut National de Statistique.

L'industrie charbonnière.

Le retournement de la conjoncture a affecté gravement l'industrie charbonnière. Au cours de la phase d'expansion de 1954 à 1957, des efforts ininterrompus ont été faits pour augmenter la production de charbon de façon à répondre aux besoins croissants d'énergie du pays. Malgré ces efforts, la production n'a guère évolué au cours de ces années, tant en production absolue qu'en rendement.

Il est particulièrement regrettable que les premiers résultats de cette politique, axée principalement sur le recrutement d'ouvriers mineurs supplémentaires, en majeure partie étrangers, aient commencé à se concrétiser au stade de la production à partir de l'automne 1957, au moment précisément où la demande de charbon enregistrait une contraction.

L'accumulation des stocks de charbon sur le carreau des mines n'a cessé depuis de se développer d'une façon inquiétante. Les livraisons, tant sur le marché intérieur qu'à l'extérieur, ont accusé une faiblesse toujours plus prononcée. Aux effets de la récession viennent s'ajouter la pression des importations de charbons américains exécutées dans le cadre d'accords à long terme conclus pour la plupart lors de la crise de Suez, la concurrence accrue des produits pétroliers et la consommation réduite de charbons domestiques au cours d'un hiver particulièrement doux.

Les livraisons à l'intérieur du pays sont dans l'ensemble inférieures en 1958 de 25% aux chiffres des mois correspondant de 1957. Les stocks ont dépassé de beaucoup les montants historiques atteints dans le passé.

Le commerce extérieur.

L'année 1957 a encore marqué une progression des échanges extérieurs, mais à un rythme considérablement ralenti par rapport aux années précédentes.

Les exportations ont augmenté en valeur de moins de 1% contre 14% en 1956; les valeurs moyennes des marchandises ayant accusé une hausse de l'ordre de 4%, en fait il n'y a pas eu de progrès, mais léger recul. Outre les effets déjà cités de la récession américaine et de l'amenuisement du pouvoir d'achat des pays producteurs de matières premières, les difficultés financières de certains pays européens ont exercé un frein sur les exportations belges. La position marginale de la Belgique s'est trouvée une nouvelle fois confirmée par l'allure de ses exportations qui plafonnent, alors que la France, l'Allemagne et les Pays-Bas ont encore enregistré en 1957 des progressions sensibles (respectivement 14%, 16,5% et 8,2%).

Quant aux importations, elles ont marqué une augmentation en valeur de près de 5%, soutenues par l'activité élevée pendant la majeure partie de l'année et la progression des revenus qui en est découlée.

L'analyse des rubriques révèle cependant qu'alors que les exportations de machines ont progressé, les importations de biens d'équipement ont marqué une réelle faiblesse. Pendant ce temps, les importations de biens de consommation se sont sensiblement développées.

C'est en fait à partir de novembre 1957 que le mouvement a pris un développement caractéristique: recul relativement sensible des importations, baisse moins marquée des exportations, redressement de la balance commerciale. Le pourcentage de couverture, qui se chiffrait à 94% pour le 1er semestre 1957 est passé pour le 1er semestre 1958, à 98,9%.

L'emploi et le chômage.

La régression de l'activité économique apparaît nettement dans les chiffres de l'emploi et du chômage.

Tant le nombre d'heures de travail que le nombre d'ouvriers ont enregistré au printemps 1958, par rapport au printemps 1957, une diminution sensible.

Dans certains secteurs, la baisse d'activité se traduit non seulement par la réduction du nombre d'ouvriers, mais également par une diminution de la durée habituelle du travail chez les ouvriers qui sont encore occupés à temps plein, mouvement qui n'apparaît pas dans les chiffres du chômage partiel.

TABLEAU 5.

	1956	1957	1957		1958		
	année	année	3 ^e trim.	4 ^e trim.	1 ^{er} trim.	2 ^e trim.	3 ^e trim.
Production en 1.000 t.	29.461	29.086	6.637	7.711	7.612	6.847	6.129
Stocks fin de période	179	1.413	603	1.413	3.230	5.000	6.165
Nombre de travailleurs du fond inscrits, fin de période	99.700	117.000	110.900	117.000	115.400	110.800	107.000

TABLEAU 6.

Commerce extérieur de l'U.E.B.L. en milliards de francs belges et variation en % par rapport au trimestre correspondant de l'année précédente

	1957				1958			
	3 ^e trim.		4 ^e trim.		1 ^{er} trim.		2 ^e trim.	
Importations	41.120	+ 4 %	42.552	- 6 %	39.395	- 11 %	37.870	- 13 %
Exportations	36.439	- 2,8%	40.282	- 1,2%	39.515	- 5,5%	36.863	- 9,4%

TABLEAU 7.

Indice de l'emploi ouvrier dans l'industrie (y compris les transports)

Année	1957					1958						
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
1957	104,0	103,8	105,1	105,3	105,4	105,3	104,8	105,0	105,3	104,8	104,1	102,2
1958	101,0	99,6	98,8	98,5	98,3	97,2	96,2 a)					

a) Donnée provisoire.

Source: Ministère du Travail et de la Prévoyance Sociale.

TABLEAU 8.

	Nombre d'ouvriers		Nombre moyen d'heures de travail en mars-avril-mai	
	mai 1957	mai 1958	1957	1958
Sidérurgie	51.819	49.665	558	534
Métaux non ferreux	15.981	15.040	559	539
Fabrications métalliques	207.813	191.028	533	515
Filatures (partiel)	20.242	35.169	519	421
Tissage	44.898	39.780	532	463
Bonneterie	18.134	15.774	504	438
Terre cuite	12.753	12.028	544	534
Verre	18.285	17.960	548	530
Papier	19.954	19.423	557	524
Chaussures, pantoufles	15.248	15.063	505	447

Source: Ministère des Affaires Economiques.

TABLEAU 9.

Moyenne journalière des journées perdues
(en 1.000 unités)

	Chômage complet		Chômage partiel	
	1957	1958	1957	1958
J	101,5	115,0	77,2	89,0
F	97,5	116,0	51,2	88,0
M	84,6	111,0	25,9	92,6
A	78,3	103,5	23,7	71,4
M	70,8	98,8	23,5	67,7
J	66,3	96,7	27,3	62,3
J	64,4	98,1	29,6	51,9
A	62,0	96,9	21,6	48,8
S	61,1	99,1	26,8	53,9
O	64,2		29,4	
N	79,9		39,0	
D	98,3		91,5	

Le pourcentage des journées perdues par rapport au nombre de travailleurs assujettis à l'assurance-chômage passe de 4-4,5% au 2e trimestre 1957, à 8-8,5% au 2e trimestre 1958.

La situation monétaire et financière.

Il paraît intéressant, pour achever ce bref tour d'horizon de l'économie belge, de consacrer quelques lignes à la situation monétaire et financière, qui a connu au cours de la période étudiée une évolution très caractéristique en deux phases nettement opposées.

Pendant la première phase, c.-à-d., l'année 1957, à l'exception des dernières semaines, le marché de l'argent connut un resserrement très prononcé.

Le déficit de la balance des paiements, conséquence d'une balance commerciale particulièrement défavorable et de sérieuses sorties de capitaux, entraîna des répercussions sur les disponibilités monétaires à un moment où les demandes de financement de l'économie se situaient à un niveau très élevé, en raison, on l'a vu, du haut degré d'activité au cours du premier semestre.

Il en résulta une contraction sévère des disponibilités du crédit, la montée rapide des taux d'intérêt et de très sérieuses difficultés pour le Trésor.

Sous l'influence du besoin accru de liquidités et du mouvement de placement à l'étranger, on enregistra en effet un retrait assez net des dépôts en banques. Cette attitude du public, par le système des coefficients bancaires, réduisait automatiquement le volume des certificats de Trésorerie souscrits obligatoirement par les banques. D'importants remboursements à certains parastataux et au Congo Belge s'étant produits au même moment, le Trésor se vit acculé dans une véritable impasse et fut contraint de ralentir ses paiements courants et de dépasser en octobre sa marge de crédit à la Banque nationale.

La mise en place des réformes monétaires¹⁾ qui furent décidées d'urgence et le rétablissement de la situation furent largement facilités par la détente rapide qui, dès la fin de 1957, se produisit sur le marché de l'argent en liaison avec le retournement conjoncturel.

TABLEAU 10.

(Situation en fin de période)	Juin 1957	Sept. 1957	Déc. 1957	Mars 1958	Juin 1958
	(en min. de francs Belges)				
Banque nationale: encaisse or et avoirs sur l'étranger ...		44.960	47.591	50.710	58.263
Avances de la Banque Nationale à l'économie privée ...		13.947	10.528	7.561	5.343
Stock monétaire		194.396	198.411	197.037	206.124
Dépôts et comptes courants des banques	82.912	78.723	81.212	82.989	85.635
	(en pourcentages)				
Taux d'intérêt (valeurs d'Etat à moyen terme)	5,49	5,80 a)	5,93	5,36	5,09

a) Fin octobre 1957: 6,14%.

Cette liquidité retrouvée a profité à l'Etat qui a pu placer aisément des emprunts et qui a bénéficié de l'accroissement des dépôts bancaires et des possibilités nouvelles de placement de certificats à court terme sur le marché. La dette publique, qui n'avait augmenté que de 5,8 milliards en 1957 s'est accrue de près de 15 milliards de fin décembre à fin juillet 1958.

* * *

La Belgique a donc une nouvelle fois fait la preuve au cours de ces derniers mois de sa sensibilité étroite aux fluctuations de la conjoncture mondiale.

Diverses raisons sont avancées pour tenter d'expliquer cette évolution qui met la Belgique dans une situation défavorable par rapport à ses voisins qui réagissent beaucoup mieux: étroitesse du marché intérieur, structure industrielle axée principalement sur des activités sensibles à la demande mondiale, place relativement modérée des produits finis dans nos exportations et enfin surtout niveau élevé des coûts de production et des prix de vente.

Il est certain que l'incidence cumulée de ces facteurs exerce un rôle décisif sur le développement de l'économie belge et que l'application de remèdes propres à redresser cette situation s'impose au plus tôt si la Belgique veut conserver dans la Communauté européenne à laquelle elle adhère un rythme d'expansion proche de celui de ses partenaires.

Il faut cependant se garder de dresser un bilan exagérément sombre des capacités de progression de l'économie belge. C'est devenu un lieu commun que de souligner le caractère relativement marginal de ses produits dans la demande mondiale. La Belgique a certes su mettre à profit au maximum les phases de haute conjoncture et elle a, en revanche, été assez sévèrement frappée en période de récession.

Il est également vrai que l'industrie belge, pour laquelle les exportations représentent plus de 35% du chiffre d'affaires global, a réussi à s'assurer certains marchés relativement protégés des fluctuations conjoncturelles. Il

¹⁾ Les placements des banques belges doivent se faire en fonction d'un coefficient de couverture imposé par la loi. Un certain pourcentage du passif exigible doit trouver sa contrepartie dans les certificats et effets émis par l'Etat. Les disponibilités du Trésor doivent donc varier automatiquement en fonction du niveau des dépôts bancaires, ce qui fut en fait le cas jusqu'à la réforme du 9 novembre 1957. Celle-ci a eu pour effet principal de rompre ce rapport automatique en introduisant un mécanisme régulateur, le Fonds des Rentes.

Zowel de produktie, de werkgelegenheid als het inkomen zijn in 1958 in de Westduitse Bondsrepubliek verder gestegen. Wel is het groeitempo duidelijk langzamer geworden: het bruto nationaal produkt steeg in 1958 — uitgedrukt in constante prijzen — met circa 2,7 pCt.; in 1957 bedroeg de stijging daarentegen 5 pCt. en in de jaren daarvoor nog zes, zeven en meer procent. Toch heeft West-Duitsland over het geheel genomen alle reden om over de economische ontwikkeling gedurende het afgelopen jaar tevreden te zijn: de overgang van de wederopbouwfase naar de fase van de consolidatie heeft zich zonder produktiedaling en achteruitgang van de werkgelegenheid voltrokken, terwijl de jarenlange prijsstijging in de loop van 1958 nagenoeg tot stilstand is gekomen. De vooruitzichten voor de komende maanden zijn, zowel voor de produktie en de werkgelegenheid alsook wat de ontwikkeling van het prijsniveau betreft, gunstig te noemen.

Die wirtschaftliche Entwicklung in Westdeutschland

Produktion, Beschäftigung und Einkommen sind im zu Ende gehenden Jahr in Westdeutschland weiter gestiegen. Allerdings hat sich das Wachstumstempo spürbar verlangsamt: das Bruttosozialprodukt in konstanten Preisen nahm um etwa 2,7 vH zu; im Jahre 1957 betrug dagegen die Steigerung noch 5 vH, in den Jahren zuvor noch sechs, sieben und mehr Prozent. Trotzdem hat Westdeutschland allen Grund, mit der Entwicklung zufrieden zu sein: der Übergang von der Phase des Wiederaufbaus zur Phase der Konsolidierung und Normalisierung hat sich im Gegensatz zu anderen westeuropäischen Ländern ohne Rückgang von Produktion und Beschäftigung vollzogen. Nicht minder wichtig aber ist, dass der jahrelange Preisauftrieb im Laufe des Jahres annähernd zum Stillstand gekommen ist.

(vervolg van blz. 1021)

est caractéristique à cet égard que l'U.E.B.L., même en période de récession, non seulement reste le plus important fournisseur d'acier des Etats-Unis, mais n'a enregistré qu'une réduction minime de ses ventes au cours du premier semestre 1958 par rapport au premier semestre 1957, alors que les importations en provenance de France et d'Allemagne se sont effritées.

Un autre élément à prendre en considération est l'orientation des échanges commerciaux de la Belgique. Au cours de ces dernières années, la part des échanges intra-Benelux dans le commerce global belge s'est accrue; il faut constater également le développement des échanges avec les pays qui sont devenus ses partenaires dans la Communauté européenne, en particulier avec la France.

De cette évolution et des résultats issus de l'expérience Benelux, d'aucuns veulent augurer des perspectives favorables pour l'économie belge de la réalisation du marché commun. Il est vraisemblable qu'un des premiers effets à attendre de celui-ci sera, par les adaptations structurelles, les modifications dans la dimension des entreprises, la nouvelle division du travail à l'échelle européenne et l'alignement progressif des niveaux de salaires et des charges de production qui en résulteront nécessairement, une diminution considérable de la sensibilité exceptionnelle de l'économie belge aux fluctuations de la conjoncture mondiale.

Woluwe-St. Pierre.

Dr. J. LIBERT.

TABELLE 1.

Entwicklung des Bruttosozialprodukts Bundesrepublik Deutschland

	Bruttosozialprodukt				Gesamtwirtschaftliches Preisniveau	
	real		nominal		1954=100	Zuwachs a)
	Mrd. DM	Zuwachs a)	Mrd. DM	Zuwachs a)		
1950	111,8		97,2		86,9	
1951	125,0	+ 11,8	119,6	+ 23,0	95,7	+ 10,1
1952	133,5	+ 6,8	134,2	+ 12,2	100,5	+ 5,0
1953	143,8	+ 7,8	143,7	+ 7,1	99,9	- 0,6
1954	154,0	+ 7,1	154,0	+ 7,1	100,0	+ 0,1
1955	172,1	+ 11,8	175,6	+ 14,1	102,0	+ 2,0
1956	183,1	+ 6,4	193,4	+ 10,1	105,6	+ 3,5
1957	192,3	+ 5,0	209,6	+ 8,4	109,0	+ 3,2
1958b)	197,6	+ 2,7	222,0	+ 5,9	112,3	+ 3,0

a) Zuwachs gegenüber dem Vorjahr in vH.

b) Geschätzt.

Quelle: Statistisches Bundesamt.

Der Übergang von raschem zu langsamerem Wachstum war bereits im Jahre 1956 durch die restriktiven Massnahmen der Notenbank eingeleitet worden, nachdem in Westdeutschland die Vollbeschäftigung erreicht und die Gefahr stärkerer inflationärer Preissteigerungen immer drohender geworden war. Er vollzog sich jedoch nicht ohne partielle Reibungsverluste. Solche Verluste lassen sich indes in einem marktwirtschaftlich orientierten Wirtschaftssystem nicht vermeiden.

In Zeiten des Wiederaufbaus hatten sich auf einzelnen Märkten Verknappungen eingestellt, die zusammen mit der Erwartung steigender Preise die Verbraucher zu reichlicher Bevorratung und die Produzenten zu verstärktem Ausbau ihrer Kapazitäten veranlassten.

Mit der Verlangsamung des wirtschaftlichen Wachstums erwiesen sich die aufgestockten Lager im Vergleich zum laufenden Bedarf vielerorts als zu hoch, zumal sich infolge des gestiegenen Angebots die Lieferfristen verkürzten, so dass den erweiterten Angebotskapazitäten eine insgesamt langsamer wachsende und zudem noch um den Lagerabbau verringerten Nachfrage gegenübersteht.

Gegenwärtig kommt noch hinzu, dass infolge ähnlicher Entwicklungen in anderen Ländern der westlichen Welt, das Angebot ausländischer Konkurrenten stärker als bisher auf den Inlandsmarkt drängt.

Das sind im Grunde die konjunkturell bedingten Schwierigkeiten, denen sich einige Bereiche der westdeutschen Wirtschaft gegenübergestellt sehen. Zu ihnen gehört neben der Eisen- und Stahlindustrie auch der Steinkohlenbergbau, dessen Absatzlage noch durch die starke Konkurrenz des Heizöls empfindlich beeinträchtigt wird. Auch die Textil- und Bekleidungsindustrie steht im Konjunkturschatten. Ihre Schwierigkeiten beruhen einmal darauf, dass trotz wachsender Einkommen die Nachfrage der Konsumenten zurückgeht — wozu zum Teil ungünstige Witterungs- und Modeverhältnisse beigetragen haben — zum anderen aber auch auf dem Druck der Auslandskonkurrenz, der sich durch die Liberalisierungs- und Zollsenkungsmassnahmen der Bundesrepublik erheblich verstärkt hat.

Insgesamt wachsende Produktion.

Im Gegensatz zum Kohlenbergbau, der seine Produktion bisher nicht nennenswert gedrosselt hat, reagierten die Eisen- und Stahlindustrie sowie das Textil- und Bekleidungs-gewerbe auf die gewandelte Marktsituation zum Teil mit Preissenkungen, vor allem aber mit Produktionseinschränkungen.

Trotz dieser partiellen Rückschläge behielten die expansiven Kräfte insgesamt die Oberhand; denn den von konjunkturellen und strukturellen Wandlungen benachteiligten Bereichen stehen andere gegenüber, die von der inländischen und zum Teil auch der ausländischen Nachfrage besonders bevorzugt werden, so vor allem der Fahrzeugbau und die Elektrotechnik, sodann die Mineralölwirtschaft und die Kunststoffindustrie, nicht zuletzt aber auch die Bauwirtschaft und mit ihr die Industrie der Steine und Erden sowie die Möbelindustrie. Zu den begünstigten Bereichen gehört ferner das gesamte Dienstleistungsgewerbe, das in besonderem Masse von der starken Nachfrage der privaten Haushalte profitiert.

Anhaltende Vollbeschäftigung.

Obwohl in den „schwachen“ Bereichen vereinzelt Arbeitskräfte entlassen worden sind, war die Vollbeschäftigung in Westdeutschland zu keinem Zeitpunkt ernsthaft gefährdet. Die Zahl der beschäftigten Arbeitnehmer nahm vielmehr von Monat zu Monat konjunkturell weiter zu und die Arbeitslosigkeit weiter ab; Ende September betrug die Arbeitslosenquote (Anteil der Arbeitslosen an der Zahl der beschäftigten und arbeitslosen Arbeitnehmer) nur noch 1,7 vH, vor einem Jahr noch 1,9 vH.

Allerdings wird man bei der Beurteilung dieser Zahlen in Rechnung stellen müssen, dass in den von Absatzschwierigkeiten betroffenen Bereichen nicht alle Arbeitskräfte voll ausgelastet sind, da sich die Unternehmungen in der Regel bemühen, die Schwierigkeiten durch Einlegung von Feierschichten und Einführung von Kurzarbeit zu überbrücken. Hinter einem solchen Verhalten steht die Sorge, die entlassenen Arbeitskräfte könnten bei der regen Nachfrage anderer Wirtschaftszweige und dem knappen Angebot auf dem Arbeitsmarkt in andere Bereiche abwandern und zu einem späteren Zeitpunkt nicht mehr ersetzt werden. Bereits im Sommer bestand insbesondere im Baugewerbe, ein spürbarer Mangel an Fach- und Hilfsarbeitern, der nicht voll gedeckt werden konnte, so dass einzelne Unternehmungen auf die Hereinnahme zusätzlicher Aufträge verzichteten.

Vom Zugang an neuen Arbeitskräften ist auf absehbare Zeit keine nennenswerte Auflockerung des Arbeitsmarktes

zu erwarten, da die vorhandenen Reserven nahezu restlos ausgeschöpft sind und Neuzugänge in der Hauptsache nur noch aus der Zuwanderung aus der sowjetisch besetzten Zone und Berlin erwartet werden können. Da dieser Zugang fast ausschliesslich von den politischen Verhältnissen bestimmt wird, sind alle Prognosen über die künftige Entwicklung, ganz besonders zum gegenwärtigen Zeitpunkt, mit erheblichen Vorbehalten belastet.

Steigende Einkommen.

Zusammen mit der Produktion und Beschäftigung sind auch die Einkommen weiter gestiegen. Dabei nahm die Summe der Lohn- und Gehaltseinkommen um etwa 7,0 vH zu, wobei sich das durchschnittliche Lohn- und Gehaltseinkommen je Beschäftigten um 5,0 vH erhöhte. Die Einkommen aus Unternehmertätigkeit und Vermögensbesitz sind dagegen um 4,0 vH gestiegen. Diese Diskrepanz erklärt sich einmal aus der weiteren Anhebung der Lohn- und Gehaltsätze, die wiederum über die durchschnittliche Steigerung der Produktionsleistung je Arbeitsstunde hinausging, zum anderen aber auch daraus, dass die Konstellation von Angebot und Nachfrage eine Überwälzung der höheren Lohn- und Gehaltskosten auf den Preis nicht mehr ohne weiteres zulies.

Das Volkseinkommen, also die Summe von Bruttoeinkommen aus Lohn und Gehalt sowie aus Unternehmertätigkeit und Vermögensbesitz, stieg insgesamt um rund 6 vH an. Es ist damit, ähnlich wie in den vorausgegangenen Jahren, schneller gewachsen als die Produktion. Allerdings hat sich der Abstand zwischen realer und nominaler Entwicklung im vergangenen Jahr deutlich verringert, ein Zeichen für die annähernde Stabilität des gesamtwirtschaftlichen Preisniveaus.

Mitbestimmend hierfür war der weitere Rückgang der Einfuhrpreise, der, soweit es sich um Rohstoffe handelte, für die deutschen Verarbeiter eine Entlastung auf der Kostenseite mit sich brachte, soweit er sich auf Halb- und Fertigwaren erstreckte, einen Preisdruck auf die konkurrierenden deutschen Erzeugnisse ausübte. Diese Tendenzen wurden von der Nachfrageseite her insofern unterstützt, als die private Spartätigkeit sowie die Geldkapitalbildung der gewerblichen Wirtschaft im vergangenen Jahr stark gestiegen sind.

Anhaltend hohe Spartätigkeit der privaten Haushalte.

Die verfügbaren Einkommen der privaten Haushalte haben sich im Jahre 1958 um etwa 7 vH erhöht. (Im einzelnen nahmen die Nettolöhne und -gehälter um 5½ vH, der übertragenen Einkommen um + 14 vH und die Privatentnahmen der Selbständigen um schätzungsweise 3 vH zu). Da jedoch die privaten Haushalte im Jahre 1958 wiederum einen grösseren Teil ihres Einkommens als bisher sparten, ihre Ausgaben für den laufenden Verbrauch also langsamer zunahm als die dafür verfügbaren Einkommen, gingen von ihnen nur relativ geringe Impulse auf den Einkommenskreislauf aus. Dabei wandte sich die Nachfrage mehr noch als bisher langlebigen Verbrauchsgütern und Dienstleistungen zu, woraus sich unter anderem der starke Anstieg der Produktion in der Elektroindustrie (Fernseheräte, Waschmaschinen etc.) und im Fahrzeugbau, andererseits aber auch die in einzelnen traditionellen Verbrauchsgüterindustrien unbefriedigende Geschäftsentwicklung erklärt. Insgesamt dürfte die Sparquote von etwa 8 vH im Jahre 1957 auf 8 bis 9 vH im Jahre 1958 gestiegen sein.

TABELLE 2.

Verwendung des Sozialprodukts in jeweiligen Preisen Bundesrepublik Deutschland

	Privater Verbrauch	Öffentlicher Verbrauch	Investitionen			Auszenbeitrag			Brutto-sozialprodukt
			Insgesamt	Anlagen	Vorräte	Saldo	Ausfuhr	Einfuhr	
in Mrd. DM									
1950	61,9	14,4	22,2	18,5	3,7	- 1,2	+ 11,8	- 13,0	97,2
1951	72,1	17,7	27,5	22,3	5,2	+ 2,3	+ 19,3	- 17,0	119,6
1952	79,1	21,1	30,6	25,5	5,1	+ 3,4	+ 23,0	- 19,6	134,2
1953	86,1	21,4	30,8	28,7	2,1	+ 5,5	+ 26,3	- 20,8	143,8
1954	92,3	22,4	33,9	32,2	1,7	+ 3,3	+ 31,7	- 23,4	154,0
1955	102,3	23,9	45,1	39,8	5,3	+ 4,3	+ 37,4	- 33,1	175,6
1956	114,5	25,5	46,9	44,3	2,6	+ 6,6	+ 44,6	- 38,0	193,4
1957	123,0	28,0	50,3	46,1	4,2	+ 8,3	+ 53,0	- 44,7	209,6
1958 a)	130,0	30,0	53,3	47,9	5,3	+ 8,7			222,0
Veränderungen gegenüber dem Vorjahr in vH									
1951	+ 16,6	+ 23,6	+ 24,0	+ 20,6	+ 41		+ 63,2	+ 31,2	+ 23,0
1952	+ 9,7	+ 18,8	+ 11,2	+ 14,4	- 2	+ 52,1	+ 19,6	+ 15,2	+ 12,2
1953	+ 8,8	+ 1,5	+ 0,7	+ 12,5	- 58	+ 60,3	+ 14,0	+ 5,9	+ 7,1
1954	+ 7,3	+ 4,5	+ 10,2	+ 12,3	- 19	- 3,0	+ 20,6	+ 26,8	+ 7,1
1955	+ 10,8	+ 7,0	+ 32,9	+ 23,5	+ 209	- 20,2	+ 17,8	+ 25,5	+ 14,1
1956	+ 11,8	+ 6,5	+ 4,0	+ 11,4	- 52	+ 54,3	+ 19,3	+ 14,8	+ 10,1
1957	+ 7,5	+ 9,9	+ 7,3	+ 4,1	+ 62	+ 26,1	+ 19,0	+ 17,8	+ 8,4
1958 a)	+ 5,7	+ 7,1	+ 5,6	+ 3,9	+ 26	+ 4,8			+ 5,9

a) Geschätzt.

Quelle: Statistisches Bundesamt.

Inlandswirksamer Kassenüberschuss der öffentlichen Hand.

Ebenso wie die privaten Haushalte haben auch die Kassen der öffentlichen Hand einen Teil der nominalen Einkommensaufblähung neutralisiert; im Jahre 1957 hatten sie dagegen durch die Verausgabung angesammelter Rücklagen die nominelle Expansion spürbar beschleunigt.

Zwar ist der Staatsverbrauch auch im abgelaufenen Jahr wiederum kräftig gestiegen. Von den öffentlichen Haushaltungen gingen aber insofern bremsende Effekte auf das Einkommenswachstum aus, als ihre laufenden Einnahmen aus dem Inland höher waren als die im Inland getätigten Ausgaben. Ausschlaggebend hierfür war die inlandsrelevante Kassenentwicklung im Bundeshaushalt, die statt des noch um die Jahresmitte erwarteten Defizits mit einem Überschuss abschloß, der dazu noch grösser war, als die Defizite der Länder- und Gemeindehaushalte zusammen. Infolge dieser Entwicklung, die in erster Linie auf der technischen Unmöglichkeit beruht, die deutschen Streitkräfte in dem geplanten Tempo auszurüsten, brauchte der Bund bisher nicht — wie ursprünglich geplant — mit Anleihenwünschen an den Kapitalmarkt heranzutreten. Die Länder und Gemeinden sind dagegen nach wie vor darauf angewiesen, ihre Investitionsvorhaben über den Kredit- und Kapitalmarkt zu finanzieren.

Sinkendes Zinsniveau.

Die anhaltend wachsende Spartätigkeit der privaten Haushalte und das Nachlassen der Verschuldungsbereitschaft der gewerblichen Wirtschaft, ermöglichten es der Bundesbank, die sich abzeichnenden Zinssenkungstendenzen ohne Gefahr für das allgemeine Preisniveau konsequent zu unterstützen. So konnte im vergangenen Jahr die schon vor längerer Zeit begonnene Politik der Kreditlockerung beschleunigt weitergeführt und der Diskontsatz zweimal, und zwar von 4 vH auf insgesamt 3 vH, herabgesetzt werden. In der gleichen Zeit sank am Kapitalmarkt die Effektivverzinsung der Wertpapiere von 8 vH auf etwa 5½ vH.

Die von der Zinssenkung auf die inländische Investitionstätigkeit ausgehenden Impulse wurden nicht nur in Kauf genommen, sondern eher begrüßt, da die Zunahme der Investitionstätigkeit die kontraktive Wirkung der erhöhten Spartätigkeit in gewisser Weise wieder ausglich und damit eine weitere Verlangsamung des gesamtwirtschaftlichen Wachstums abfiel.

Alle Anzeichen deuten darauf hin, dasz der Prozesz

der Zinssenkung noch nicht abgeschlossen ist und dasz ein weiteres, wenn auch nur noch langsames Sinken des Zinsniveaus erwartet werden kann. Eine solche Entwicklung ist durchaus erstrebenswert, vor allem, um die Anpassung der deutschen Zinssätze an internationale Verhältnisse zu erreichen. Sie würde den bereits angelaufenen privaten Kapitalexport — in diesem Jahr wurde zum erstenmal seit 1914 eine ausländische Schuldverschreibung auf dem deutschen Markt angeboten und erfolgreich placiert — weiter fördern und auf diese Weise dazu beitragen, die nach wie vor hohen Überschüsse der deutschen Leistungsbilanz und ihre Wirkungen sowohl auf den inneren Geldkreislauf als auch auf die internationalen Handelsbeziehungen zu neutralisieren.

Weiterhin hohe Ausfuhrüberschüsse.

Bisher jedoch trägt die Zunahme der Überschüsse in der ausenwirtschaftlichen Bilanz nach wie vor kräftig zur Ausweitung des Einkommensstromes bei. Der Aktivsaldo im Waren- und Dienstleistungsverkehr wird voraussichtlich eine Grösze von rund 9,0 Mrd. DM erreichen und damit um 18 vH höher sein als im Vorjahr. Der Wirtschaft sind somit durch den Export von Gütern und Dienstleistungen wiederum beträchtlich mehr Mittel zugeflossen als durch den Import von Gütern (und den privaten Kapitalexport) ans Ausland abgegeben worden sind.

Zu etwa zwei Drittel stammt der Überschuss aus dem Warenhandel, der Rest aus dem Dienstleistungsverkehr, dessen Bilanz in diesem Jahr in der Hauptsache wegen des raschen Anstiegs der Auslandsreisen mit einem geringeren Aktivsaldo abschlieszt als in den drei vorangegangenen Jahren (Tabelle 3).

Der hohe Aktivsaldo in der Warenbilanz kam zustande, obwohl die Ausfuhr Westdeutschlands nur noch bescheiden (+ 3 bis 4 vH) zugenommen hat; er ist in erster Linie das Ergebnis der Verbesserung der terms of trade, die sich für Westdeutschland aus dem anhaltenden Rückgang der Einfuhrpreise ergab. Darüber hinaus trug freilich auch der nachlassende Bedarf Westdeutschlands an Ernährungsgütern, Rohstoffen und Halbwaren zur Erhöhung des Aktivsaldo bei. Dagegen ist der Import von Fertigungsgütern recht stark gestiegen (+ 30 vH), nachdem die zum Teil noch bestehenden Einfuhrschleusen für diese Güter weiter geöffnet worden waren (Tabelle 4).

Damit hat Westdeutschland einen weiteren Schritt in Richtung auf eine Normalisierung der internationalen

TABELLE 3.

Zur Entwicklung der Handelsbilanz Bundesrepublik Deutschland einschl. Westberlin

	Einfuhr			Ausfuhr			Saldo in tatsächlichen Werten in Mrd. DM	Terms of Trade a) 1954 = 100
	Tatsächliche Werte in Mrd. DM	Zuwachs in vH		Tatsächliche Werte in Mrd. DM	Zuwachs in vH			
		In tatsächlichen Werten	Volumen		In tatsächlichen Werten	Volumen		
1950	11,37			8,36			- 3,01	80
1951	14,73	+ 29,5	+ 3,1	14,58	+ 74,3	+ 39,5	- 0,15	80
1952	16,20	+ 10,0	+ 20,0	16,91	+ 16,0	+ 9,8	+ 0,71	92
1953	16,01	+ 1,2	+ 11,6	18,53	+ 9,6	+ 13,1	+ 2,52	100
1954	19,34	+ 20,8	+ 22,9	22,04	+ 18,9	+ 21,7	+ 2,70	100
1955	24,47	+ 26,6	+ 23,9	25,72	+ 16,7	+ 16,5	+ 1,24	98
1956	27,96	+ 14,3	+ 12,4	30,86	+ 20,0	+ 16,5	+ 2,90	99
1957	31,70	+ 13,3	+ 12,3	35,97	+ 16,5	+ 13,8	+ 4,27	101
Jan./Okt. 1957	26,15			29,52			+ 3,37	100
Jan./Okt. 1958	25,46	- 2,6	+ 6,1	30,29	+ 2,6	+ 3,2	+ 4,83	108

a) Index der Durchschnittswerte der Ausfuhr in vom Hundert des Index der Durchschnittswerte der Einfuhr.

Quelle: Statistisches Bundesamt.

TABELLE 4.

Entwicklung des Warenverkehrs Bundesrepublik Deutschland einschl. Westberlin

	Einfuhr					Ausfuhr				
	Insgesamt a)	Ernährungs-wirtschaft	Gewerbliche Wirtschaft			Insgesamt a)	Ernährungs-wirtschaft	Gewerbliche Wirtschaft		
			Rohstoffe	Halbwaren	Fertigwaren			Rohstoffe	Halbwaren	Fertigwaren
	Tatsächliche Werte in Mrd. DM									
1950	11,37	5,01	3,37	1,56	1,43	8,36	0,20	1,17	1,58	5,42
1951	14,73	5,88	5,25	2,01	1,59	14,58	0,49	1,32	2,11	10,66
1952	16,20	6,06	5,64	2,36	2,15	16,91	0,38	1,28	2,54	12,70
1953	16,01	5,85	5,22	2,44	2,50	18,53	0,48	1,49	2,72	12,84
1954	19,34	7,15	5,50	3,48	3,21	22,04	0,51	1,69	2,88	16,94
1955	24,47	7,64	7,28	4,92	4,64	25,72	0,68	1,57	3,27	20,20
1956	27,96	9,16	8,22	5,24	5,20	30,86	0,83	1,71	3,82	24,41
1957	31,70	9,97	9,38	5,74	6,45	35,97	0,83	1,94	4,15	28,95
Jan./Okt. 1957	26,15	8,14	7,87	4,77	5,24	29,52	0,63	1,62	3,45	23,73
Jan./Okt. 1958	25,46	7,61	6,44	4,34	6,84	30,29	0,71	1,40	3,21	24,87
	Veränderungen gegenüber dem Vorjahr in vH									
1951	+ 29,5	+ 17,4	+ 55,8	+ 28,8	+ 11,2	+ 74,4	+ 145,0	+ 12,8	+ 33,5	+ 96,7
1952	+ 10,0	+ 3,1	+ 7,4	+ 17,4	+ 35,2	+ 16,0	- 22,5	- 3,0	+ 20,4	+ 19,1
1953	- 1,2	- 13,4	- 7,5	+ 3,4	+ 16,3	+ 9,6	+ 26,3	+ 16,4	+ 7,1	+ 9,0
1954	+ 20,8	+ 22,2	+ 5,4	+ 42,6	+ 28,4	+ 18,9	+ 6,3	+ 13,4	+ 5,9	+ 22,4
1955	+ 26,5	+ 6,9	+ 32,4	+ 41,4	+ 44,5	+ 16,7	+ 33,3	- 7,1	+ 13,5	+ 19,2
1956	+ 14,3	+ 19,9	+ 12,9	+ 6,5	+ 12,1	+ 20,0	+ 22,1	+ 8,9	+ 16,8	+ 20,8
1957	+ 13,3	+ 8,8	+ 14,1	+ 9,5	+ 24,0	+ 16,6	± 0	+ 13,4	+ 8,6	+ 18,6
Jan./Okt. 1957	- 2,6	- 6,5	- 18,2	- 9,0	+ 30,5	+ 2,6	+ 12,7	- 13,6	- 7,0	+ 4,8

a) Einschließlich Rückwaren und Ersatzlieferungen.

Quelle: Statistisches Bundesamt.

Zahlungsbilanzverhältnisse getan. Freilich wurde dadurch das Problem der deutschen Ausfuhrüberschüsse noch nicht bereinigt. Zu Beginn des Jahres hatte man vielfach erwartet, dass der Überschuss bei anhaltender Abschwächung der internationalen Konjunktur und des damit verbundenen Rückgangs der Auslandsnachfrage nach deutschen Erzeugnissen von selbst verschwinden würde. Dies war bisher nicht der Fall. Die deutsche Ausfuhr weist vielmehr, von geringen Schwankungen abgesehen, in ihrem Trend eindeutig nach oben. In den letzten Monaten ging jedoch die Auslandsnachfrage nach deutschen Erzeugnissen zurück; indes ist kaum damit zu rechnen, dass diese Entwicklung länger anhalten wird.

Mehr und mehr setzt sich nun die Überzeugung durch, die Überschussposition Westdeutschlands sei Ausdruck eines grundlegenden internationalen Ungleichgewichtes, und zwar derart, dass die Überschüsse in Zeiten weltwirtschaftlicher Expansion von der Steigerung der Auslandsnachfrage nach deutschen Investitionsgütern und in Zeiten weltweiter konjunktureller Abschwächung von dem damit einhergehenden Rückgang der Weltmarktpreise für Rohstoffe getragen werden. Ein Ausweg aus diesem Dilemma bietet die Verstärkung des Kapitalexports, die durch die

Senkung des deutschen Zinsniveaus sicherlich gefördert werden wird (Tabelle 5).

Anhaltend hohe Investitionsneigung.

Auch von der Investitionsfähigkeit gingen im vergangenen Jahr expansive Impulse auf die Wirtschaft aus. Die Investitionsausgaben der privaten und öffentlichen Wirtschaft waren um etwa 4 vH größer als im Jahre 1957. Diese Zunahme war — wie die Entwicklung in anderen Industrieländern der westlichen Welt zeigt — keineswegs ohne weiteres zu erwarten; zu Beginn des Jahres hatte man vielmehr eine Stagnation, wenn nicht gar einen leichten Rückgang befürchtet. Offensichtlich aber haben weder die Verlangsamung des allgemeinen Wachstumstempos, noch die Abkühlung der Weltkonjunktur, weder die Verringerung des Ausnutzungsgrades der Kapazitäten noch die Schwierigkeiten auf einzelnen gewichtigen Teilmärkten die Investitionstätigkeit spürbar beeinträchtigt.

Wenn auch die Bauinvestitionen infolge des verspäteten Beginns der diesjährigen Bausaison nur schwach zugenommen haben, so hat ihre Zunahme noch am wenigsten überrascht. Nach wie vor besteht in Westdeutschland ein

TABELLE 5.

Entwicklung der deutschen Zahlungsbilanz Bundesrepublik einschl. Westberlin

	Leistungs- und Kapitalbilanz						Nicht erfaszte Posten und Stat. Ermitt- lungsfehler c)	Devisen- bilanz
	Saldo im Waren- und Dienstleistungsverkehr			Saldo der unentgeltlichen Leistungen und des Kapitalverkehrs				
	Insgesamt	Handels- bilanz a)	Dienst- lei- stungen b)	Insgesamt	Unentgeltliche Leistungen	Kapital- verkehr		
					in Mrd. DM			
1950	- 3,01	- 0,30
1951	- 0,15	+ 2,02
1952	+ 0,71	+ 2,43
1953	+ 4,15	+ 2,51	+ 1,64	- 0,34	- 0,25	.	+ 2,22	+ 3,59
1954	+ 3,97	+ 2,70	+ 1,27	- 0,84	- 0,39	- 0,45	+ 3,81	+ 2,72
1955	+ 2,95	+ 1,24	+ 1,71	- 1,28	- 0,80	- 0,48	+ 3,13	+ 1,91
1956	+ 5,50	+ 2,90	+ 2,60	- 1,49	- 1,10	- 0,38	+ 1,67	+ 4,66
1957	+ 7,70	+ 4,27	+ 3,43	- 4,20	- 1,65	- 2,55	+ 4,01	+ 5,19
Jan./Okt. 1957	+ 6,19	+ 3,37	+ 2,82	- 3,23	- 1,35	- 1,89	+ 2,96	+ 5,31
Jan./Okt. 1958	+ 7,21	+ 4,84	+ 2,38	- 3,84	- 1,44	- 2,40	+ 3,37	+ 3,38

a) Spezialhandel: Einfuhr cif, Ausfuhr fob.

b) Einschl. Kapitalerträge, sowie Einnahmen aus Warenlieferungen und Dienstleistungen für ausländische Streitkräfte.

c) Hauptsächlich Veränderungen in den „terms of payment“.

Quelle: Deutsche Bundesbank.

hoher ungedeckter Bedarf und zwar nicht nur an Wohnungen, sondern auch an Schulen, Krankenhäusern und anderen öffentlichen Bauten, insbesondere an Strassenbauten. Im Grunde bedurfte es hier nur der inzwischen eingetretenen Erleichterung der Baufinanzierung, um den Bedarf als Nachfrage auf dem Baumarkt auftreten zu lassen.

Im Gegensatz hierzu ging der Bedarf an Industrie- und gewerblichen Bauten weiter zurück, vor allem wohl deshalb, weil sich nach Abschluss der Wiederaufbau- und Nachholperiode das Schwergewicht der gewerblichen Investitionstätigkeit von der Erweiterung zur Verbesserung der Produktionskapazitäten verlagert hat. Die Nachfragesteigerung aus dem Bereich des Wohnungsbaus und dem öffentlichen Bau reichte aber aus, um den Rückgang bei den Industrie- und gewerblichen Bauten mehr als auszugleichen.

Hinter der stetigen Zunahme der Ausrüstungsinvestitionen, deren Entwicklung im vergangenen Jahr besonders skeptisch beurteilt worden war, steht zu einem grossen Teil ein anhaltend hoher Rationalisierungsbedarf, der sich aus der laufenden Erhöhung der Lohnkosten, der Verknappung an Arbeitskräften und dem Bestreben, sich dem technischen Fortschritt so gut wie möglich anzupassen, ergibt. Daneben werden freilich auch die Produktionskapazitäten erweitert, insbesondere in jenen Bereichen, die sich einer rasch wachsenden Nachfrage gegenübersehen. Hinzu kommt, dass die Durchführung der Investitionsvorhaben durch den nicht unbedeutlichen Rückgang des allgemeinen Zinsniveaus und das grössere Angebot von Geldkapital erheblich erleichtert worden ist.

Ausblick.

Insgesamt gesehen wird man die wirtschaftliche Entwicklung im Jahre 1958 als durchaus zufriedenstellend bezeichnen dürfen und zwar sowohl was die Ausnutzung der verfügbaren Produktionskräfte als auch die Entwicklung des Preisniveaus betrifft.

Die gegenwärtige Konstellation der konjunkturellen Kräfte lässt auch für die kommenden Monate eine zuversichtliche Beurteilung zu. Vor allem dürften die Bauinvestitionen unterstützt von einem weiterhin hohen Kapitalangebot und niedrige Zinsen anhaltend stark, wenn nicht gar beschleunigt, wachsen. Auch die Ausrüstungsinvestitionen werden wahrscheinlich weiter zuneh-

men, obwohl einige Anzeichen dafür sprechen, dass die Investitionsneigung in den von Absatzschwierigkeiten betroffenen Bereichen etwas nachlässt; dieser Ausfall wird aber sicherlich durch die steigende Investitionsgüternachfrage anderer Bereiche, unter anderem der Landwirtschaft und der Dienstleistungsbereiche mehr als ausgeglichen werden. Ebenso werden die öffentliche Haushalte einen höheren Bedarf entfalten, wobei der Bund voraussichtlich auf seine Kassenreserven zurückgreifen muss. Die hiervon auf den inneren Kreislauf ausgehenden zusätzlichen Wirkungen dürften jedoch zum Teil dadurch kompensiert werden, dass von der ausenwirtschaftlichen Bilanz anders als in den vergangenen Jahren keine zusätzlichen Effekte mehr ausgehen werden. Zudem dürften die privaten Haushalte zumindest einen ebenso grossen Teil ihres Einkommens wie bisher sparen.

Versucht man die einzelnen Grössen gegeneinander abzuwägen, so ergeben sich für das Wachstum von Produktion, Beschäftigung und darüber hinaus auch für die Preisentwicklung recht günstige Aussichten in dem Sinn, dass sich das tatsächliche Wachstum dem gleichgewichtigen Wachstum nähert, das definiert ist durch die Bedingungen: Aufrechterhaltung der Vollbeschäftigung, Gewährleistung der Geldwertstabilität und möglichst hohe Versorgung der Bevölkerung mit Gütern und Diensten. Ob sich allerdings schon in den nächsten Monaten die Schwierigkeiten in den gegenwärtig benachteiligten Bereichen beheben werden, bleibt eine offene Frage.

Essen.

Dipl. Volksw. B. FILUSCH.

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Deposito en
Rekeningcourant

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Evenals vorig jaar geeft schrijver ook in dit „peiling”-nummer een uitvoerig overzicht van de ontwikkeling in verschillende sectoren der Amerikaanse economie. In onderstaand artikel wordt achtereenvolgens aandacht geschonken aan de produktie, de factoren welke conjunctuurstabiliserend werken, de prijzen, de monetaire politiek, de werkloosheid, het optreden van vakverenigingen, de bevolking, de verkiezingen van 1958, de landbouw, de overheidsfinanciën, de internationale handel en de hulpverlening aan het buitenland. In een slotparagraaf laat schrijver een achttal onderwerpen de revue passeren, welke voor de toekomstige ontwikkeling van de Verenigde Staten z.i. van groot belang zijn. De perspectieven voor 1959 zijn volgens schrijver gunstig. Hij verwacht een toenemende bedrijvigheid en een stijgende produktiviteit; de vooruitzichten voor een stabiel prijsniveau lijken evenwel minder zeker.

Developments in the United States economy in 1958

Confidence and optimism dominate the business atmosphere as this year draws to a close. A sharp decline in the early months confirmed many of the fears that worried us a year ago, but the speed, breadth, and vigor of the upturn which began in April changed the outlook quickly. The mood early in the year seemed to me unduly pessimistic, and it is now perhaps unduly hopeful. Beyond question, however, a steep drop in important industries did not cumulate to a major depression and was reversed without heroic efforts, even without inflationary measures which would likely be embarrassing in the months ahead.

Output.

The broadest measure of total output is Gross National Product. For 1957 it was \$ 440 billion, up \$ 21 billion from the year before¹⁾. Early this year it dropped to \$ 426 billion but by the end of 1958 will approximate the peak reached in the summer of 1957. Our loss during the whole year, compared with 1957, will have been about \$ 10 billion *plus* what we might have grown. (Net National Income, as contrasted with Gross National Product, fell by an annual rate of about \$ 18 billion to \$ 351 billion early this year — nearly 5 percent).

Some parts of the economy, of course, have changed much more than others. In fact, *services* for consumers — an increasingly important part of our economy — continued to rise and now at about \$ 113 billion a year are 3 percent above the 1957 peak. Production of all consumer *durable* goods, however, fell by 20 percent. In primary metal manufacturing, the drop from the highest point of 1957 to the lowest of 1958 was 40 percent — a change which is obviously huge. Fortunately, three-fourths of the drop has already been recovered. Auto manufacturing fell even below the disappointing levels of 1957; the fact that the economy got along as well as it did despite a really bad year for auto firms helps show that this industry is by no means the dominating force in the economy that is sometimes assumed.

Manufacturing of *nondurable* goods fell by only 5 percent

from its August 1957 peak to the spring of 1958 but is now above the best of last year. In general, our post-war prosperity has seen much less growth in output of nondurables than of durables. Manufacturing of textiles and apparel is even now at only 110 percent of the 1947-49 average (coal mining is a mere 70 percent) whereas durables at their *lowest* were 126 (seasonally adjusted), although auto production fell to 84 in September of this year. One could cite many other illustrations of the diversity of change in industries producing for the consumer. Business trends have indeed been far from uniform.

One striking development was a very high rate of disinvestment in *inventories* early in the year. During the first quarter, the drop in inventory was at an annual rate of almost \$ 10 billion; if one could allow, in addition, for undesired acquisition of inventory — the disappointment of many firms in not being able to sell more of their goods — one would get a still better measure of the powerful force of this short-run factor in the recession. The rate of inventory decline in the second quarter was only a little less than in the first. Although it is an oversimplification to call the recession merely an inventory phenomenon, a significant portion of the total decline is found in this factor. Some of the autumn's recovery is readily explained by the need to rebuild inventories.

The second most depressing factor has been the decline in *business spending on plant and equipment* — from an annual rate of \$ 38 billion to \$ 30 billion (seasonally adjusted). This fall of 20 percent within a few months has not only disappointed but also surprised some observers. Gradually since the war there has developed a belief that investment in the modern world of forward-looking business would be dominated by long-run considerations as great corporations operated on the basis of plans carefully devised for several years ahead. Now we know, however, that short-run considerations can bring significant modifications in at least the timing of long-run plant and equipment investment programs. Fortunately, telephone, electric, and gas utilities and commercial investment did hold up well. The relatively small railroad spending fell more than half,

¹⁾ The term „billion” is used to mean a thousand million.

however, and manufacturing investment expenditure by a third. Obviously, we must again include business expenditure on plant and equipment, along with inventory change, among the potentially volatile elements of the economy.

Construction held up better than one expects in a recession. The normal seasonal decline last winter was accentuated by some cyclical drop. Quick recovery was aided by some easing of the terms for financing home construction. The new housing „starts” are now at an annual rate of over 1.2 million dwelling units — almost as high as we have ever experienced and more than one fifth above March of this year.

Stabilizing elements.

Why did the forces of cumulative contraction not catch hold and drag us into a deep depression? Monetary ease, noted later, provided some counteracting force early in the downswing. There was never any threat, or even fear, of financial collapse of the type that exerted disastrous effects on business several times before World War II. Another stabilizer is the huge mass of government spending — one fourth of our total economic activity; this bulk is largely immune to short-run changes, except to move counter-cyclically. This latter point is highly significant because the amounts of automatic change in spending are large in relation to variations in national income. Transfer payments — largely in the form of unemployment benefits, relief to the needy, social security pensions, and farm aid — rose from an annual rate of about \$ 21 billion in the summer of 1957 to \$ 27 billion in September 1958. Unemployment benefits alone rose from \$ 113 million in September 1957 to \$ 404 million in the single month of April this year. True, unemployment benefits came in for much criticism as inadequate; Congress then acted to provide the states, which have general responsibility for aiding the unemployed, with loans to finance the extension of benefit periods beyond six months. Whether or not adequate, the automatic and prompt substitution of unemployment benefits for half and sometimes more of the average worker's „take-home” pay places a solid and moderately high floor supporting purchasing power. (In effect, the funds to pay the increases in benefits consist of money collected in taxes in earlier years and held idle). Another stabilizer has been something of a surprise — corporation dividend disbursements. Although profits (after tax) have dropped by one fourth, dividend payouts have remained constant in dollar terms; although they are less than 4 percent of the total stream of purchasing power, their stability has been a help.

The automatic reduction of tax collections, as economists expected, has kept disposable income from dropping by as much as income disbursements. When at least 20 percent of the marginal dollar of the typical person's income must go for taxes, the government shares income change to this extent. (Its borrowings rather than its expenditures then change to offset the alteration in tax revenue). Corporations, in general, must pay 52 percent of profit in tax — the Treasury bears more than half of any profit drop. Thus, corporate profits (seasonally adjusted) fell from an annual rate of \$ 46 billion at the beginning of 1957 to \$ 32 billion this summer — a really large decline of \$ 14 billion. The profit after tax, what is most important to business, fell only \$ 7 billion.

Businesses have benefited from another feature of the federal tax law — the carryback of losses. A firm — whether or not incorporated — suffering a loss this year can recom-

pute its tax for one or both of the prior years (beginning this summer the carryback is three years) and get a refund. Many firms have been able to do just this in 1958, receiving cash under conditions in which it will be very helpful.

Other factors might be cited. The prosperity of 1956 and 1957, for example, had not led to enough economic maladjustments to bring truly serious difficulties of liquidation and readjustment. Foreign demand held up. Plant and equipment installed during recent years helped keep costs down. And so it goes.

Prices.

Both wholesale and consumer prices have risen slightly during the year. Of course, some prices did fall about as one might expect when national income drops — wool products by 10 per cent, for example, and some prices in ways that are not revealed fully in index numbers. Yet in a year consumer prices rose by 2½ points to 124 (with 1947-49 as 100). Most of the increase was in food, but medical care and transportation went up much more in percentage terms, while housing also rose. Apparel prices actually dropped and remain only 7 per cent above the base period. Most measures of construction costs show at least a small increase.

What explains the rise of prices during a recession? A few limitations in statistical data and techniques (such as incomplete bases for seasonal adjustments) may help explain some of the record. Deeper forces, however, operated. Disposable income — consumer buying power — dropped only \$ 4 billion, thanks in part to the „automatic stabilizers”. Government policies raised food prices. „Cost push” pressures worked to boost some prices. Wage rate and other cost-raising actions of earlier periods take time to work fully into the price structure, while other wage rates were raised during the year. Steel and railway wages went up under terms of agreements made last year. Economists debate the net power of wage rate increases (those above productivity growth) to boost the price level independently of monetary pressures. Clearly, however, our price level today is to some extent the result of wage increases of recent years. Moreover, a few tax increases and the prices of some services are reflected in price indexes only after a lag, so that decisions made in 1957 appeared in the cost-of-living figures only this year.

As the year ends, there is new concern that the long-run trend of prices is upward. For the next few months, no great change is expected, but there is no persuasive reason to believe that the „cost push” forces have ended. Labor unions show no inclination to settle for wage rate increases which are limited to increases in productivity. While the monetary authorities will exercise restraint in permitting the money stock to grow, they are not likely to remain passive for long if serious unemployment develops. However, the existence of more than a „comfortable” margin of unused productive capacity, and the presence of intense competition — including more and more from abroad — will help restrain the forces seeking to push up costs. The management or union which tries to raise prices or wages when demand is not rising will feel the powerful, but perhaps subtle, forces of the market which depress the quantity that can be sold and the volume of employment.

Monetary policy.

As 1957 ended, the monetary authorities, in my judgment belatedly and inadequately — were encouraging some ease.

The Federal Reserve's borrowing (rediscount) rate was reduced from 3 percent in November 1957 (it had been $3\frac{1}{2}$ percent in August 1957) to $2\frac{3}{4}$ in January 1958 and $1\frac{3}{4}$ by summer. Since then moderate increases have been posted. Bank reserves were essentially stable until the spring, when they rose more than seasonally. The Federal Reserve acquired somewhat over \$ 1 billion of government debt, while commercial banks bought \$ 6 billion in the first six months of this year. Bank loans to business fell, but not significantly. The total quantity of currency outstanding plus demand deposits was essentially unchanged (allowing for seasonal factors). Time deposits, however, rose \$ 6 billion, 10 percent. If they are treated as money — and they unquestionably serve some of the functions of money — the money stock in mid-1958 was 4 percent above that a year earlier. Deposit turnover, a moderately good measure of velocity, fell slightly but has since recovered.

Interest rates on short-term government debt dropped from about $3\frac{1}{2}$ percent in mid-1957 to less than 1 percent early this year. A sharp rebound has, among other things, contributed to confusion in the government bond market. A serious drop in bond prices during the early summer was partly a result of amateur speculation, and partly a consequence of the unexpected improvement in business which raised interest rates. Bankers' acceptance rates in New York doubled from July to September. Consumer credit was essentially stable at \$ 43 billion.

Debate continued over the potential effectiveness of monetary policy, as well as over the wisdom of policies actually pursued. The thorough study of the monetary and financial system sponsored by the Committee for Economic Development has been slow in getting started. We need it badly. Just how do monetary forces operate? With what effect? On whom? I share the belief that monetary controls are powerful, but I wish I were much better informed on the chain of relations.

Unemployment and labor.

Unemployment rose to nearly $5\frac{1}{2}$ million out of a labor force of about 73 million, including the armed forces. By any reasonable standards, this total of over 7 percent is distressingly high, perhaps twice a reasonable „normal“. Unfortunately, there is considerable doubt about the true seriousness of the situation. The basic data, for example, are by no means satisfactory. Estimates of the size of the labor force have an unknown margin of error. For example, the number of those seeking jobs — especially married women, young people, and persons over 65 — depends partly upon demand; if more jobs were available the labor force might exceed present estimates. On the other hand, some people who do not really want to work claim that they are seeking jobs in order to qualify for unemployment benefits. Another source of doubt about how serious conditions got is uncertainty about the amount of part-time unemployment. Figures show that for almost all those working, the average workweek fell about one hour during the recession — roughly $2\frac{1}{2}$ percent. It seems reasonable to assume that most of the decline was undesired. If so, measures of the total of unemployment due to the recession

²⁾ Men and women laid off from their regular jobs were by no means always idle as a result. Much extra home repair and improvement, for example, were done in the weeks of unemployment.

Barratt's OF BRITAIN

VOOR HERENSCHOENEN
VAN STANDING

BATA INTERNATIONAL

AMSTERDAM - KALVERSTRAAT
DEN HAAG - SPUISTRAAT
ROTTERDAM - HOOGSTRAAT

(Advertentie)

must be increased beyond the customary figures ²⁾. On the other hand, many unfilled jobs exist at all times, but our figures on the number are incomplete.

Unemployment was spotty, and regional differences were significant. New York City, for example, suffered relatively little while Detroit was badly hurt. Young people with little job seniority felt the impact more than the middle aged. Newcomers to an area, often Negroes in the North, suffered more than the average worker.

Labor-management disputes rarely developed into serious strikes in 1958, but work stoppages not technically strikes were numerous. The biggest single case involved the United Auto Workers. After several months of negotiations, agreements were made with each of the big auto producers. The increases granted by the employers centered so much on fringes that the total cost is not clear; without question, however, the union, while settling for much less than its original demands, obtained considerable benefits despite the generally poor condition of the auto industry and the large amount of unemployment.

Average hourly earnings in all manufacturing in the year to August 1958 rose 5 cents to \$ 2.12; in construction they rose from \$ 2.88 to \$ 2.96 (for skilled labor from \$ 3.54 to \$ 3.73). In transportation and commerce and services, there were also modest increases. Total employment costs, one should note, are from 15 to 20 percent *higher* than these figures suggest because of the importance of „fringes“ — pensions, insurance, lunches, vacations, etc. Several sets of wage increases have been granted during the autumn so that the year-end averages will be a few cents higher than the figures above. Fortunately, productivity appears to have grown impressively. Measures of changes in productivity in the short run are far from satisfactory, but there is no doubt that manufacturing output has risen more than man-hours worked during the expansion of recent months. The consensus appears to be that more exacting management, the weeding out of poorer workers, the huge investment in better plant and equipment of recent years, and more conscientious employee effort, have combined to raise man-hour productivity more this year than at any time in the recent past.

The revelations of disgusting practices in certain labor unions continued. The public learned of more and more cases of defrauding and cheating and victimizing of union members — and employers — by unscrupulous union leaders. Apparently the Congressional committee making the investigations have evidence of enough more situations needing thorough inquiry to keep busy indefinitely. Legislation to remedy some of the evils, such as union-officer misuse of union funds, did not pass Congress partly because the two political parties had different views about what

would aid them in the election. The efforts to „clean up” the major union involved, the mighty Teamsters, have apparently brought no significant results. The union itself has grown by perhaps 20 percent since the original revelations of the outrageous practices of some of its chief officers. Our laws applying to labor unions are based on an „image” of what unions are that is more the idealistic dream of the past than the realistic fact today.

Sometime this year — no one can be certain — the „white collar” worker may have come to outnumber the „blue collar”.

Population.

Since the outbreak of World War II, the population of this country has grown by as much as that of France. Since 1950 it has increased by as much as the total present population of Canada and Australia combined. Recent revisions of predictions for the future estimate that in 17 years — to 1975 — we shall grow from the present 175 million to from 216 to 244 million. Any such growth, even at the lower rate, is stupendous, and the range of possible doubt is a matter of no small importance. Very few people even begin to sense the problems ahead for this country in population growth. Where will the new millions live? Work? Go to school? Park their cars? How can we get the capital needed for housing, training, and equipping in 20 years or less an added population the size of West Germany or Italy? The number over age 65 will grow by about 500,000 a year for most of the next generation. How will they live?

One encounters conflicting opinions about the balance between labor supply and the job outlook in the next few years. Clearly, it will still be a few years before the upsurge in births at and after the end of World War II adds significantly to the labor force. Even then for several years the number of new entrants will be small compared with the growth in total population. Consequently, some observers fear a labor shortage of modest, or even embarrassing, size. Yet we have seen for several years a remarkable influx of married women, young and not so young, into the labor market. The potential supply of such labor appears large, and I am not inclined to worry much about the adequacy of the numbers seeking jobs. Skill, however, is another matter. The economy has increasingly greater need for increasingly high degrees of skill, and I, for one, worry about the supply. Where are the top quality university staffs needed to train the highly skilled diplomats, architects, engineers, statisticians, doctors, writers, scientists, civil servants, etc., our future requires?

Elections of 1958.

Nationwide elections were held in November. All members of the lower house of Congress, slightly more than one third of the Senate (Upper House), and many governors and state officials were elected. There were few, if any, clear-cut economic issues. The Republicans, having controlled the Presidency, probably suffered because of the business recession. Discontent in farm areas, despite the great improvement over the prior year, presumably explains why some traditionally Republican areas elected Democrats to Congress. The Democrats have been critical of existing farm policies without clear indication of what they would prefer. Labor unions were predominantly in favor of Democrats and put forth vigorous and well financed efforts. A few businesses have recently announced that their officials will take a more active part in politics. Business must do so,

they feel, to protect its legitimate interests, at national, state, and local levels of government. But this year business was no match for unions. One reason for energetic union action in six states, including Ohio and California, was the state-wide voting on „right-to-work” laws, which unions hate. Where these are in effect, they forbid compelling a worker to join a union to hold a job. Only in Kansas did the voters approve such a law this year, though eighteen are on the statute books from previous actions. Unions put forth great efforts in opposition — the Teamsters having admitted to spending \$ 800,000.

For the next 2 years Congress will be predominantly Democratic while the Executive branch will be Republican.

Agriculture.

Farmers had the biggest crops and highest incomes for many years. Yet one of the sorest sports in the economy — at least as related to political economy — is policy toward agriculture. Another year finds us still plagued with a troublesome and expensive problem. The national government is spending the huge sum — huge for our economy — of \$ 6.5 billion this year in farm aid. What does the public get? Not really much it seems to me in the *general public* interest. Although the background goes back for over a quarter of a century, our immediate difficulties stem largely from (a) World War II and (b) recent technical progress. To stimulate food and cotton production during the war, Congress promised producers of certain farm products prices which bore a generous historical relation to the costs of what farmers buy. This guarantee was to last for two years after the war. Congress, however, has continued price supports at levels which induce far more production of cotton, wheat, corn, and some other products than will be consumed. The government, then, becomes the owner of huge quantities of unsold crops. Gifts and sales on cheap terms abroad have disposed of vast amounts. Under new policies, surpluses are being sold in some lands for local currency which is then used for limited purposes in the country, including loans to private business. (Within another year or two this country may own nearly \$ 3 billion in such currencies). Yet surpluses pile up — amounts in storage now amounting to over \$ 7 billion.

Efforts to take land out of production succeed only a little — often the land is used to produce something else, creating new surpluses. Moreover, year after year fewer acres produce more and more. And the country will simply not enforce strict and detailed controls sufficiently severe to balance quantities supplied and demanded at the prices set by government.

The Republican administration led by Secretary Benson has courageously worked for a more rational program — one with lower and more flexible price supports and greater freedom for the farmer to use his land and equipment. There has been some success, but meanwhile the problem has become increasingly difficult. Farm productivity — output in relation to input, especially labor and land — rises year after year. In 1958, for example, output per acre is about 143 per cent of the 1947-49 average. Apparently the taxpayer must continue a wasteful program indefinitely, even though farmers are a small portion of the voting public and produce only about 5 per cent of Gross National Product. Moreover, the benefits go to only a portion of farmers. The typical small farmer, often a person with a small plot whose major income is a job in town or a pension, gets no subsidy at all. Moreover, many products, including

some of the most important, are not subsidized so their producers get no benefit.

Land prices rise. One reason is the belief that government subsidy will continue. Every year, more farmers make binding commitments which assume federal aid.

Government finance.

It would be hard to find among the 110,000 separate units of government in this country any one which was free from financial worries, or many whose worries were not pressing in 1958. States and localities continued to increase their spending — to a total of perhaps \$ 45 billion. Some may have caught up a little with their needs, but rising population and higher prices, plus less obvious forces, create increasing problems. Tax collections held up better than one might have expected in view of the business decline. Borrowings were about \$ 6 billion. The coming year will undoubtedly see debate, strain, and in some states and localities divisive controversy about raising tax rates. It is at this level that the voter can make his voice heard, and his not inconsiderable annoyance at tax burdens of all sorts will make itself felt where he can speak — especially at the local level. In effect, the Soviet by forcing on our national government a heavy burden of defense expenditure reaches into the smallest village and local school system to curtail government services. Many students of the problem, myself included, believe that state-local government spending ought to rise more than is likely — ought, that is, if we are to achieve the goals that seem to be the ones the „public” says it wants — education, health, motor transport, recreation, etc.

Early in the year the federal government was under great pressure to lower taxes to stimulate business. The wartime tax on freight transportation was removed — as it should have been many years ago — but postal rates were raised by roughly the same total. Congress also passed a technical tax bill which in effect will reduce taxes by a minor fraction of one percent — though considerably for a few taxpayers. (Corporations with ten or fewer stockholders may now elect to be taxed as partnerships — with large tax reductions for some small businesses. Depreciation allowances were increased, especially for small businesses, and the carry-back of losses was extended to three years). On the whole, however, the Treasury succeeded in preventing significant tax reductions. There was one rate increase, in the payroll tax for retirement pensions, approximately enough, actuaries estimate, to cover the cost of increased benefits voted. Actual tax collections, of course, dropped with the recession, and the deficit for the year ending June 1958 was seven times the January estimate.

Federal expenditures are rising. The amounts estimated for the year to July 1959 are:

	Billions a)
National defense	\$ 46.8
Foreign affairs and aid (exc. military)	1.4
Veterans	5.2
Farm aid	6.4
Commerce, postal deficit, housing, and aid to small business	3.9
Labor and welfare	4.3
Interest	7.6
General administration and miscellaneous	1.7
Highways	2.6
Old-age and survivors insurance	10.7
	\$ 90.6

a) Figures include spending not now included in the normal budget totals, chiefly highway and pension outlays.

Among the factors raising government expenditure are salary increases for government employees, the provision of more new-type and very expensive weapons, higher

interest rates, bigger grants to states for relief, bountiful crops, and increases in social insurance benefits.

At the present time the Treasury is running a substantial cash deficit — at an annual rate of over \$ 12 billion. This was foreseeable early in the year. It not only helps explain the rise in business but also why the pressures for tax reduction did not get universal support from those economists who endorse deficit spending when the economy has unutilized resources.

Financing a deficit of \$ 7 billion or more this year might not seem to present much of a problem in an economy the size of ours. Combined with related problems, however, it has the Treasury seriously concerned. About \$ 80 billion of existing debt, plus undetermined amounts which the owner can present for redemption at his option, must be refinanced during the coming year. The Treasury for many years has been reluctant to seek much long-term financing. Gradually the average length of the outstanding debt has fallen so that there is rather little due as much as ten years from now. Moreover, the social insurance trust accounts are no longer rising so that they are not acquiring debt. Two major reasons account for the Treasury's reluctance to try to sell long-term debt: (1) the long-term interest rate is higher than the short-term rate, and the Treasury wants to keep down the cost of debt service; (2) in trying to attract long-term savings, the Treasury competes with businesses and individuals, and with state and local governments, who want to borrow — for housing, schools, factories, and utility facilities. Yet if resources are scarce, someone must go without. The danger is that the Treasury by financing its debt in the short-term market may stimulate inflation and force economizing in this way, rather than by paying whatever interest rate is needed to attract real, voluntary, savings.

International trade and finance.

United States purchases abroad were maintained with almost no drop. When the final figures are computed, we shall probably learn that commodity imports dropped only about 2 percent in money terms and that „invisibles” may in fact have risen slightly because of the large amount of travel abroad by Americans. At least, the recession here did not materially reduce our total buying from the rest of the world. Exports from the United States, however, fell below the 1957 level, but that level reflected the abnormal buying here due to the closing of the Suez. Compared with 1956, foreign markets for U.S. goods were well maintained.

Exports of private capital seem to have continued at about the level of 1957 — \$ 3 billion (a year). Clearly, U.S. business firms are pressing their programs of private, direct — and generally profitable — investment at a rate which will surprise many persons who have been out of touch with this phase of the American economy. (Each year U.S. corporations put a great deal more into underdeveloped lands than the whole of Soviet loans to date). While oil development continues heavy, investment in manufacturing had accumulated to \$ 8 billion by 1958, compared with \$ 9 billion for petroleum. The development of the European Common Market will tend to increase the investment in manufacturing in Europe.

Congress granted an extension of four years to the Trade Agreements Act and included authority for the President to reduce remaining tariffs by varying, but considerable, amounts. (Congress, while in effect supporting our conti-

nued membership in G.A.T.T., showed no indication of sympathy for the Organization for Trade Cooperation). The victory for the principle of relaxing trade barriers was not complete, but it was rather less weighed down by restrictions than once appeared likely. The latent „pro-tariff” sentiment, however, is considerable and is evident in newly industrialized areas where freer trade ideals had generally prevailed.

A few special developments deserve note. The sales abroad of agricultural surpluses provided great bargains for many buyers but at the same time created embarrassments for producers in some other countries. „Voluntary” restrictions on the import of petroleum along the Atlantic coast continued despite strong protests; the pressure for the restrictions comes from Texan and other domestic producers who have been forced to restrict their own output substantially. The power used by the government to curtail imports is the refusal to buy for the armed services from companies which do not cooperate and the threat of strict legislation if persuasion fails. The arrangements have aroused no small protest. Import quotas have been imposed on certain metals because Congress failed to vote subsidy funds for a small but politically powerful, and depressed, industry. Japan continued her own voluntary restriction on exports to this country as a form of insurance or protection against the imposition of restrictions by our Congress.

Foreign aid remained a problem, a complex and frustrating problem. Having already given tremendous sums to foreign economies, the U.S. taxpayer wonders why aid must continue. He is being told that there is no end in sight — a story quite different from that which justified the Marshall Plan. He sees big figures of annual aid — almost \$ 5 billion — without a clear understanding that most is military help to such countries as Korea and Formosa or economic aid to buttress defense in Turkey and other lands. He hears of waste in expenditure of aid funds — accounts grossly misrepresenting the faults — and is annoyed at the refusal of recipient lands to show their friendship for the West. If he is a businessman with interests abroad, he may feel that foreign lands are themselves failing to do what they could to aid themselves and encourage private development. Despite the popular misgivings, however, Congress voted \$ 1.7 billion. Of this about \$ 625 million is for loans under generous terms.

Our representatives at New Delhi showed their sympathy for proposals to increase the resources of the World Bank and the International Monetary Fund. Our government is also apparently willing to aid programs for stabilizing the prices of certain commodities and to aid Latin America. This country's total efforts in protecting the world against Russia and her satellites, and in aiding poor lands, are large — but not large enough to satisfy the „claimants”.

Miscellaneous developments.

One has no difficulty understanding the general preoccupation with short-term movements of the general economy. Yet the character of business and of our lives in a few short years will depend far less upon what we do in meeting short-run fluctuations than upon our moulding of the more basic patterns of the economy. No account of 1958 can present a balanced view of the significant developments without calling attention to at least a few of the many things taking place, in a sense, beneath the surface. So I shall note eight, the order having no particular significance.

1. Research continues at a rising rate. Total spending

for „research and development” is estimated at \$ 8 billion a year, compared with about \$ 2 billion in dollars of the same purchasing power in 1945. When one adds to this the corresponding efforts made in other lands, by our rivals as well as our friends, there can be no doubt that a profound revolution of sweeping potential is taking place.

2. Concern about education grew and will certainly bring results — good results on balance, I believe. (Our school and university system is decentralized to a degree Europeans have difficulty conceiving. Each of some 50,000 independent school districts has considerable freedom, especially to exceed requirements set by the state in which it is located). For many years parents and public leaders have been forced by the rise in population to plan explicitly to meet a growing school problem. The story of accomplishment is encouraging evidence of what people in their local governments can do. Yet dissatisfaction has been widespread because more remained to be done. „Sputnik” in 1957 dramatized the competition of the Soviet and aroused new concern in this country. Beyond and independent of this, thoughtful leaders looking into the future saw need for great increase in the number of highly trained people. Our present system cannot meet the need. The rate of our progress will depend significantly upon the rate of our success in improving our educational facilities.

3. Khrushchev's challenge to a contest in the peaceful rivalry of economic development is being taken more and more seriously by business leaders, government officials, and the public generally. Of course, not many Americans are sufficiently concerned to respond by action, and still fewer have much idea of just what ought to be done. In the near future there will be more discussion, more worry about this threat. There may — I fear that the chances are uncomfortably large that there will — be pressure for us to adopt to a limited extent, without realizing the fact, both Soviet goals and methods. We need clear understanding of the issues and of our strengths vis-à-vis the Soviet — but even more toward the kind of life we want. (One of our great strengths is the flexibility, freedom, and competitive pressure of an enterprise economy with diffused power). Military rivalry, of course, does force us to meet specific Russian challenges. Beyond this, however, we should not let our rival draw us into a type of life we do not want. No output index includes smiles and felt satisfactions, but some economies produce more of these than others.

4. Problems of urban areas become increasingly acute. Every year we become more of an urban nation. Life centers around cities. Yet cities as places in which to live, work, and play fall behind what we need and want. Congestion imposes immeasurable wastes. Air and water pollution, policing, recreation, relief, transportation, and water supply require action by local governments; often the only efficient action will involve cooperation of several localities in the same region. Local governments, however, are in serious, often desperate, financial condition. Moreover, the political system contains no effective arrangements for forcing or inducing neighboring localities to cooperate. We get farther behind, though some cities have accomplished what few of us would have dreamed possible a few years ago.

5. A massive highway construction program, although behind schedule, is well started. It will do more to remake our countryside and our cities than most of us can comprehend. Some 41,000 miles of truly superhighways are to be built in the next 12 to 15 years. The cost, soon to exceed \$ 4 billion a year, gives no measure of the significance of

this development. Large areas of cities where existing property values are high will be changed. Opportunities for industry will be altered. Some suburbs will be untouched, others subjected to accelerated obsolescence.

6. The highway program may aggravate another problem — that of railroads. The saddening story of American railroads is only a little less discouraging now than at the beginning of the year. Congress did remove some burdens on railroads. They will now have less difficulty in abandoning services which clearly bring loss, and they may compete somewhat more freely with other means of transport. Passenger service presents the most glaring problems — especially commuter service with its high peak-load costs and the stubborn reluctance of the public to pay full costs. Freight, however, also is not paying its way in many cases, and better highways will aggravate competition. The great inherent advantages of rail transport for some kinds of service create an overwhelming reason for preserving and improving our rail network for a growing economy. But we make inadequate progress.

7. Big government staffed by mediocre people and employing inefficient methods can impede progress and burden the country in many serious, though often concealed, ways.

There is no question that government today must be big, although we do have some choice about just how big. We have more choice about how good it will be. Fortunately, intelligent and devoted efforts are being made at all levels to improve the quality of governmental administration. Dozens of voluntary, professional associations work constructively on one or another aspect of public service — policing, finance, assistance to the poor, personnel administration. Other groups seek to disclose waste and to recommend improvements to cut costs and to raise the quality of services. A few governments are developing staffs to raise management efficiency. Although there are many encouraging features, improvement of government remains a problem. Not the least is the adequacy of compensation for key officials. I doubt that we shall maintain the quality of leadership, to say nothing of improving it to correspond with the needs of big government, unless the attractions of public service are increased.

8. The speed and quality of progress will depend upon the

Tot 31 december

kunt U uw belastbaar
inkomen over 1958 nog
verlagen.

Premiën of koopsommen voor lijfrenteverzekeringen of kapitaalverzekeringen met lijfrenteclausule, indien betaald vóór 1 januari a.s., moogt U namelijk bij de bepaling van uw belastbaar inkomen tot een bedrag van f 3.600,- in mindering brengen.

Wendt U voor nadere inlichtingen tot de

N.V. Levensverzekering-maatschappij

HAV BANK

TE SCHIEDAM

Telefoon 0 1800-69304 (10 lijnen)

en haar vertegenwoordigers

(Advertentie)

freedom, flexibility, and adaptability of the economy. One of the keys to the future, certainly, is free, vigorous, and yet not unregulated competition. This year saw such encouraging developments as the further weakening of resale price maintenance arrangements, the agreement of great industrial giants to license patents on reasonable terms, and new regulations to prevent certain types of misleading advertising. On the other hand, mergers continued, reducing some elements of competition. More dangerous, perhaps, is the latent desire of groups to seek protection from the full force of competition. Here, I believe, lies one of the deeper challenges to our economy. Too many people are willing to join in bartering away a combined total of freedom which is significant, for a little protection for themselves.

Finally, what about 1959? Prospects seem excellent for rising activity and increasing productivity. Price stability, however, seems less certain.

Columbia University, New York City.

Prof. C. LOWELL HARRISS.

De economische situatie in het Verenigd Koninkrijk is thans gunstiger dan in enig ander naoorlogs jaar. De langzame en geleidelijke verbetering van 's lands economie weerspiegelt zich in de ontwikkeling van de betalingsbalans; deze is vooral dit jaar aanzienlijk verbeterd. De belangrijkste factoren, welke hebben geleid tot versteviging van de Britse economie, zijn: de produktie-stijging per hoofd der beroepsbevolking — en de sterk toegenomen besparingen. Indien, zoals wordt verwacht, in 1959 een algemeen herstel van de wereldhandel zal plaatsvinden, zal het Verenigd Koninkrijk voort kunnen gaan met inflatiebetogeling en in staat zijn voordeel te putten uit de verbeterende exportmogelijkheden. In dit geval zou de daaruit resulterende betalingsbalans — hoewel deze waarschijnlijk minder gunstig zal zijn dan die voor 1958 — het Verenigd Koninkrijk de mogelijkheid bieden te voorzien in de dringende kapitaalbehoeften van de rest van het sterlinggebied zonder goud te verliezen of de stabiliteit van het pond in gevaar te brengen.

The economic position of the United Kingdom at the end of 1958

The economic position of the United Kingdom is stronger at the end of 1958 than it has been at any time since the war, and in some ways since 1914. It is true that the international capital position is still weak, with short-term debts to overseas countries and the International Monetary Fund still equal to three times the gold reserve, although even here the position is a good deal stronger than in recent years. But the balance of international payments, which had been gradually improving since the war, has this year shown a very remarkable increase to a total which has for the first time substantially exceeded the level necessary to enable the United Kingdom to supply the urgent needs for new capital of the rest of the sterling area and has permitted the strengthening of sterling substantial additions to the gold reserve.

TABLE I.
United Kingdom balance of payments
(£m. at current prices)

	Balance of trade (f.o.b.)	Net invisible exports	Defence aid	Balance of payments on current account
Av. 1948-51	— 301	+ 282	+ 1	— 18
Av. 1952-54	— 173	+ 304	+ 91	+ 222
Year 1955	— 356	+ 237	+ 46	— 73
„ 1956	— 51	+ 283	+ 26	+ 258
„ 1957	— 56	+ 307	+ 21	+ 272
Jan.-June 1958	+ 137	+ 194	+ 3	+ 334

It is sometimes maintained that the very large rise in the favourable balance of payments in 1958, which is likely to reach £ 500 m. for the whole year, is due entirely to the sharp fall in import prices which has occurred since the middle of 1957 and the consequent improvement in the British terms of trade.

TABLE II.
Index of terms of trade (1948 = 100)

	Av. 1946	Av. 1951	Av. 1954	Av. 1957	Av. Jan.-Sept. 1958
Import prices	74	154	132	140	129
Export prices	80	131	130	143	144
Terms of trade	92	118	102	98	90

This view is almost certainly mistaken. It is extremely probable that, even without the 1957-58 fall in import prices, the balance of payments in 1958 would have been very much more favourable than in 1957 or any other post-war year. The real cause of the improvement in the United Kingdom's external position does not lie in any temporary or accidental development, but in the slow and gradual improvement in the internal position which has been proceeding ever since the war, but the full effects of which have until recently been partially masked by other developments.

The basic causes of this improvement are two. The first is the gradual rise in output per person employed, which has probably been considerably faster than in the inter-war period, and perhaps than for many years before 1914. Up to 1951, however, a quarter of the rise in output was absorbed in offsetting the worsening of the terms of trade, while between 1952 and 1957 it was reinforced to the extent of a quarter by their improvement. Thus real national income rose half as fast again from 1951 to 1957 as it had from 1946 to 1951, while real national income per person employed rose nearly two and a half times as fast.

TABLE III.
Production and real national income
(annual percentage changes)

	Gross real domestic product		Gross real national income	
	Total	Per person employed	Total	Per person employed
Av. 1946-51	+ 2.9	+ 1.8	+ 2.2	+ 1.1
Av. 1951-57	+ 2.7	+ 2.0	+ 3.4	+ 2.7
Year 1955	+ 3.6	+ 2.4	+ 3.7	+ 2.5
„ 1956	+ 1.7	+ 1.2	+ 2.3	+ 1.8
„ 1957	+ 1.6	+ 1.4	+ 2.6	+ 2.4

It is largely to this acceleration in the rise of real national income between 1952 and 1957 that we can attribute the greater success in overcoming the country's economic difficulties in recent years.

The other major factor in the improvement in the British economic position in recent years has been the

very large and unexpected rise in saving, especially by persons, so that, in real terms, the volume of gross saving was over 70% larger in 1957 than it had been in 1948-51, while the volume of net saving was well over twice as large.

added to the normal exports of capital, the moderately favourable balances of payments on current account were inadequate to meet the demands on them, and without loans of £ 200 m. from the International Monetary Fund and £ 90 m. from the Export-Import Bank there would

Saving in the United Kingdom

TABLE IV.

(£m. at 1948 prices)

	Persons and unincorporated businesses	Companies and public corporations	Public authorities and tax reserves	Total gross saving	Depreciation of fixed capital	Net saving	
						Total	% of net national income
Av. 1948-51	126	789	724	1,639	933	706	6.2
Av. 1952-54	549	1,046	337	1,933	1,091	842	6.9
Year 1955	686	1,235	436	2,357	1,148	1,209	9.1
" 1956	909	1,184	508	2,601	1,172	1,429	10.5
" 1957	1,007	1,254	592	2,853	1,214	1,639	11.8

The causes of the 1956-57 rise in personal saving are obscure. The rise of 1952 was attributed at the time to the fact that by the end of 1951 the public had completed the spending of its involuntary war-time savings on replenishing its depleted stocks of durable consumption goods; but there is no such obvious explanation of the later rise (only about a quarter of which can be attributed to the restrictions imposed on hire purchase transactions) unless indeed it is simply the result of the rise in real personal incomes after tax. Whatever the cause, it has completely changed the outlook. The 1952-53 rise in saving was one of the main causes of the temporary check to inflation in 1953-54; but by the end of 1954 it had been fully absorbed by the rise in domestic fixed investment, so that when, in 1955, three years of unusually low inventory accumulation were succeeded by one in which it was unusually high, the higher rate of saving was insufficient to cover total domestic investment and the balance of international payments became adverse.

During 1956 and 1957 the rapid rise in saving brought a great improvement in the position, though the full extent of this was concealed by other developments. The rise in saving, together with the slowing down of the rise in investment as the result of monetary and other restraints, resulted in a rapid rise in the margin of saving over domestic fixed investment, which is perhaps the best single index of the solvency of the economy. This margin rose from £ 181 m. (at 1948 prices) in 1955 to £ 373 m. in 1956 and to no less than £ 503 m. in 1957.

have been a heavy further fall in the already inadequate gold reserves.

Even without the further heavy fall in import prices which occurred in the second half of 1957, it is likely that the British balance of payments would have shown a substantial increase in 1958. It is unlikely that inventory accumulation would have remained at an exceptionally high level for the fourth year in succession, so that, even if the margin of saving over fixed investment had been no larger than in 1957, more of the saving would have been available for foreign investment and for increasing the gold reserve. Without the fall in import prices, world trade would probably have continued to expand and with it British exports, while the slowing down of inventory accumulation would have prevented British imports from rising correspondingly.

As it is, the balance of payments of something like £ 500 m. which is expected for 1958 will have been achieved by a fall of two or three % in the volume and about 8 % in the average price of imports, only partially offset by a fall of perhaps 4 % in the volume of exports, prices of which have changed only slightly. The recent heavy fall in import prices has thus not been an unmixed blessing for the United Kingdom, for the resources so painfully made available for increased exports by the restrictions of 1956 and 1957 have not in fact been fully utilised, and in 1958 output, instead of rising faster than in 1956 and 1957, has probably fallen by 1 % or more. Although the improvement in the terms of trade has

Saving and investment in the United Kingdom

TABLE V.

(£m. at 1948 prices)

	Total gross saving	Capital grants from abroad & errors & omissions	Total investible funds	Gross domestic fixed capital formation	Surplus of saving available for other investment	Other investment	
						Inventory accumulation	Balance of payments on current account
Av. 1948-51	1,639	+ 183	-1,822	1,595	227	+ 112	+ 115
Av. 1952-54	1,933	+ 136	2,069	1,861	208	+ 45	+ 163
Year 1955	2,357	— 46	2,311	2,130	181	+ 235	— 54
" 1956	2,601	— 4	2,597	2,224	373	+ 185	+ 188
" 1957	2,853	— 18	2,835	2,332	503	+ 310	+ 193

An increase of this magnitude in the margin of saving over domestic fixed investment could normally have been expected both to check internal inflation and to relieve the pressure on sterling. That the success in both these directions was not greater may be attributed partly to the continued high level of inventory accumulation, which both stimulated the demand for imports and diverted resources from exports, and partly to heavy withdrawals of capital from London, in 1956 as the result of the Suez crisis and in 1957 largely to meet India's balance of payments deficit. With these exceptional withdrawals

probably converted this fall in output into a small rise in real national income, this rise is probably less than would have been secured by a rise in production without an improvement in the terms of trade.

The question now arises of what can safely be done to take up this unused margin of productive capacity. The extent of the margin is considerably understated by the rise in unemployment, which has increased only from about 1 $\frac{1}{4}$ % in 1955 to just over 2 $\frac{1}{4}$ % in 1958. If resources had continued to be used as fully as in 1955, total production might well have risen by about 3 %

In het afgelopen jaar, gekenmerkt door de overgang van de Vierde naar de Vijfde Republiek, is in de economische ontwikkeling van Frankrijk een zekere stabilisatie ingetreden. Het bereikte evenwicht is echter nog precair. De inflatie is gestopt; de deviezenreserves zijn, na een snelle uitputting in de eerste vijf maanden, weer enigszins op peil gekomen. De ontwikkeling van de export echter blijft teleurstellend; tussen lonen en prijzen heeft zich een zekere spanning ontwikkeld; de militaire uitgaven blijven opwaarts gericht. Inmiddels zijn in het bedrijfsleven recessie-tendenties merkbaar. Er is een samenspel van inflatoire en deflatoire factoren, dat iedere voorspelling moeilijk, zo niet onmogelijk maakt. Er gaan stemmen op voor devaluatie van de frank, hetgeen echter onder Franse verhoudingen een riskante operatie zou zijn. Teneinde het door de Regering de Gaulle gewekte vertrouwensherstel te handhaven, lijkt veeleer een sluitend, breed opgezet programma noodzakelijk. Er is in géén geval een magische formule, die de economische problemen van Frankrijk met één slag kan oplossen.

Frankrijks economie in 1958

Men schrijft ons:

In Frankrijk stonden in 1958 de binnenlands-politieke problemen in het brandpunt der publieke belangstelling. De overgang van de Vierde naar de Vijfde Republiek, ingeluid door politieke spanningen in het voorjaar, in gang gezet door de Algerijnse „revolutie” van mei jl., belichaamd in de machtsvername door Generaal de Gaulle, en thans kristalliserend in een gewijzigd politiek bestel, schoof de economische problemen naar het tweede plan. Een zekere stabilisatie der economische ontwikkeling, gepaard aan vertrouwensherstel in de frank, leidde de geesten af van de dagelijkse zorg om het bestaan. Bovendien ontbrak het Parlementaire forum voor publieke bespreking van 's lands economische en financiële omstandigheden. Voor zover beseft werd, dat de gevolgen van de inflatie van 1957-begin 1958 nog niet waren overwonnen, droeg het verjongd politiek elan bij tot het gevoelen, dat definitief herstel niet uitgesloten was; een gevoelen, dat echter wegens vele nog bestaande risico's en onzekerheden niet tot een overtuiging is uitgegroeid. Het voorshands bereikte evenwicht is daarvoor nog te precair.

De feitelijke ontwikkeling in 1958.

In feite berust de Franse economisch-financiële politiek nog steeds op het herstelprogramma van de Regering-Gaillard, zoals dat in december 1957 aan het Parlement werd voorgelegd ¹⁾. De doelstellingen hiervan: stopzetting der inflatie met name door sanering der overheidsfinanciën, stabilisatie van het prijsniveau en herstel van het betalingsbalansevenwicht, konden als zodanig zonder meer door Minister Pinay worden overgenomen. De ervaring heeft getoond, dat met dit programma vorderingen zijn gemaakt, maar dat volledige verwerkelijking niet mogelijk is gebleken ²⁾.

1. *De overheidsfinanciën.* In het kader van het herstelprogramma werd voor 1958 een uitgavenplafond van 5.300 mrd. fr. vastgesteld, alsmede een financieringstekort (de zgn. „impasse”) van maximaal 600 mrd. fr. In de praktijk bleek handhaving dezer limieten niet eenvoudig. Van

¹⁾ Vgl. het artikel „Frankrijks economisch perspectief” in „E.-S.B.” van 9 april 1958, blz. 293.

²⁾ Men zie ook de publikatie „France 1958” van de O.E.E.S. te Parijs, oktober 1958.

(vervolg van blz. 1035)

a year, or 9 % over the period. In fact it has risen by probably a little over 2 % so that the present margin of unused capacity may be of the order of 7 %. Not all of this, however, can be safely absorbed without returning the economy to the condition of inflation and over-full employment which existed in 1955. Further, if, as is likely, world commodity prices recover during 1959, part of the margin will have to be used for expanding the volume of exports without a corresponding increase in the volume of imports. Any expansion of home demand much in excess of the current growth of productive capacity should therefore be of a strictly temporary nature and should fade out as resources again become needed for the expansion of exports.

It is presumably considerations of this sort which have led to the recent relaxation of restrictions on hire purchase,

which is expected to give rise to a rapid but short-lived spurt in demand for consumer durables. In general, however, the Government have shown a commendable restraint in refusing to be stampeded into panic measures for stimulating home demand in order to take up the margin left by the fall in exports. If in fact we can look forward to a general recovery in world trade during 1959, their moderation should enable the United Kingdom both to continue to restrain inflation and to be in a position to take advantage of the improving export opportunities. If so, the resulting balance of payments, while probably not as large as the exceptional balance of 1958, should be sufficient to permit the United Kingdom to supply the urgent capital needs of the rest of the Sterling Area without losing gold or imperilling the stability of sterling.

London.

F. W. PAISH.

de stelregel, dat dekking voor uitgaven boven het plafond moest worden gevonden in besparingen elders in het budget, moest spoedig worden afgeweken, met name onder de druk van de situatie in Algerije. In juli jl. werd besloten tot verhoging van het uitgavenplafond met 250 mrd. fr., waarvan alleen al rond 110 mrd. fr. voor militaire doeleinden. Dekking werd gevonden in 190 mrd. fr. aan onverwacht hoger uitvallende belastinginkomsten, in 10 mrd. fr. aan bezuinigingen, en ten slotte in 50 mrd. fr. aan belastingverhogingen.

Inmiddels was handhaving der „impasse” binnen de gestelde limieten eveneens moeilijk gebleken, met name in de eerste vijf maanden van het jaar, uiteraard in samenhang met de politieke crisis, die zich in die tijd voortdurend toespitste. In juni/juli jl. echter kwam er — Generaal de Gaulle was toen reeds aan het bewind — een ommekeer in de positie van de Schatkist: de lening-Pinay (3½ pCt., geïndexeerd op de goudprijs, en voorzien van belangrijke belastingfaciliteiten) bracht rond 320 mrd. fr. op; rond 70 mrd. fr. hiervan kwam voort uit ontpotting van goud. Over de jongste ontwikkeling van de positie van de Schatkist bestaan nog niet veel gegevens; de jaar-ultimo's zullen ongetwijfeld nog hoofdbreken kosten, doch in het algemeen mag worden gesteld dat in 1958 de overheidsfinanciën naar Franse begrippen niet al te zeer uit de hand zijn gelopen.

Moelijker problemen dreigen in 1959 te ontstaan. De tendens tot „automatische” stijging der uitgaven, als gevolg van vroeger door het Parlement gevoteerde projecten, werkt onverminderd door; rente- en aflossingsverplichtingen op de Openbare Schuld zijn opgelopen; de militaire uitgaven zullen opnieuw rond 100 mrd. fr. extra vragen; de economische en sociale verheffing van Algerije, waarvoor Generaal de Gaulle een vijfjarenplan heeft aangekondigd, klopt aan de deur. Volgens recente persberichten wenst Minister Pinay de begroting 1959 te limiteren tot 6.100 mrd. fr. aan uitgaven (dit is dus 550 mrd. fr. boven het cijfer van 5.300 + 250 mrd. fr. voor 1958), terwijl de ontvangsten worden geraamd op 5.200 mrd. fr. (tegenover 4.950 mrd. fr. in 1958). De resulterende „impasse” zou dan 900 mrd. fr. bedragen, tegen 600 mrd. fr. in 1958, en ongetwijfeld financieringsproblemen — en dus inflatiegevaar — met zich brengen. Minister Pinay heeft overwogen verlichting in de situatie te brengen met behulp van „de-budgetisering” der overheidsinvesteringen, die dan rechtstreeks op de kapitaalmarkt dekking zouden moeten vinden; dit lijkt echter slechts op een verschuiving van het probleem. Het wachten is thans op de begroting 1959, die einde dezer maand bij ordonnantie zal worden afgekondigd in het „Journal Officiel”, een uitzonderlijke procedure, waarin de nieuwe Grondwet voorziet ³⁾.

2. De kredietpolitiek dient met de begrotingspolitiek in één adem te worden genoemd. Op dit punt kan het stabilisatiestreven van de Regering, opnieuw onder Franse verhoudingen, succesvol worden genoemd. De maatregelen dateren van 1957: verhoging van de discontovoet tot 5 pCt. (augustus 1957); verhoging der „straf”-tarieven voor het bankwezen bij overschrijding der hierdisconteringsplafonds; verlaging dezer plafonds met 35 pCt. in etappes (juli, augustus en december 1957). Voorts werd op 7 februari jl. het totaal van het korte en middellange termijnskrediet van het bankwezen geblokkeerd op het gemiddelde peil

³⁾ De jongste persberichten, medio deze maand, spreken inmiddels van een beperking van de „impasse” in 1959 tot 750 mrd. fr.

van 30 september en 31 december 1957, overigens met openlating van faciliteiten voor verlening van exportkrediëten.

Als geheel heeft deze disinflatiepolitiek effect gehad. De resultaten waren in de eerste helft van dit jaar zelfs van zodanige aard, dat enige kredietverruiming noodzakelijk werd geacht; het Franse bedrijfsleven begon zich omstreeks juni zorgen te maken over een dreigende recessie. Eind juni jl. werden de banken derhalve geautoriseerd, het 7-februari-plafond met 2 pCt. te overschrijden; op 31 juli jl. volgde een verruiming van de voorwaarden voor koop op afbetaling van een aantal duurzame gebruiksgoederen; op 16 oktober ten slotte verlaagde de Banque de France het disconto tot 4,5 pCt. Recente statistieken van de „Conseil national du Crédit” laten zien, dat in 1958 als geheel genomen de „disponibilités monétaires” dank zij de restrictieve kredietpolitiek op een stabiel niveau zijn gebleven.

3. De stabilisatie van het prijsniveau is een moeilijke zaak gebleken. De stijging van de kosten van levensonderhoud in de tweede helft van 1957 en de eerste maanden van 1958 ⁴⁾, nam later in het jaar weliswaar een meer bescheiden omvang aan; eerst in november echter was sprake van een minuscule daling ten opzichte van de vorige maand. Het officiële indexcijfer (de zgn. index der 179 artikelen), aan de hand waarvan wordt bepaald, of het SMIG („salaire minimum interprofessionnel garanti”) al of niet moet worden verhoogd, vertoonde het volgende beloop; ter vergelijking is eveneens de zgn. index der 250 artikelen van het Nationaal Statistisch Instituut (INSEE) opgenomen; ten slotte ook het indexcijfer der groothandelsprijzen.

	Indexcijfer der 179 artikelen juli 1957 = 100	Indexcijfer der 250 artikelen juli 1956/57 = 100	Groothandels- prijzen 1949 = 100
1957 gemidd.	—	103,3	149,7
1958			
januari	109,71	114,9	166,4
februari	110,47	116,2	165,7
maart	111,39	117,7	166,4
april	112,35	118,7	166,2
mei	112,57	118,9	171,7
juni	112,84	119,4	167,8
juli	113,14	119,8	165,9
augustus	113,49	120,1	167,3
september	113,72	120,6	166,2
oktober	113,89	121,0	166,1
november	113,40		165,8

De oorzaken van deze stijging moeten, behalve in de doorwerking van de devaluatie van de frank in augustus 1957 en de „opération vérité” van december 1957, worden gezocht in een pertinente opwaartse tendens in de prijzen van een aantal belangrijke levensmiddelen, zoals wijn, vlees, groenten en fruit ⁵⁾. Het gevaar der situatie, gelukkig door het novembercijfer weer enigszins teruggeschoven, schuilt in het feit, dat het indexcijfer der 179 artikelen dicht is genaderd tot de kritieke limiet van 115,10, op welke het SMIG moet worden verhoogd.

De index der 179 is gebaseerd op een vrijgezellenbudget, de index der 250 op een gezinsbudget. Het Ministerie van Arbeid heeft recentelijk berekend ⁶⁾, dat tegenover de stijging van de index der 250 artikelen tussen 1 oktober 1957 en 1 oktober 1958, nl. 13,8 pCt., de uurlonen in dezelfde periode met slechts 11,4 pCt. zijn gestegen. Dit écart, gevoegd bij een verlies aan arbeidsinkomen als gevolg van kortere werktijden van 6,5 pCt., heeft geleid tot

⁴⁾ De oorzaken hiervan zijn beschreven in het hoger geciteerde „E.-S.B.”-artikel van 9 april jl.

⁵⁾ Vgl. het „Deuxième Rapport sur l'exécution du Budget de 1958”, oktober 1958.

⁶⁾ Volgens „Le Monde” van 28 november jl.

een „koopkrachtsverlies” voor de gemiddelde Franse arbeider van bijna 9 pCt. tussen de beide genoemde data. Alles bij elkaar genomen, bevat op dit moment de loon- en prijssituatie gevaren. De stabiliteit van het indexcijfer der groothandelsprijzen (afgezien van een politiek getinte „uitschieter” in mei jl.) hangt uiteraard samen met de toestand op de wereldmarkten.

4. De betalingsbalans is de Achilleshiel der Franse economie gebleven; het is vooral op dit punt, dat het herstelprogramma nog geen succes heeft geboekt. In de eerste helft van het jaar was de ontwikkeling rondweg onrustbarend; tussen januari en ultimo juni bedroeg het betalingsbalansdeficit \$ 286,7 mln. ⁷⁾; tegenover een deficit in de E.B.U. van \$ 291,6 mln. stond een surplus van slechts \$ 4,9 mln. met het dollargebied. De middelen, beschikbaar op grond van de buitenlandse hulpverlening van januari jl. (in totaal \$ 655 mln., waarvan \$ 450 mln. te besteden in 1958), werden aldus in snel tempo geconsumeerd. Ten duidelijkste blijkt hier de invloed van de politieke crisis in die periode, terwijl voorts, ondanks de importbeperking, door achterblijvende export de handelsbalans (minus \$ 259 mln. in het eerste halfjaar) sterk deficitair bleef. Ommekeer kwam in juni; een belangrijke mate van vertrouwensherstel, geïnspireerd door Generaal de Gaulle en geactiveerd door Minister Pinay, deed de kapitaalvlucht in zijn tegendeel verkeren. Het E.B.U.-deficit begon maandelijks meer bescheiden cijfers te tonen, de dollarrekening verbeterde aanzienlijk; en reeds in juli toonde de betalingsbalans een overschot van \$ 21,5 mln. Begin oktober jl. beliepen de deviezenreserves \$ 425 mln., ongerekend de goudreserve van de Banque de France van \$ 560 mln.

Is de situatie dus inderdaad sinds de politieke crisismaanden mei en juni jl. verbeterd, „Le Monde” van 7 december wijst er terecht op, dat dit in hoofdzaak het gevolg is van repatriëring van vluchtkapitalen en goudaankopen door de Centrale Bank. „La spéculation s'est renversée à partir de juin, mais le déficit commercial a persisté”. Gedurende de eerste 9 maanden van 1958 haalde de export amper een gemiddelde van 110 mrd. fr. per maand terwijl gerekend was op een gemiddelde van 125 mrd. fr. per maand. Weliswaar was het exportcijfer in oktober jl. bepaald beter, nl. 128 mrd. fr., doch er is thans opnieuw een neiging om de frank te verlaten, ten bate van andere valuta's. Laatstgenoemd verschijnsel, symptoom van een hernieuwd vertrouwensverlies, werd ook gesignaleerd door „The Financial Times” van 20 november jl., die het in verband bracht met geruchten over instelling van een „financiële frank”, een soort vrije valutamarkt, welke de Regering zou beogen ter bevordering van het aantrekken van buitenlandse investeringen.

Precair evenwicht.

De ontwikkeling van de France economie in 1958 heeft geleid tot een inderdaad precair evenwicht; karakterisering van „Le Monde” van 7 december jl. De inflatie is gestopt, de stijging van de kosten van levensonderhoud afgeremd, een hernieuwde betalingsbalanscrisis voorkomen. Tevens echter is de stijging van het nationaal produkt tot staan gekomen; de industriële produktie, snel opgelopen in de eerste 5 maanden, toonde van mei tot november een daling (gecorrigeerd voor seizoensschommelingen) van 3 à 4 pCt., zodat per saldo het indexcijfer sinds de herfst van 1957 niet noemenswaard is gestegen. Vooral de industrie van

duurzame consumptiegoederen toont recessieverschijnselen; gevolg van dalende aankopen in verband met de duurte der eerste levensbehoeften. Het verloop van de export, ondanks incidentele successen (zoals de automobieluitvoer naar het dollargebied), is teleurstellend. De verbetering der deviezenpositie werd grotendeels door toevallige oorzaken teweeggebracht — indien men hieronder behalve de importrestricties en de bate, voortvloeiende uit lagere grondstoffen-importprijzen, ook het vertrouwensherstel wil rekenen.

Het moderniseringsprogramma-Monnet, thans in zijn derde fase getreden, is een, overigens veelbelovende, zaak op langere termijn; over het economisch-financiële programma van de nieuwe Regering bestaan geen indicaties zolang de „Union pour la nouvelle République” (U.N.R.) — dit is de nieuwe partij van Soustelle, die het grootste aantal zetels in de nieuwe Assemblée zal hebben — geen gelegenheid heeft gehad haar voornemens op dit punt voor het publiek te brengen. De strijd in Algerije, met alle daaraan verbonden kosten, gaat voort. Kortom: een samenspel van deflatoire en inflatoire factoren, waarin de Regering tot nu toe een doorslaan in de ene dan wel de andere richting heeft weten te verhinderen, maar dat spoedig nadere positiebepaling zal vragen.

Geen magische formule.

Het feit, dat de Franse restrictieve politiek recessiegevaaren schept, en anderzijds niet ten principale kan worden afgeschaft wegens risico's, heeft velen doen pleiten voor hernieuwde devaluatie van de frank. Vooral „The Financial Times” is voorstander hiervan ⁸⁾, met name omdat Frankrijk anders niet zou kunnen voldoen aan zijn liberalisatieverplichtingen in de O.E.E.S. en de voorwaarden van het E.E.G.-verdrag. Het alternatief van devaluatie ware „a long and painful struggle to prevent the country drifting into a new payments crisis by maintaining an elaborate network of external and internal restrictions”. Devaluatie zou stellig nieuwe problemen oproepen, doch genoemd blad acht deze minder omvangrijk dan die, welke bij handhaving van de bestaande wisselkoers moeten worden opgelost; het blad beroept zich bij dit alles op de resultaten van een studie van een der bekende Franse banken, het „Crédit Lyonnais”, welke heeft aangetoond, dat de Franse exportprijzen gemiddeld 10 pCt. boven de Duitse liggen.

Naar alle waarschijnlijkheid is deze visie te simplistisch. Zij die de Franse verhoudingen beter kennen, stellen de volgende punten hiertegenover:

a. Voor de Fransman is devaluatie identiek met prijsverhoging; de ervaring is nu eenmaal zo. De gemiddelde Fransman is zich veel minder dan bijv. de gemiddelde Brit of Nederlander bewust van het feit, dat zijn nationale economie een onderdeel is van de internationale. Voor hem is import nog altijd iets vreemds, export iets ongewoons. Zin en noodzaak van devaluatie, indien aanwezig, slaan bij hem niet gemakkelijk aan; waardedaling der geldeenheden betekent voor hem prijsstijging der goederen; de consequenties durft hij onmiddellijk te trekken.

b. Tegen deze psychologische achtergrond belooft een devaluatie in Frankrijk alleen dan succes, wanneer zij wordt doorgevoerd als sluitstuk van een veelomvattend geheel van saneringsmaatregelen, van een uit één stuk gehouwen economisch-financieel beleid, waarbij met name lonen en prijzen rigoureuus in de hand kunnen worden gehouden.

⁸⁾ Vgl. artikelen in de nummers van 23 oktober en 20 november jl.

⁷⁾ Volgens het eerder genoemde „Deuxième Rapport”.

Onderstaand artikel is gebaseerd op de jaarrede van de Gouverneur van de Zuidafrikaanse Reservebank, waarin naast een overzicht van de recente ontwikkeling een kwalitatiewe opsomming van de huidige tendensies in die Zuidafrikaanse ekonomie wordt gegee, en op een kwantitatiewe diagnose voor 1957/58 en een prognose voor 1959, verricht door het Bureau for Economic Research van die Universiteit van Stellenbosch. Ondanks die nadelige gevolgen van die recessie in die Verenigde Staten en in bepaalde andere landen, is die bedrievigheid in die Unie van Zuid-Afrika tot nu toe niet verminderd. Wel is het groeitempo, vooral in die afgelopen maanden, gedaald. Dat die ekonomiese toestand in die Unie van Zuid-Afrika over het algemeen nog gezond is, kan in aanzienlijke mate worden toegeschreeven aan die voortdurende toename van die goud- en uraniumproduktie. Die ontwikkeling op langere termijn is volgens schryver grotendeels afhankelik van die omvang van die partikuliere investeringen en van die uitvoer.

Ekonomiese toestande in die Unie van Suid-Afrika

Inleiding.

Twee belangrike publikasies, wat onlangs in die Unie verskyn het, werp lig op die mees resente verwickelings in die ekonomiese toestand van die Unie en gee aanduidings van die verwagte verloop in die nabije toekoms.

Eerstens was daar die jaarrede van die Goewerneur van die Suid-Afrikaanse Reserwebank ¹⁾ — vergelykbaar met die jaarverslag van die President van Die Nederlandsche Bank — wat, naas 'n oorsig van resente ontwikkelings, 'n kwalitatiewe opsomming van die huidige tendensies in die Suid-Afrikaanse ekonomie gegee het.

Tweedens het die Buro vir Ekonomiese Ondersoek ²⁾

¹⁾ Address delivered by the Governor, Dr. M. H. de Kock, at the 38th Ordinary General Meeting of the Stockholders of the South African Reserve Bank, Pretoria, August 1958.

²⁾ A Survey of Contemporary Economic Conditions and Prospects for 1959, by Dr. M. van den Berg en Mr. G. J. Hupkes, Bureau for Economic Research, Stellenbosch University, Stellenbosch, November 1958.

van die Universiteit van Stellenbosch 'n kwantitatiewe diagnose vir 1957/1958 en 'n vooruitskatting vir 1959 opgestel.

In hierdie artikel sal die resultate van albei studies saamgevat word teneinde 'n so volledig moontlike beeld te verskaf van werklike en verwagte verloop van Suid-Afrikaanse ekonomiese toestande.

Nasionale aktiwiteit.

Die reële nasionale inkomste per hoof van die bevolking het toegeneem met 2 $\frac{3}{4}$ % in 1954/55 ³⁾, met 3% in 1955/56 en met 3 $\frac{1}{2}$ % in 1956/57. Die groeipersentasie vir 1954/55 was aansienlik laer as in die nege voorafgaande jare maar die tempo van groei het daarna weer geleidelik gestyg.

Wat die jaar geëindig in Junie 1958 betref, wys die beskikbare informasie daarop dat die ontwikkelingstempo van die nasionale aktiwiteit weer verminder het. 'n Skatting

³⁾ Jaar eindigende 30 Junie.

(vervolg van blz. 1038)

Aan deze voorwaarde is momenteel, zoals boven uiteengezet, niet voldaan. Onder de gegee omstandigheden dreigt devaluatie te leiden tot verhoging van die toch reeds aanwezige spanning tussen lonen en prijsen, met als gevolg ófwel sosiale konflikten (niet ondenkbaar onder die nuwe politieke verhoudingen!), ófwel een hernieuwde stijging van het kostenpeil; het een noch het ander kan Frankrijk zich permitteren.

c. Een betoog zoals dat van „The Financial Times” gaat voorts voorbij aan het feit, dat die genoemde studie van het „Crédit Lyonnais” zelf uitdrukkelik stelt, dat het 10 pCt. prijsverschil tussen Frankrijk en Duitsland een gemiddelde is; per bedrijfstak lopen die verhoudingen sterk uiteen, zodat juist wordt geconcludeerd, dat „des opérations monétaires, quelles qu’elles soient, ne sauraient être suffisantes pour réussir l’adaptation [de l’économie française] au Marché Commun”. Het „Crédit Lyonnais” legt derhalve die nadruk veeleer op rationalisatie en produkti-

viteitsverbetering der Franse industrie; een punt waarop deze industrie nog tot veel in staat is.

Slechts die toekomst kan die raadselen, thans in Frankriks ekonomie besloten, ontsluiere. Als belangrike indikatoren voor verdere versterking der ekonomisch-finansiële posisie des lands lette men op die exportontwikkeling, de mate van sosiale rust, en bovenal het beloop der Algerijnse kwestie. „Il ne fait pas de doute, en effet, que le sort de la Ve République se joue de l’autre côté de la Méditerranée”, om nogmaals „Le Monde” te citeren ⁹⁾. Slagwoorde als stabilisatie, sanering, devaluatie zijn niet meer voldoende; nodig is een doordacht programma, breed opgezet, met oortuiging gepresenteerd, en met aller medewerking in praktijk gebracht. Er is geen magiese formule, die bij toverslag die problemen kan oplossen.

⁹⁾ Nummer van 26 november 1958.

wat deur die Buro vir Ekonomiese Onderzoek verrig is suggereer dat in 1957/58 die nasionale inkomste teen lopende pryse slegs met 2.9% toegeneem het, vergeleke met 1956/57. Tussen die twee genoemde jare het die kleinhandelsprysindeks met ongeveer 4% gestyg. Dit sou beteken dat die reële nasionale inkomste 'n ligte daling in 1957/58 vertoon het.

Hierdie daling is grotendeels veroorsaak deur 'n aansienlike afname in boerdery inkomste. So word byvoorbeeld geskat dat die opbrengs van wol afgeneem het van omstreeks £ 65 miljoen in 1956/57 tot £ 47 miljoen in 1957/58, grotendeels as gevolg van 'n daling in wolpryse. Verder het ongunstige klimaatsomstandighede meegewerk tot laer opbrengste uit koring, grondboontjies, kafferikoring, sonblomsaad, droë bone en aartappels. Die mielie-oes ⁴⁾ is ook aansienlik laer as in 1956/57 terwyl die uitvoerpryse van mielies eweneens gedaal het.

Daarenteen het die suikernywerheid 'n rekord jaar beleef met 'n produksie van 960,000 ton suiker, vergeleke met 849,000 ton gedurende die 1956/57 seisoen.

In die mynbou het blykbaar 'n verdere afname in die uitbreidingstempo plaasgevind. So het die goudproduksie slegs met 3.8% toegeneem vergeleke met 8.7% in 1956/57, terwyl die uitvoer van uranium met 24% gestyg het teenoor 32% in 1956/57. Die opbrengste uit die verkoop van diamante, koper, platinum en lood het selfs 'n feitlike daling vertoon as gevolg van laer wêreldpryse en kleiner vraag.

Offisiële statistieke wat 'n aanduiding van die ontwikkeling van fabriekswese en handel kan gee is skaars. Uit beskikbare syfers en uit rapporte en waarnemings blyk egter dat toestande in hierdie sektore gedurende 1958 in die algemeen nie ongunstig was nie. Aktiwiteit in totaal het nog 'n ligte toename vertoon hoewel daar 'n aantal bedryfstakke was waar die peil van die voorgaande jaar nouliks of nie gehandhaaf kon word nie, soos wat betref die vervaardiging en verhandeling van klerasie en tekstiel, skoene, meubels en sekere voedsel- en dranksoorte.

In die publieke sektor het sowel lopende as kapitaaluitgawes 'n voortdurende styging bly vertoon. Regeringsuitgawes op lopende rekening het in die jaar geëindig 31 Maart 1958 met 2.4% toegeneem, terwyl uitgawes op kapitaalrekening met nie minder as 21% gestyg het nie.

In die volgende tabel word 'n oorsig gegee van die verdeling van die nasionale inkomste oor die verskillende sektore vir die jare 1955/56 en 1956/57 (werklike syfers) en eweneens vir die jare 1957/58 en 1958/59 (geskatte syfers).

Betalingsbalans.

Gedurende die agtien maande wat vóór Junie 1957 verloop het, het die betalingsbalans van die Unie 'n betreklik gunstige verloop vertoon en het die regering aansienlike verslappings in die restriksies op invoer toegestaan. Die jaar 1957/58 was egter gekenmerk deur 'n ernstige agteruitgang van die betalingsbalansposisie. Die goud en valuta reserwes van die Reserwebank het gedaal van £ 126 miljoen op 30 Junie 1957 na £ 76 miljoen aan die einde van Junie 1958.

Die vernaamste oorsake van hierdie verslegting kan gevind word op die lopende rekening van die betalingsbalans. In die jaar 1957/58 was uitvoere £ 16 miljoen laer as in die vorige jaar terwyl invoere 'n styging van nie

⁴⁾ „Mais-oogst” (Red.).

TABEL 1.

Netto geografiese inkomste 1955/56 - 1958/59 ^{a)} (£'000,000)

	Werklik		Skatting	
	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59
A. Sake-ondernemings				
1. Landbou, Bosbou en Visserye ...	253.7	277.1	256	260
2. Mynwese: Goud	159.8	177.0	184	189
Ander	77.4	82.7	84	90
3. Fabriekswese, privaat	428.5	452.9	465	466
4. Handel en Nywerheid	233.9	248.5	265	264
5. Vervoer: Suid-Afrikaanse Spoorweë & Hawens	128.7	136.2	141	163
Ander (privaat)	16.1	16.4	17	18
6. Verversingsdienste	22.6	22.9	23	23
7. Professies	42.4	45.6	49	52
8. Finansies	62.8	68.0	72	76
9. Diverse sake:				
Unie-regering	26.1	29.4	32	34
Munisipaliteite	25.6	29.2	30	33
Ander	47.0	50.8	54	58
Totaal	1,524.6	1,636.7	1,672	1,726
10. B. Private woonhuise	44.8	48.1	51	55
C. Eindverbruikers				
11. Unie-regering	71.8	77.3	82	89
12. Provinsiale Administrasies	56.6	61.2	64	71
13. Plaaslike Besture	32.7	36.2	40	44
14. Ander	66.1	71.2	78	82
Sub-totaal eindverbruikers	227.2	245.7	264	286
Totale geografiese inkomste	1,796.6	1,930.7	1,987	2,067

a) Van den Berg en Hupkes, op.cit., bls. 30.

minder as £ 80 miljoen vertoon het. Veral die invoer van motorvoertuie en tekstielgoedere het 'n enorme toename gewys.

Die vraag kan nou gestel word hoe dit moontlik was dat invoere so kon styg, gesien die afname in uitvoere en die verslapping in die tempo van private investering. Die Goewerneur van die Reserwebank noem die volgende verklarende faktore:

1. Die aansienlike styging in nasionale inkomste in 1956/57 het blykbaar ook in 1957/58 nog invloed op uitvoere uitgeoefen, in die sin dat uitgawe die neiging het om inkomste met 'n sekere vertraging te volg.

2. Publieke investering het in 1957/58 meer toegeneem as wat private investering afgeneem het, wat meegehelp het om invoere, direk of indirek, te stimuleer.

3. Die onbevredigde vraag, veral ten aansien van motorvoertuie, wat in jare van invoerbeheer opgehoop het, is blykbaar onderskat toe verslapping van die restriksies beoog is.

4. Die verslegting van die betalingsbalans is blykbaar verder aangehelp deur invoerders wat groot voorrade opgebou het in die vrees dat strenger invoerbeheer weer toegepas sou word.

5. Die vergemakliking van die huurkoopvoorwaardes ten aansien van motorvoertuie, wat gevolg het op 'n vrywel volledige opheffing van invoerbeheer, het uitgawe in hierdie rigting besonderlik aangemoedig.

Reeds sedert November 1957 het die Reserwebank en die regering begin om maatreëls te neem om die ongunstige verloop van die land se internasionale betalingsposisie te probeer keer. Statutêre deposito vereistes van die handelsbanke by die Reserwebank is verskerp, rentekoerse is verhoog, huurkoopvoorwaardes is strenger gemaak, alles met die doel om invoere te beperk.

Dit lyk asof hierdie gesamentlike maatreëls effektief begin word het, aangesien die Unie se goud en valuta reserwes weer 'n styging begin toon het vanaf Mei 1958, toe 'n dieptepunt van £ 72.6 miljoen bereik is. Teen die einde van November 1958 het die reserwes 'n bedrag van £ 100 miljoen weer oorskry.

Die monetêre toestand.

Gedurende die periode Junie 1957 tot April 1958 het die krediet wat deur die handelsbanke toegestaan is, toegeneem met £ 56 miljoen wat die deflasiënêre effek van die daling in die goud en valuta reserves in so 'n mate tot niet gedoen het dat die hoeveelheid geld in omloop slegs 'n afname van £ 5.3 miljoen in dieselfde tydperk gewys het. Indien in aanmerking geneem word dat die omloopsnelheid van die geld toegeneem het van 11.0 tot 12.6 in hierdie periode, dan word die inflasiënêre effek van hierdie kredietuitbreiding nog duideliker.

In Junie en Julie 1958 is egter aanvullende reserwe-vereistes aan die handelsbanke voorgeskryf wat, saam met 'n aantal ander deflasiënêre maatreëls soos hoër rentekoerse, beperkings op huurkope ens., tot gevolg gehad het dat die „free cash” van die handelsbanke enigsins

verminder het. Sedert April 1958 het krediet toegestaan deur die handelsbanke afgeneem van £ 344 miljoen tot £ 328 miljoen einde Julie terwyl die invoertempo tegeliker-tijd iets minder hoog geword het.

Aangesien ver wag is dat die Reserwebank tussen Julie en November 1958 weer meer krediet aan die publieke sektor sou moes verleen, het die Reserwebank besluit om die aanvullende reserwe vereistes ten aansien van die handelsbanke geleidelik te verhoog van 4% tot 10% gedurende September, Oktober en November 1958. Die doel was om 'n deel van die geld wat as gevolg van die kredietskepping van die Reserwebank na die handelsbanke sou vloei, te immobiliseer.

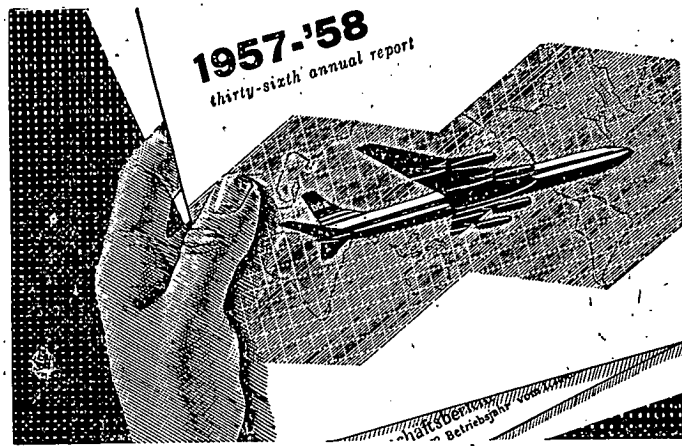
Die netto resultaat van hierdie maatreëls wat bedoel was om inflasie teen te gaan, was dat die hoeveelheid geld in omloop min of meer konstant gebly het sedert Junie 1955, fluktuierend om £ 440 miljoen.

Ondanks die feit dat die geldomloop taamlik stabiel in omvang gebly het, het die algemene pryspeil in opgaande rigting bly beweeg. Tot Julie 1958 het groot- sowel as kleinhandelspryse stygings bly vertoon. Sedert die begin van 1958 het die tempo van toename egter belangrik verswak en in die derde kwartaal het prysdalings vir 'n aantal produkte voorgekom.

Verwagtings ten aansien van die jaar 1959.

Soos uit tabel 1 blyk word ver wag dat die nasionale inkomste van die Unie in 1958/59 'n styging van omstreeks 4% sal vertoon. As die huidige verloop van die pryspeil, wat slegs 'n geringe neiging tot styging vertoon, gehandhaaf kan word sal dit beteken dat daar eweneens 'n ligte styging in reële inkomste sal plaasvind.

Daar is egter faktore waarneembaar wat tot verdere prysstygings kan lei. Die grootste bydrae tot die verwagte toename in nasionale inkomste sal naamlik kom van die

Cardiogram van het ekonomisch leven

Wie vele jaarverslagen bestudeert, hoort de hartslag van het zakenleven. Ten dienste van haar relaties volgt de studiefdeling van Labouchere & Co. n.v. nauwgezet de publikaties van binnenlandse bedrijven en buitenlandse concerns. De vrucht van deze arbeid kan voor u van grote betekenis zijn: Labouchere kan u een persoonlijk advies geven.

Labouchere & Co. n.v.

Amsterdam — 's-Gravenhage

(Advertentie)

staatsbeheerde spoorweg- en hawebedryf (wat eweneens lug- en padvervoer onderneem) en van ander staatsdepartemente en openbare owerhede. 'n Belangrike deel van hierdie styging in inkomste is egter die direkte gevolg van verhogings in lone en salarisse. Die gevaar bestaan dus dat die hoër lone weer sal lei tot hoër pryse sodat die reële inkomste in die Unie moontlik min verandering sal vertoon. In die meeste sektore van die Unie-ekonomie word dan ook ver wag dat die omvang van aktiwiteite in 1959 op ongeveer dieselfde peil sal beweeg as in die voorgaande jaar.

In die landbou word 'n geringe verbetering ver wag wat gebaseer is op voorspellings van hoër ooste en beter pryse.

In die mynbou sal die produksie van onedele metale waarskynlik 'n ligte verbetering vertoon terwyl verkooppriese moontlik enigsins sal styg.

Rapporte wat van fabrikante ontvang is dui op 'n groot mate van behoedsaamheid ten aansien van die beplanning van produksie en produksiekapasiteit. Fabrikante ver wag nie dat verkope in 1959 in dieselfde mate sal toeneem as wat in 1958 die geval was nie. Veral in ondernemings wat konsumentegoedere vervaardig sal produksie waarskynlik laer wees as verkope sodat 'n deel van die voorrade opgeruim kan word. Winspersentasies sal na verwagting 'n daling vertoon.

Ook in groot- en kleinhandel word in die algemeen slegs 'n matige toename in omsette ver wag.

Konklusie.

Wat die binnelandse ekonomiese toestand betref wys die beskikbare gegewens daarop dat, ondanks die nadelige gevolge van die ekonomiese terugslag in die Verenigde State van Amerika en sekere ander dele van die wêreld, daar tot nou toe geen feitlike afname in die totale omvang van ekonomiese aktiwiteite in die Unie plaas-

gevind het maar dat slegs die groeitempo verminder het.

In die afgelope maande was daar egter tekens waarneembaar van 'n taamlik sterk afname in groeiselheid in sekere sektore, terwyl in sommige gevalle selfs 'n absolute daling in omsette ondervind is. Hierdie verwickelings kan toegeskryf word aan 'n kombinasie van verskeie faktore, naamlik, die afname in die waarde van die Suid-Afrikaanse uitvoer, grotendeels as gevolg van die laer peil van wêreldpryse vir baie van die Unie se primêre produkte; die afname in die boerdery produksie as gevolg van ongunstige klimaatsomstandighede; oormatige invoer gedurende die afgelope jaar wat gelei het tot die ontstaan van surplus voorrade; en die noodsaak om, na 'n tydperk van oorskansie van bankkrediet en oor-konsumpsie in die algemeen, teenmaatreëls te neem met die oog op 'n herstel van die betalingsbalansposisie.

Dat, ondanks bogenoemde ongunstige faktore, die ekonomiese toestande in Suid-Afrika in die algemeen nog gesond en lewendig is, kan in 'n aansienlike mate toegeskryf word aan die voortdurende toename van die goud en uranium produksie waarvoor vaste verkooppryse geld, en aan die hoë peil waarop investerings in die publieke sektor beweeg.

In tabel 2 kan gesien word hoe die kapitaalvorming deur openbare liggame nog steeds 'n aansienlike styging vertoon. Hierdie ontwikkeling is egter nie heeltemal sonder besware nie soos uit die volgende blyk.

TABEL 2.

*Bruto binnelandse uitgawe in 1956 en 1957
en beramings vir 1958 en 1959
(£'000,000)*

(Unie, S.W.A. en die drie Hoë Kommissaris-gebiede)

	1956	1957	1958	1959
Persoonlike verbruiksbesteding	1,370	1,470	1,540	1,610
Owerheidsbesteding aan goedere en dienste	235	250	261	266
Bruto binnelandse kapitaalvorming.				
Openbare liggame	155	177	194	218
Openbare maatskappye	30	29	30	30
Private kapitaalvorming	317	325	331	322
Totale bruto binnelandse uitgawe	2,107	2,251	2,356	2,446

Allereers is daar die moeilikheid om kapitaaluitgawes deur die owerhede op die huidige skaal te bly finansier. Die investeringsprogram vir die lopende finansiële jaar het die regering noodsaak om sowel sekere indirekte belastings te verhoog as om weer 'n spaarheffing in te stel, terwyl nuwe metodes ontwerp moes word om meer leningsfondse van die Suid-Afrikaanse publiek aan te trek. In aanvulling daarop moes nog 'n bedrag van ongeveer £ 18 miljoen in die buiteland geleen word. Die handhawing van die huidige hoë peil van regeringsuitgawe kan dan

ook 'n ongewone druk op die binnelandse finansiële posisie sowel as op die betalingsbalans uitoefen.

In hierdie verband moet daarop gewys word dat deur meer besparings van die private sektor aan te trek, sommige van genoemde maatreëls daartoe mag lei dat private investering nog verder vertraag sal word. As 'n persentasie van die bruto nasionale produk het private investering reeds 'n aansienlike daling sedert 1954 getoon terwyl, in 'n basies vrye ekonomie soos die van die Unie, die ekonomiese ontwikkeling op langtermyn grotendeels afhanklik is van die mate van private investering en eweneens van die inkomste uit uitvoere verkry. Die toekomstige verloop van ekonomiese toestande in Suid-Afrika sal in 'n groot mate bepaal word deur die gedrag van hierdie twee strategiese inkomste opwekkers.

Stellenbosch.

Dr. C. VERBURGH.

De Bank weet wat U weten wilt

Onze afdeling *Handelsvoorlichting* geeft snel en volledig antwoord op Uw vragen op het gebied van het handels- en betalingsverkeer. Onze *Informatie-afdeling* geeft U een zo helder mogelijk beeld van de financiële status en zakelijke standing van Uw wederpartijen in binnen- en buitenland.

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman

Dr. G. H. J. Abeln: De Vrijhandelszone als economische integratievorm voor West-Europa.

160 blz. f. 10,—

Dr. G. A. Kessler: Monetair Evenwicht en Betalingsbalansevenwicht. (Capita Selecta der Economie XXI)

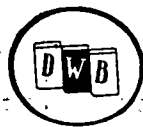
496 blz. f. 28,50

Twee belangrijke uitgaven, verschenen bij H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden.

Deze boeken vindt U in voorraad bij

**DE WESTER
BOEKHANDEL**

NIEUWE BINNENWEG 331
ROTTERDAM 3
Tel. K 1800 - 32076 en 53941

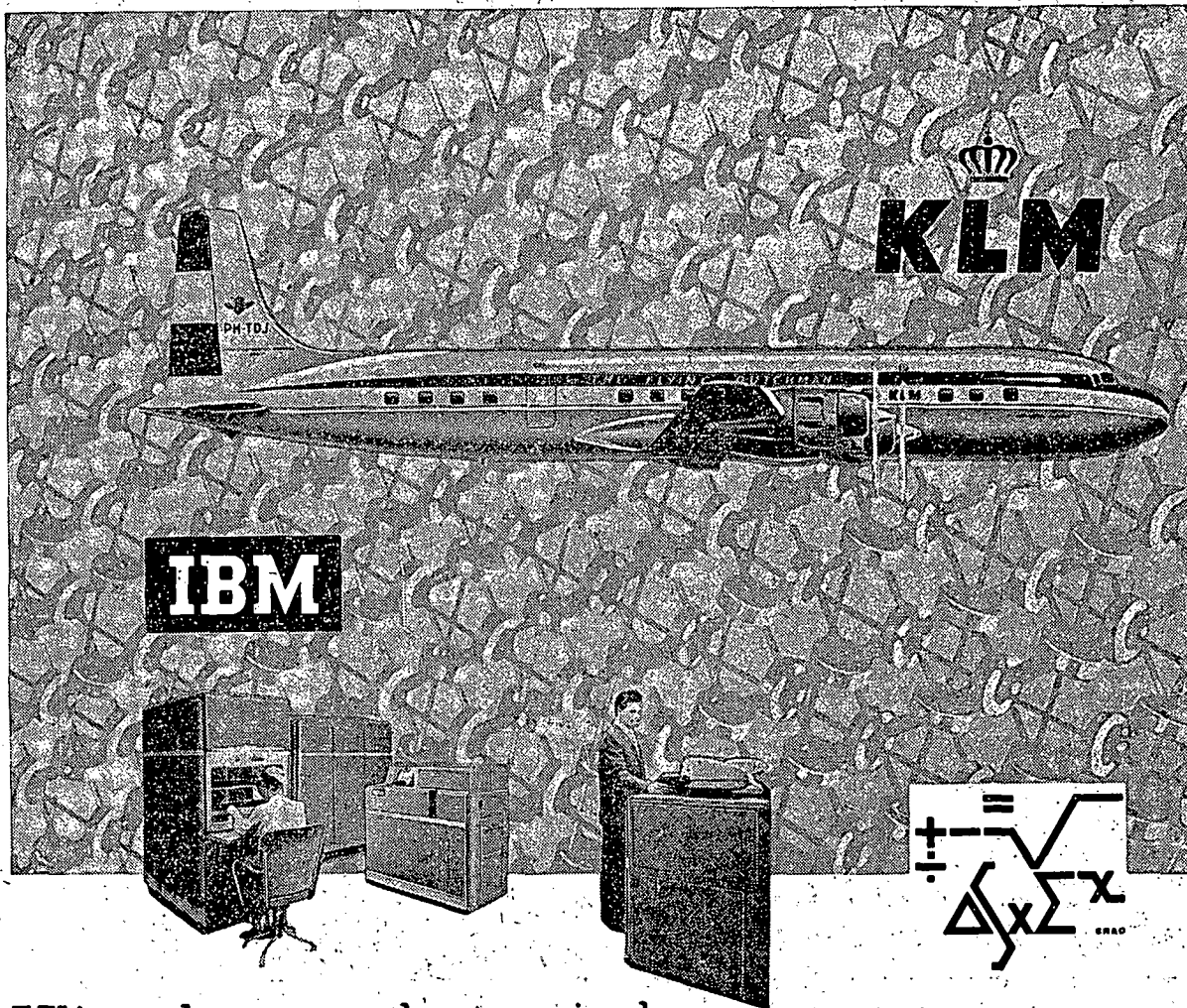
Gespecialiseerd op economisch gebied.

H. Ferro: Marktonderzoek in de praktijk.

385 blz. f. 24,50

Dit boek wil een overzicht geven van de huidige stand van het marktonderzoek. Het geeft tal van praktische voorbeelden en een zo volledig mogelijke uitwerking van een onderzoek.

Een uitgave van G. J. A. Ruys, Bussum.

Vliegplannen elektronisch berekend in 4 minuten

Vlieghoogte, afstand, temperatuur, wind, atmosferische veranderingen, zij alle bepalen de vliegtijd en het brandstofverbruik van iedere KLM-machine. De technische uitvoering van de vlucht vergt uiteraard een groot aantal tijdrovende berekeningen.

In het IBM-Electronisch Reken- en Administratie-centrum te Amsterdam berekent de IBM 650 Electronische Computer de vlieg-

plannen voor de Europa-routes van de KLM. In 4 minuten produceert de IBM 650 een tabel met 156 vliegplannen voor één route, waarvan de samenstelling voordien 20 uur ingespannen handarbeid vergde.

Wat vroeger niet mogelijk was, wordt thans bereikt: een feilloze nauwkeurigheid als basis voor nog grotere vliegveiligheid.

Om een idee te geven van de nauwkeurigheid: de grondgegevens worden berekend in 1/10.000 uren, de afstanden in 1/100 mijlen en de benzine in ponden. Voor het berekenen van een vliegplantabel krijgt de machine 1.000 instructies toegevoerd, op grond waarvan hij automatisch 60.000 bewerkingsstappen uitvoert.

Meer en meer maken wetenschappelijke instellingen, organisaties en het bedrijfsleven - op basis van een uurtarief - een dankbaar gebruik van deze efficiënte IBM-service. In het ERAC-centrum staat een staf van deskundigen klaar om U behulpzaam te zijn. Een omvangrijke programma-bibliotheek is kosteloos te Uwer beschikking.

De IBM 650, een universele machine, werd reeds toegepast voor:

- Actuariële berekeningen
- Antenne-berekeningen
- Brug-constructies
- Cam-design
- Destillatie-kolommen
- Irrigatie-problemen
- Kadaster-berekeningen
- Kernreactor-berekeningen
- Operational Research
- Pijpleidingen
- Stabiliteitsberekeningen
- Statistische berekeningen
- Sterkte-berekeningen
- Transformator-berekeningen
- Trillingsanalyse
- Vliegplantabellen
- Warmte-wisselaars
- en vele administratieve en commerciële toepassingen

Electronisch Reken- en Administratie-centrum

Sarphatistraat 47-55, Amsterdam, Telefoon 740669-745900-746798

Laat Uw
reisbureau
het U
voorrekenen

vliegen is goedkoper
dan U denkt!

KLM

KONINKLIJKE LUCHTVAART
MAATSCHAPPIJ

LEVENSVZERKERING

met aandeel in de winst

met extra uitkering bij overlijden door
ongeval of na langdurige ziekte • met
vrijstelling van premiebetaling bij
algehele of gedeeltelijke, blijvende
of tijdelijke invaliditeit • op gun-
stige tarieven, zonder extra
premie

Vraagt vrijblijvend offerte
Ook voor groepsverzekering

Een symbool van vertrouwen!

**ZWITSERSE MAATSCHAPPIJ VAN
LEVENSVZERKERING EN LIJFRENTÉ**

HERENGRACHT 500 - AMSTERDAM - C. - TEL. 37171

vacatures

De Bond van Aankoopverenigingen in Gelderland en Utrecht en de Coöp. Accountantsdienst voor Overijssel roepen sollicitanten op voor de functie van gemeenschappelijk

DIRECTEUR

voor beide organisaties.

De werkzaamheden bestaan uit het leiding geven aan de accountantscontrole bij aankoopverenigingen en andere bedrijven in de landbouw in Utrecht, Gelderland en Overijssel. Diploma N.I.V.A. of V.A.G.A. vereist.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven worden ingewacht vóór 7 januari a.s. bij de secretaris van de Coöp. Accountantsdienst voor Overijssel, Landbouwhuis te Zwolle.

(Zie ook de vacatures op blz. 1006)

